

קונטרס הלכות חובה וקידושין

נכתב ע"י

יעקב מאיר

בן הרב רפאל עמיאל ביתן שליט"א

© כל הזכויות שמורות
להערות ותרומות ניתן לפנות
0583218726

תשית לראשו עטרת פז

למעלת ידידנו היקר והנעלה

איש אשר רוח בו

אשר אהבת התורה ולומדיה

יוקדת בו תמיד

עמוד התורה והחסד

ידידנו בצלאל אלפסי הי"ו

אשר סייע בעריכת הקונטרס

והוזיל מהוננו להוציא ספר זה לאור עולם

יהי רצון שבזכות המצווה

תעמוד לו ולמשפחתו

ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח ברוב אושר

וכבוד

לאורך ימים ושנים טובים

אכי"ר

מפתחות

אבן העזר

- 2.....**ס' כו'** שלא לקדש בביאה ואיסור ביאה על פנויה אפ' אם יחדה.
- 5.....**ס' כז'** לשון הקידושין.
- 11.....**ס' כט'** ליתן הכסף במתנה והמקדש במשכון או בדינר שנמצא חסר.
- 17.....**ס' לד'** ברכת אירוסין.
- 19.....**ס' מב'** לקדש ברצון האשה ובפני ב' עדים.
- 25.....**ס' סא'** חופה לענין מה קונה.
- 27.....**ס' סב'** דיני ברכת חתנים.
- 32.....**ס' סג'** בעילת מצוה וברכתו.
- 33.....**ס' סד'** זמן נשואי בתולה ואלמנה ודיני סעודה.
- 35.....**ס' סה'** מצוה לשמוח חתן וכלה.
- 37.....**ס' סו'** דיני כתובה.
- 43.....**ס' קכו'** נוסח ל' הגט ודקדוק אותיותיו.

חושן משפט

- 46.....**ס' לג'** פסולי עדות מחמת קורבה.
- 52.....**ס' לד'** עדים הפסולים מחמת עבירה.
- 66.....**ס' מב'** לקדש ברצון האשה ובפני ב' עדים.
- 73.....**ס' מד'** חזרת שטר בשיטה אחרונה ולקיים מחק ותלוי.
- 77.....**ס' מט'** שם הלוח ומלוח וטעות בשמות ובסכום.

הלכות חופה וקידושין

סימן כו': שלא לקדש בביאה ואיסור ביאה על פנויה אפ' אם יחדה

סעיף א' איסור ביאה בפנויה **רמב"ם** אין האשה נחשבת א"א אלא ע"י קידושין כראוי אבל אם בא עליה בלא קידושין לשם זנות לוקה משום לא תהיה קדשה והיא זונה האמורה בתורה

ב"י מתקשה היינו כר"א יבמות סא: פנוי הבא על פנויה שלא לשם אישות עשאה זונה ותימה דקיי"ל כרבנן שאין זונה אלא גיורת ומשחררת ושנבעלה בעילת זנות פ' לפסול לה כגון א' מכל העריות וכן פסק הרמב"ם והטור? וע"כ דכוונתו לא שהיא הזונה לאוסרה לכהן אלא לומר שנקראת זונה בכתוב כמו בתמר 'זנתה תמר כלתך' שהיתה פנויה וא"ל משום שומרת יבם נקראת א"א דאין יבום לפני מתן תורה ואפ' היו נוהגים מ"מ לא היה כתוב קוראה בשם זונה אי לאו דאפ' ביאת פנויה מיקריא זונה לענין השם בלבד אבל לא לאיסור כהונה

טור ואפ' בא עליה לשם אישות אינה נחשבת כאשתו אפ' יחדה לו אלא אדרבה כופין אותו להוציאה מביתו, וכ"כ **שו"ת הרא"ש** פנויה המשרתת אצל ראובן ויצא קלא דלא פסיק שמתייחד עמה לא מיבעיא שמשפחתה יכולה למחות בו שהוא פגם להם שתהיה פילגשו אלא ב"ד כופין להוציאה מביתו שדבר ידוע שהיא בושה לטבול ונמצא בועל נדה **ב"י** אם היה לפני עדים ולשם אישות הוי מקדש בביאה בעדים

ראב"ד ורמב"ן חולקים ואינו לוקה דא"כ למה המפתה משלם קנס, וזונה אינו רק במזומנת ומפוקרת להכל אבל המייחדת עצמה לאיש א' אין בה מלקות ולא לאו והיא פילגש האמורה בתורה, **מ"מ** כ"כ קצת מפרשים

שו"ע כהרמב"ם דאין א"א אלא ע"י קידושין כראוי אבל לא מזכיר שהוא לוקה, **רמ"א** דבודאי בושה היא מלטבול ובא עליה בנדתה **ח"מ** בשם **המ"מ** אפשר שעובר על עשה ואפ' לראב"ד אסור מדרבנן דגם יחוד פנויה ב"ד של דוד גזרו וגם הסתקלות בה אסור מדברי קבלה ע"ז כ. 'ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה', **ת"ה** אין איסור דאו'

ב"ש כל שנשאה גלוי לכל שהיה לשם אישות כאילו היו עדים בעת הביאה

רמ"א אבל מייחד אליו אשה וטובלת (פילגש) **י"א** שמותר וזה פילגש **וי"א** שאסור ולוקין עליה משום לא תהיה קדשה

ח"מ וב"ש חולקים על הרמ"א דמדברי הרא"ש טור משמע דאין איסור לאו בפילגש רק פגם משפחה וכן מהרמב"ם דווקא בבוועל אשה לשם זנות בלא קדושין לוקה, משמע דבמיוחדת לו לשם אישות גם בלי קידושין אסורה בלא מלקות, ודלא כהב"ח שהבושה הוי מחמת האיסור דא"כ תיפו"ל שהב"ד יכפה מחמת האיסור ולא מחמת מחאת המשפחה, **תשובת הרמב"ן** קשה הרי כלה בלא ברכה אסורה כנדה ופילגש היא בלי ברכה וקידושין? דווקא רוצה שתהיה קנויה רק לו ואסור להכל אז אמרה התורה שיקדש אותה כדין ולא בפילגש

קידושין של גויים **רמ"א כהריב"ש ות"ה** כותי שנשא כותית וכן במומר בנימוסיהן ונתגיירו אינן קידושין ומותרת בלי גט דאינו אלא זנות ולא נתקיים נתן ואמר הוא דאפ' שהקיבוץ יחד להתארס הוי כעסוקים מ"מ לא נתן לה אלא הכומר (עיין ב"י סוף ס' כז')

ב"ח אם הוא הכניסה לחופה צריך גט מספק

ח"מ וב"ש מדובר במומר לרצונו דודאי עשה ביאתו זנות דבהפקרא ניחא ליה אבל באנוס אם נודע שהיו שומרים בצנעה יש לעיין דלא עשה בעילתו זנות ובפרט אם נזהרים על טהרה ואין להקל כיון דהתייחדו לפני הרבה אנוסים לשם נישואין

פת"ש בשם המקנה אם דרו ביחד אחרי הגיור ודאי צריך גט שאין אדם עושה בב"ז כדי לא לעבור על דאו'

סעיף ב': חופה בפנויה **רא"ש תוס' רמב"ן בה"ג רי"ף ורמב"ם** (לדעת הר"ן) חופה אינה קונה דלא כרב הונא (דף ה שלומד שקונה בק"ו ומסיק דאתיא מבנין דכסף שטר וביאה) שנפרך מב' פירכות של רבא אע"ג דשני אביי דאינם אליבא דהלכה

ר"ח רשב"א רי"ף (לדעת הרמב"ן) **ר"ן** למסקנה יש לחוש ולהצריך גט והטור הביא שיטת הר"ח

שו"ע אינה מקודשת וי"א שהוא ספק

פת"ש בשם שעה"מ ראוי לחוש לר"ח ואינו אלא קונה לשוויה ארוסה ולא נשואה כהמהרש"א, חופת אלמנה יש לחוש אע"ג דאין הק"ו של רב הונא 'מאחר שגומר אינו דין שקונה' דכמה פוסקים חופה באלמה אינו גומרת אלא ביאה מ"מ סברת ר"ח לחוש דיח למילף במה מצינו מכסף שטר וביאה **דגול מרבבה** חולק בחופת אלמנה דנפול הק"ו של רב הונא **פת"ש** בחופת נידה אין לחוש דהרמב"ם פוסק דאינה חופה ואינו ברור לומר ברב הונא אף שאינו גומר קונה

סעיף ג': גדר האשה אחרי הקידושין **רמב"ם טור** משנתקדשה הרי היא א"א לחייב הבא עליה וצריכה גט אבל לא לכל דבר וכן פוסק השו"ע

סעיף ד': אופן הקידושין משנה דף ב מדאו' ג' דרכים כסף שטר וביאה, דף יב: רב נגדיה אמאן דמקדש בשוק בביאה, בלא שידוך, מבטל גט, חתן שדר בבית חמיה, נהדרעי אמרי בהכל לא מנגיד רב אלא אמקדש בביאה בלא שידוך, ואית דאמרי אפ' בשידוך משום פריצות **הרמב"ם רא"ש** (להבנת ב"י) **רשב"ץ** (אם אינן חלין אינו לוקה) פסק כל"ק **רא"ש טור** (לפי הטור) כנהדרעי שהלכה כרב שמלקין על מקדש בביאה ולא באינך וע"ז סמכי האידנא לגור בבית חמותיהם

שו"ע כהרמב"ם והרמ"א מביא ב"א הטור בשם הרא"ש ולא ראיתי מימי שהכחו אמאן דמקדש בלי שידוכין **ב"ש הרמב"ם** נוקט דכסף מד"ס, **כ"מ** לומד דהוי דאו' אלא כל דבר שאינו מפורש בתורה נקרא ד"ס אבל דינו כדין תורה

פת"ש בשם המקנה קשה דהרי ביאה אירוסין עושה ולולי זה אסור כל עוד שלא נכנסה לחופה? וי"ל דלא היה כוח ביד חכמים לאסור קידושי ביאה דכתובה בתורה, עי"ל נ"מ כשמכניסה בביתו ומקדשה בביאה דהוי חופה וקידושין ביחד דקונה וגומר ואין בזה משום ארוסה אלא פריצות

פת"ש רק הוא נלקה ולא היא אפ' הסכימה

קידושין בלילה: **פת"ש** בשם **רא"ם ר"י מינץ** קידושין בלילה יש להסתפק דגיטין בלילה פסול כהאו"ז דע"י גובה הכתובה ואין ד"מ בלילה ויש היקש הויה ליציאה **מעין גנים ברכי יוסף** יש קידושין בלילה, **שעה"מ** להר"ן דההיקש רק בקידושי שטר וכל הספק רק בשטר אבל בקידושי כסף לכו"ע הוי קידושין

סימן כז': לשון הקידושין

סעיף א': קידושי כסף דף ה: נותן לה בפני ב' פרוטה או ש"פ ואומר לה הרי את מקודשת לי (תוס' דאסורה כהקדש לכל העולם בשבילי, להיות לי), מאורסת לי לאנתו

מסקנת הגמ' **רא"ש רמב"ם** וכן בכל ל' שמשמעותו ל' קידושין ודאי באותו מקום

רמב"ם הרי את חרופתי מקודשת סתם משמע בכל מקום, מתמיה **הר"ן** בעיא בגמ' (דף ו.) ולא איפשיטא שמקודשת גמורה אלא ביהודה? אלא ספק מקודשת וכ"כ **הרמ"א**

מ"מ בשם הרשב"א כהרמב"ם חרופתי כא' מהל' והטעם כותב **הריטב"א** דהאי תנא דלא מקודשת אלא ביהודה משום דנחרפת דקרא אינו ל' קידושין דבשפחה כנענית מיירי ואנן קי"ל דבחציה שפחה וחציה בת חורין מדובר דשייך צד קידושין יוצא דנחרפת הוי ל' דקידושין

שו"ע צ"ל הרי את מקודשת לי בזה (**פת"ש** לרווחא דמילתא) **רמ"א** י"א שי"ל כדת משה וישראל וכן נוהגים לכתחלה וכן מנהג בטבעת (טעם בתקוני הזוהר)

שו"ע וכן בכל ל' שמשמעותו ל' קידושין ודאי באותו מקום ובלבד שהיא תבין שהוא ל' קידושין

קידש במחובר ר"ן תוס' רשב"א אע"ג דקידש בשטר מחובר לא מהני משום דמקשינן הויה ליציאה כמו גט מחובר אבל בכסף דלא שייך ביציאה ומהני, עי"ל שאני גט דמחוסר קציצה משא"כ קידושי כסף קי"ל אפ' לא בא לידה מהני

טלי מע"ג קרקע רש"ך ס"ק **מקנה** ודאי מקודשת כמו במחובר **מהרי"ל** אינה מקודשת דאיתקש הויה ליציאה, **ספר גט מקושר** בכסף מקודשת, בשטר ספק **פת"ש** חולק דיש גם היקש הויות להדדי וגם בכסף פשוט שלא מקודשת

פקדון בידה פת"ש בשם המהרי"ל מהני דווקא בכסף דיד שומר כיד בעלה וכשמסלק ידו הוי כמוסר מידו לידה אבל בחפץ **מהרא"ש** מבואר שאינה מקודשת והיינו משום דלא סגי מחילה

נתינה בע"כ מהרי"ט לא הוי נתינה אפ' כסף ממש וגם כשהוא מתנה ומסיק דהוי ס"ק, בגט **רא"ש** הוי ספק גט **רמב"ם** פסול מדרבנן, **ב"ש** מסתמא ה"ה בקידושין ואפשר דנתינה בע"כ מהני גם בשוה כסף ראייה מעבד עברי ויש לדחות דשאני ע"ע שריבה התורה ותמוה דא"כ מנ"ל להתוס' למילף שוה כסף ככסף מע"ע?

אומרת שלא הבינה -אמר הרי את מקודשת לי: **ב"י** לא נאמנת דכו"ע ידעי דהוי ל' קידושין, **ב"ח ב"ש** חולקים -ל' הברורים: **מ"מ רשב"א ר"ן טור** מקודשת, לפי **הב"ש** צריך לידע שהיא מבינה -ל' לא ידועים: **מ"מ רשב"א טור** מבינה או מדבר בעניני קידושין, **רבינו ירוחם** ס"ק

רא"ש כל הל' הברורים אינה נאמנת, וכל אלו הספיקות אם לא היה מדבר בעסקי קידושין לאו כלום **ב"י** הרא"ש מודה לשאר מפרשים באשה המתקדשת אבל במקדש חזקה הוי לשם קידושין משא"כ האשה נאמנת אם לא דיברו על עסקי קידושין או שלא אמר לה לשם קידושין, דחזקה שאינה מכרת **ב"ש** הרא"ש מודה והכוונה דלאו כל לאו כל כמינה פ' לעקור לגמרי אלא ס"ק

מהרי"ט ט"ז גר"א הרא"ש חולק, והאיש נאמן לומר שלא כיון כי יש לו מיגו שיכול לגרשה מיד **מרדכי** ל"ד שהוא מדבר עמה בעניני קידושין וה"ה אם מדברים עם אחרים בפניה

שו"ע כהרשב"א דאם היה מדבר עמה על עסקי קידושין ונתן לה אפ' בשתיקה מועיל והוא שעדיין עסוקים באותו ענין וכ"ש אם אמר ל' קידושין ודאי אלא שאינה מבינה **רמ"א** פסק בל' לא ידועים דצריך לידע שהיא מבינה, וכהב"י שהאיש לא נאמן בל' ידועים לקידושין **ח"מ ב"ש** בל' דמספקא לן נאמן גם האיש אפ' לב"י **ח"מ** בל' שאין הכל מכירים נאמנת וצ"ע אם לחוש לרבינו ירוחם, בל' שכל הנשים יודעות אינה נאמנת ולחומרא בעינן גט מהשני דשיתיה נפשה פנויה לגבי הראשון **ב"ש** הכל לפי הענין ובשאר ל' אם אמרה דלא הבינה ס"ק דשמא משקרת

נודע ביהודה למה לא נאמין אותה דאדרבה יש לה חזקת היתר, ואולי כיון דל' דברירא ריעא טענתה **פת"ש בשם אבנ"מ** משמע אפ' אין העדים יודעים אם הבינה וקשה הוי מקדש בלי עדים? עיקר הקידושין בעדים דהיינו מצד המקדש, עי"ל מיירי שאמרה באותו מעמד דאיגלאי שהבינה בשעת הנתנה ואם לאו ס"ק

צורת הקידושין פת"ש בשם כרם שלמה בימין ידיה ודידה ובאצבע ולא יהיה חציצה ולא בבתי ידים **פת"ש בשם הגרע"א** מסתפק אם קידשה בכלי שלא יצטרך ש"פ כמו בשבועה

במטבע ב"ש לכתחלה אין מקדשין דדעתא אצורתא דעביד דבטלה **מרדכי** כן מקדשין

סעיף ב' וג'ל' קידושין ודאים דף ו. א"ל הרי את אשתי, זקוקתי, את קנויה לי, ארוסתי, שלי, ברשותי, לקוחתי מהני

רשב"א אין אשתי כנשואתי דלא נקרא נשואה עד שתבעל או שתכנס לחופה, **בדק הבית** קשה אשתי משמע שהיא נשואה ממש? ושמה ס"ק, להלכה **הרמ"א** פוסק אינה מקודשת בכלל

ל' קידושין מסופקים אמר לה הרי את מיועדת לי, מיוחדת, עזרתי, נגדי, צלעתי, סגורתי, תחתי, עצורתי, תפוסתי, ספק אם ל' קידושין (אולי למלאכה)

ש"ע כהטור **רמ"א** חרופתי **ס"ק**, אבל נשואתי **י"א** שאינו כלום
ב"ש מיהו **ס"ק** ודווקא שלא היה מדבר עמה בעסקי קידושין, ואם היה מדבר **ח"מ ב"ש** ודאי מקודשת ראה מל' דקמיביעא שמשמע גם למלאכה אבל נשואתי דמשמע רק קידושין אם היה מדבר בעסקי קידושין מהני דלא גרע משתיקה ודלא כמו שמשמע מהרמ"א
פת"ש בשם המקנה היכא דקידושין ונשואין ביחד ודאי מהני

עסוקים באותו ענין ר"ן בל' מסופקים דווקא אם היה מדבר עמה על עסקי קידושין **ס"ק** ואם לאו אינה כלום, ואם היא ידעה דהוי ל' קידושין וקיבלה לשם קידושין **ס"ק**

ר"ן רי"ף רא"ש רמב"ם מ"מ בשם העיטור טור הלכה כרבי שדווקא עסוקים באותו ענין, **מ"מ** אם אינם עסוקים ונתן סתם לא מהני אפ' אמר לקדשה נתכונתי (לפי הר"ן דלעיל **ס"ק** אם היא טענה)
רשב"א וצריך ליטול בחזרה וליתן לה כדין

מרדכי הלכה כרבי יוסי דאפ' מענין לאותו ענין ופרש"י עסקי זיווגם ודווקא שנתן בשתיקה אבל דיבר ומשמע בל' זה ל' סבלונות ואין עדים שנתרצית אלא שהיא מודה, צריכה גט, ואם לא היו עסוקים אפ' לר"י לא

היה לשניהם לבו לשם קידושין צריך גט דלא גרע מגמר להוציא פת חטים והוציא פת סתם דאזלינן בתר מחשבתו וכן אמר בשביל אהבה וחיבה ודעת שניהם לקידושין חוששים דפ' שיהיה אהבה בינינו דלא גרע מל' מיוחדת לי

ש"ע והוא שהיה מדבר בעסקי קידושין ואם לאו אין לחוש לל' דמספקא לן, **רמ"א** פסק הר"ן ואפ' לא דבר עמה מעסקי קידושין אם היא ידעה שקבלה לשם קידושין הוי **ס"ק**

פת"ש בשם מל"מ ומהרי"ט אפ' מדבר על עסקי קידושין לחבירו כגון דשוויה שליח ונתן לה ולא פ' מהני

נתינה בשתיקה ש"ע אם היה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין מקודשת והוא שעדיין עסוק באותו ענין **רמ"א** מביא **בי"א** דלא בעינן ממש באותו ענין אלא מענין לענין באותו ענין צרכי זיווגם, וי"א דסגי שמדברים לפניה אפ' לא מדברים עמה

רמ"א פסק דאפ' נתן לה בשתיקה ולא דיבר כלום והיא והוא אומרים שכוונו לשם קידושין הוי קידושין **ב"ש** כ"כ המרדכי, **ח"מ** מתקשה אפ' המרדכי רק מצריך גט ולא קידושין ודאי? ועוד לא גרע מנתן הוא ואמרה היא דאינו אלא **ס"ק**? ועוד שמה מדובר שדברו תחלה מעסקי קידושין ורק דמיירי דלבדם

יודעים שהתמצו, ואם לא דיברו תחלה הוו דברים שבלב ולא כלום, ועיין פת"ש בשם המקנה דמסביר
דמדובר שנחלקו בסכום

רמ"א פוסק המרדכי בשביל אהבה וחיבה ס"ק שמא פ' שיהיה אהבה, ב"ש אפ' מדבר עמה בעסקי
קידושין רק ס"ק דלא אמר שתהא אהבה וכאלו אמר שהוא נותן לה בשביל אהבה שיש כבר ולא דומה
לנשואתי דבזה מהני

פת"ש בשם המקנה אם אמר ב' ל' ביחד (ל' ברור ול' ספק) הוי ס"ק ואפ' בב' פרוטות דדמי לקני את
וחמור

לחזור וליטול ממנה רמ"א פוסק הרשב"א דבמקום דאינו קידושין צריך לחזור וליטול הכסף וליתן לה
כדין, ח"מ דווקא שנתן בשתיקה והיא נתכוונה לשם מתנה אבל אם קבלה לשם פקדון די שיאמר הרי
את מקודשת לי בפקדון שיש בידך

ב"ש מתקשה דבגט אם לא היתה מגורשת כלל מהנתינה ראשונה א"צ ליטול ממנה וכן לקמן לא'
בשם הרשב"א אם לא שמו הקידושין א"צ ליטול ממנה ?

פת"ש בשם אבנ"מ שאני הכא דנתן לה בסתם אמר' סתמא לשם מתנה והוי כסף דידיה לכן צריך
לחזור וליטול אבל לקמן בפ' יהביה לשם קידושין

מהרי"ט אפ' נימא סתמא לאו לשם מתנה מ"מ פקדון לא הוי אלא הלואה דנתינה להוצאה וצריך
לחזור וליטול

חת"ס אפשר דנתינה סתם יכול לחזור ולטעון לשם פקדון אבל ס"ל כהמהרי"ל דטלי קידושין מע"ג
קרקע לא מהני ובפקדון מועיל דידיה כידו מצד שומר שלו והכא לא קיבלה ע"ע שמירה וכשמקדשה
שוב אינו אלא טלי קידושין מע"ג קרקע לכן יחזור ויטול ממנה

אמירה אחרי הנתינה - אמר אחרי זמן רב: פת"ש בשם חת"ס נסמוך על הרשב"א דנתן ולא אמר
יחזור ויטול ועל המהרי"ל דהו"ל טלי קידושין מע"ג קרקע

-אמר בתכ"ד: מקנה ומהרי"ט אינה מקודשת דלא מצאנו במוכר ונותן שיכול

לחזור תכ"ד ויזהר לגמור אמירתו קודם נתינת הקידושין, חת"ס חולק דמהני אם הוי בתכ"ד שיכול
לחזור בו

סעיף ד' וה': ידים מוכיחות דף ה: כיון דלא אמר "לי" הוי ידים שאינן מוכיחות

שו"ת הרמב"ן ורשב"א י"א (המובא בר"ן) משמע דספוקי מספקא ליה אם היא מקודשת דלענין גיטין
וקידושין אזלינן לחומרא אע"ג דקיי"ל ידים שאינן מוכיחות לא מהני

ר"ן רא"ש מ"מ בשם רמב"ן ורשב"א רבינו ירוחם רי"ף ורמב"ם (מסתימת הפסק שאומר הרי את
מקודשת לי) ריב"ש לא הוין ידים בכלל ולא צריך אפ' גט

ריב"ש אם אמר הרי נותנה לך בתורת קידושין אפ' לא אמר לי מהני דלא הוי ידים אלא דיבור שלם דנראה מל' שהוא המקדש והיא המתקדשת ולא שביק איניש מצוה דנפשיה ומידי דרמי עליה אפ' שהיו שלוחים

רא"ש מדבר עמה על עסקי קידושין מקודשת בודאי דהוי יותר הוכחה מנזיר עובר לפניו

רמ"ה אבל קידש תחלה אשה ואמר לאחרת בפניה תהא מקודשת ולא אמר "לי" הוי ידים מוכיחות וחשש קידושין דדמי לנזיר עובר לפניו אבל קצת חלוק דשמא לחבירו קאמר שלעצמו כבר קידש א'

תשב"ץ צריך ל' להבא כמו בביטול הגט ולא 'קידושין הן' דלא מהני

שו"ע פסק דאינה מקודשת **רמ"א** וכן עיקר ומביא יש מחמירין דהוי קידושין **ח"מ** מהמשמעות ברמ"א למעשה יש לחוש לגט, משמע מד"מ למעשה יש להקל **ב"ח** למעשה להחמיר, **ב"ש** אם מודים דכוונתם לקידושין יש להחמיר ואם יש עוד ריעותא יש להקל **פת"ש** כל החומרא של הרמ"א בשם **הרשב"א** אינו אלא בהריני נותן לך לקידושין, **מהרי"ט** אינה מקודשת

שלא במקום עגונא **מהר"ם אלשקר** יש להחמיר

היה שידוך ביניהם **מהר"י לבית הלוי** כידיים מוכיחות, **מהרי"ט אבנ"מ** חולק

שו"ע פסק הרא"ש והרמ"ה דאם היה מדבר עמה בעסקי קידושין מקודשת, ואם קידש תחלה אשה ואמר לאחרת בפניה תהא מקודשת ולא אמר לי ידים מוכיחות וחשש קידושין

שו"ע מביא הריב"ש בשם יש מי שאומר אמר לה הריני נותן לך בתורת קידושין הוי כאומר לי, **ח"מ** **ב"ש** משמע דודאי מקודשת והטעם דלא שביק איניש מצוה דרמי אנפשיה אפ' היו שלוחים **רשד"ם** משום יתור ל'

שו"ת רשב"א ס"ק, **פת"ש לפי הריב"ש** הוי קדושים גמורים, בשם **מקנה** אם היו שלוחים סתם לא אמרי' לא שביק איניש

רמ"א פסק התשב"ץ דבעי שיאמר ל' המוכיח להבא כגון הרי הן קידושין או קידושין יהיו אבל 'הן קידושין' לחוד אינו כלום, **ח"מ** מתמיה דבגט משמע דהן משמע להבא ואפ' שיש לחלק בין ל' בטל שהוא פעולה לל' קידושין שהוא שם מ"מ ל' קידושין הוי דאסר לה אכו"ע כהקדש וא"כ דינו כהקדש דגם ככר זה או יהיה הקדש מהני וה"נ כסף הזה קידושין יהיו לך או קידושין הן לך ממני דהו"ל להועיל ולא גרוע מנותן בשביל אהבה דהוי ס"ק

ב"ש ס"ק מחמת קושיות הח"מ ואם דברו תחלה מעסקי קידושין נראה להחמיר

פת"ש בשם אבנ"מ ומקנה דווקא בהקדש דחייל על גוף הככר משא"כ קידושין שחל על האשה ולא חל על הטבעת והראיה מאמר את מקודשת לי בלי 'הרי' דהוי ס"ק

סעיף ו': ל' שלא מועילים דף ה: אמר לה הריני אישך הריני בעליך הריני ארוסיך אינו כלום דכתיב כי יקח ולא שיקח את עצמו וכן פוסק הטור

רא"ש אפ' היה מדבר עמה תחלה עסקי קידושין דגרעי משתיקה, **רבינו ירוחם** מביא יש חולקים דמקודשת ודאי וי"א ס"ק **מהר"י** מחמיר

שו"ע פוסק הרא"ש, **רמ"א** פוסק הרי"ף שאם נתן לאביה ואמר את חמי אינו כלום (טעם ברי"ף כי יקח איש אשה שתהא הקיחה לאשה ולא לאביה)

ח"מ משמע ברמ"א גם מדבר בעס"ק דדמי לאמר הריני אישך, ואינו דשאני הריני אישך דעבר על מצות התורה דהבעל הוא הקונה ולא הנקנה משא"כ בהרי את חמי דרך רמז שיקנה בתו מהיכי תיתי דרשה דכתוב את בתי נתתי לאיש הזה ואפ' לא דיבר עמה עס"ק? **פת"ש** לא ניכר שבתו קנויה לו יותר ממה שהוא קנוי לבתו

פת"ש בשם המקנה אמר הרי את אשתי ואני אישך ס"ק דהטעם של הרא"ש לא משום דהוי חזרה כשאומר אני אישך אלא דקפידת התורה שתהיה היא קנויה לו ולא הוא לה משא"כ כשמשה אותם ביחד אינו ל' קידושין

סעיף ז': נתינה שלה ואמירה שלה דף ה: אינה מקודשת **ח"מ** ס"ק באדם חשוב, **ב"ש** דכתיב כי יקח ולא שתקח היא אע"ג דמדברים מעס"ק עושה כאילו שאמר הוא מ"מ הוי כאילו נתנה היא ואמר הוא ולפ"ז באדם חשוב ועסוקים מעס"ק הוי קידושין ודאי באדם חשוב כנתן הוא אבל **בפרישה** חולק דאינה מקודשת וכן משמע **מתוס'**

סעיף ח': נתינה שלו ואמירה שלה **רא"ש טור** אם מדבר עמה מעס"ק מקודשת בודאי ואם לאו ס"ק, **רמ"ה רבינו ירוחם טור דרישה בשם מהרש"ל** ואם ענה הבעל 'הן' בשעת הנתינה ודאי מקודשת אפ' אינם עסוקים באותו ענין

ב"ח חולק דווקא מדבר עמה מעס"ק ואם לאו ס"ק דיש הן שהוא לאו

רמב"ם ספק קידושין מדאו', **רי"ף רא"ש ר"ן רבינו ירוחם** חשש מדרבנן וכ"כ **הח"מ**

שו"ע פוסק הרא"ש והרמ"ה **ח"מ** דף ה: ספק וחשש מדרבנן **ב"ש** ספק קידושין משמע דאו' כהרמב"ם **פת"ש בשם המקנה** נפק"מ בא אחר וקידשה גם בכה"ג נתן הוא ואמרה היא אי הוי חשש מדרבנן דגזרינן אטו נתן ואמר הוא א"כ צריך גט גם משני ואי ספק מדאו' ממ"נ השני לא בעי גט

סעיף ט': נתינה שלה ואמירה שלה דף ז. באדם חשוב מקודשת דבהוא הנאה דקמקבל מתנה מינה גמרה ומקניא נפשה ואם לאו אינה מקודשת

רש"י רא"ש רמב"ם (להבנת הב"י) **רי"ף טור** והוא קיבלו ואמר לה התקדשי לי בכך **רשב"א** (להבנת הד"מ) **רא"ש ר"ן רבינו ירוחם מ"מ תוס'** (להבנת הב"ש) **טור** אפ' לא אמרה תחלה כשנתנה ואתקדש לך רק נתנה סתם ואמר לה התקדשי ושתקה **רשב"א לפי הב"ש** אם לא אמרה תחלה ס"ק דשמא אין רצונה להתקדש לחשוב וה**ח"מ** פוסק דא"מ בכלל

רא"ש וצריך חקירת חכם מי נקרא אדם חשוב להתירה בלא גט

רמב"ם לפי הטור נתנה היא ואמר הוא אינה מקודשת, **לפי הב"י** היינו בלא חשוב, נתן הוא ואמרה היא ס"ק, **בה"ג** חולק נתנה היא ואמר הוא באינו חשוב ס"ק וכן מחמיר **הב"ח** עיין **ר"ן** שמחלק בין נתן הוא ואמרה היא דשתיקתו כהסכמתו ודומה לעסוקים באותו ענין משא"כ נתנה היא ואמר הוא באינו חשוב דאינו כי יקח **ח"מ מבין הבה"ג** דווקא בחשוב או בדיבר עמה על ע"ק

שו"ע פוסק דאמרה תחלה אתקדש אני לך וצריך חקירת חכם מי נקרא אדם שאינו חשוב להתירה בלא גט, **רמ"א** מביא הרשב"א דיש להחמיר אפ' לא אמרה תחלה **ח"מ ב"ש** מל' השו"ע סתם אדם חשוב הוא וצריך גט מספק אבל **שו"ת הרשב"א** חולק דסתם אדם אינו חשוב **פרישה** דווקא אם הזוכה הוא מוציא בעיני לידע שהוא חשוב

ח"מ אפ' הוא רק שתק ורק היא אמרה הוי כנתן הוא ואמרה היא והוא חשוב דס"ק וחשש מדרבנן **ולדינא** גם בדיבר עמה והוא חשוב אם נתנה סתם ולא אמרה אתקדש אני לך אף שדיבר הוא לא מהני דאין כל אשה דעתה לאדם חשוב רק דעתה לקבל ממנו ולא ליתן לו **פת"ש בשם טיב קידושין** נקט השו"ע 'דינר' דדוקא בדבר חשוב מהני דהנאת ליתן דבר חשוב הוי ש"פ אבל הנאת ליתן פרוטה אפשר שאינו ש"פ וא"ל דיותר יש הנאה שהוא אדם חשוב ואפ' בנתנה דבר מועט דא"כ נימא אפ' פחות מש"פ ולא מצאנו שיהא חמור נתנה היא בחשוב מנתן הוא בכל אדם אמרה היא תן לי מנה ותקדש אתה לי ונתן הוא **פת"ש** אינו מהני דמשמע ל' דלהבא שהוא יעשה כן לקדש אותה ויאמר ה"א מקודשת לי ולא אמר לה

סעיף ז': שיעור כסף הקידושין רי"ף שו"ע שיעור משקל חצי שעורה כסף צרוף

ח"מ לקידושי ודאי אבל לקידושי ספק מהני אפ' פחות מש"פ, **פת"ש** חולק דווקא בכסף ממש אם היה פחות ממשקל חצי שעורה אינה מקודשת דאפ' ש"פ כיוצא בזה במקום אחר לא מהני דאינו פרוטה דמשה, אבל בנחוש או שאר ש"כ לעולם הוי ס"ק דשמא במדי ש"פ דמשה פ' חצי שעורה **ח"מ בשם הסמ"ע** צ"ע לזמן שלנו שהפירות ביוקר אם נחשב ש"פ לקדש בו אשה דלכא' לא יהיו רק ס"ק

סימן כט': ליתן הכסף במתנה והמקדש במשכון או בדינר שנמצא חסר

סעיף א': קידושין ע"מ להחזיר דף ו: צריך ליתן הכסף במתנה גמורה ואם נתנו לה ע"מ שתחזירה לו אינה מקודשת אפי' החזירה

רא"ש תוס' דרך להחזיר הסודר שמקנים בו ואתי למימר אשה נקנית בחליפין לכן אפקעו רבנן לקידושין אפי' שמדאו' היא מקודשת

רמב"ם אם לא החזירה לא התקיים התנאי ואם החזירה לא נהנית ולא הגיע לידה כלום

רבינו ירוחם נתן מתנה לזמן ידוע ואמר לה תהא מקודשת לי בהיא הנאה שאת נהנית באותו זמן הרי היא מקודשת וכן עיקר וי"מ(עיטור) דאינה מקודשת

ב"ח איירי בכפל תנאו דאל"כ הו' קידושין, **ב"ש** היינו להרא"ש וטור שבאתרוג תנאי בטל אם לא כפל אבל לתוס' שחולקים באתרוג שיש אומדנא דמוכרח לא בעי כפול ה"נ בקידושין

שו"ע פוסק דאינה מקודשת, **ח"מ** אם פשטה ידה מאחר צריכה גט משניהם שקידושי ראשון קידושי תורה אלא שחכמים ביטלום משום גזירה וכ"כ **ש"ג** להצריך גט ודלא כמסקנת ה**ב"ש**

ב"ש מסיק דלדעת הרא"ש הו' קידושין אם לא כפל דאפי' שהיא לא סמכה דעתה מ"מ הו' כמתנה ע"מ להחזיר וכאן שלא הועיל לו התנאי לא נגזר שלא דמיא לחליפין ולדינא ס"ק דפליגי בזה **תוס' ורא"ש**

מרדכי אם היא מחזיקה בסודר של החליפין מקודשת, מה**תוס' ורא"ש** לא משמע כן, **ש"ג** יש מחל' **רש"ך** מקנה לה מנה ע"י סודר מקודשת (**ב"ש** לקמן בס"ו דווקא ל**ראב"ד** אבל לרשב"א אגוד לבעל) **ש"ג** חולק

פת"ש בשם שעה"מ אשה שנתנה ע"מ להחזיר לחשוב לכא' מהני דלא שכיחא או רק בהיא הנאה שהיתה רוצה ליתן פרוטה לאדם שיפייסנו לקבל ממנה והפרוטה לא חוזרת ומסיק דמידי לא נפיק **פת"ש** ע"מ שתחזיר לאבי או לבני אפי' שלא דומה לחליפין דלא חוזר למ"ק מ"מ לא מהני דע"מ שיצא מרשותה

רמ"א פוסק **הרא"ש** דאשה שנתנה לא' מתנה ע"מ להחזיר לאחר ל' יום כדי לקדשה בה תוך הל' (ל"ד) ונתן לה לקידושין הו' מקודשת

פת"ש בשם המקנה אם נתנה לו טבעת ע"מ שיחזור ויקדשה בה לא מהני ו**קה"י** חולק דדמי לאומר הנני נותן חפץ זה ע"מ שתקנה ממני איזה חפץ אחר דמהני כמו בגט שנותנת נייר שיכתוב עליו ויחזור ליתן לה

רמ"א מביא רבינו ירוחם דאם נתן לה מתנה ע"מ להחזיר ואמר לה בהנאה זו שאת נהנית תוך הזמן מקודשת **ב"ש** דהנאה זו לא מחזירה לו

ח"מ העיטור חולק וקשה על הרמ"א שפסק לעיל ס"ק? **ב"ש** שמה איירי בשאל כלי לקדש גוף הכלי ולא ס"ל כהרא"ש דאפשר להחזיר דמי הכלי ועוד מדובר בשאל סתם ולא על הזמן וס"ל שאלה יכול לתבוע מיד

פת"ש בשם מקנה שכר קישוט לא מהני דגם בכלים שייך מתחלה ועד סוף והוי הלואה אבל הנאת קישוט מהני

פת"ש בשם קה"י אפ' המקדש קיבל חפץ ע"מ להחזיר יכול לקדש בו אשה בהנאת הזמן כי יש לו רשות

סעיף ב': קידושין מדין ערב דף ז. אמר רבא תן מנה לפלוני ואקדש לך מקודשת מדין ערב דאע"ג דלא מטי הנאה לידיה קמשעבד נפשיה

רש"י רמב"ם מ"מ בשם הרשב"א ר"ן טור כשנתנו לו א"ל התקדשי לי בהנאת מתנה זו שנתתי ע"פ מקודשת ואם לאו אינו עדיף מנותן לידה ואמרה היא דס"ק וכ"כ **רבינו ירוחם** א"נ מיירי במדבר עמה על עס"ק

ב"י דווקא היא התחילה לאמר תן מנה לפלוני ואקדש אני לך אבל הוא התחיל ואמר לה התקדשי לי במנה ואמרה לו תנהו לפלוני או לאבא או לאביך אינה מקודשת

רשב"א ה"ה אמרה הלואה לפלוני ואתקדש אני לך מקודשת אבל א"ל הרויח לפלוני זמן ואתקדש לך לא מהני

שו"ע אמרה לו תן מנה לפלוני ואתקדש אני לך ונתן לו ואמר לה ה"א מקודשת לי בהנאת מתנה זו שנתתי על פיך הרי זו מקודשת

ב"ח דווקא שאמר לה תכ"ד דאל"כ הוי שתיקה דלאחר מתן מעות, **ח"מ ט"ז** חולק דווקא כשתחילת נתינה היה בתורת פקדון משא"כ הודעה שמודיע לה שקיים שליחותה ההודעה נחשבת כמתן מעות דהיא נהנית שקיימו ציוויה ואפ' נודע לה לפני זה לא גרוע מעסוקים באותו ענין **ט"ז** מדייק דאם אמר הוא בעת שאמרה היא מהני גם שהנתינה היה אח"כ בלי דיבור דזה נגרר אחרי האמירה **מהרש"ל פת"ש** אפ' היא לא אמרה ואתקדש אני לך מקודשת וכן מוכרח **מתוס', גר"א בשם ראשונים** א"מ

רמ"א אם היו עסוקים באותו ענין אפ' נתן סתם בציוויה מהני וכל זה דווקא שהיא התחילה לומר (**ב"ש** איירי שהיא התחילה ואח"כ היו עסוקים) אבל הוא התחיל לאמר והיא אומרת תן לפלוני אינה מקודשת

רמ"א אמרה לו הלואה מנה לפלוני ... מקודשת כמו במתנה אבל הרויח זמן של ההלואה ע"פ אינה

מקודשת, **ח"מ ב"ש ט"ז** מתקשים דע"פ הרויח הזמן ולמה לא יתחייב הערב במה שנעשה ע"פ? ועוד
סו"ס היא נהנית שנעשה בציוויה? להלכה ס"ק **ח"מ** אמרה הלוא לי מנה ואתן לך פרוטה אגר נטר
אינה מתחייבת בפרוטה דהוי רבית ואפ"ה מקודשת דנהנית

סעיף ג': קידושין מדין ערב וע"כ דף ז. אמרה תן מנה לפלוני ואקדש אני לו מקודשת מדין ערב דלא
מטי הנאה לידיה ומדין ע"כ דלא קחסר ממון

רמב"ם טור דווקא כשקידשה אותו פלוני ואמר לה ה"א מקודשת לי בהנאת מתנה זו שקיבלתי
ברצונך

רמ"ה חולק אפ' המקדש לא אמר אלא עשה לבעל המעות שליח לקדש לו אשה ואמרה לו האשה תן
מנה לפלוני ואקדש אני לו וענה בתרה הן א"נ היו עסוקים באותו ענין אפ' לא ענה הן מקודשת

מ"מ בשם י"מ (רשב"א רש"י) כשאותו פלוני מינה שליח את זה לקדש לו אשה ואם לאו אפ' הודיעו
לבסוף ונתרצה כיון שבשעת הקידושין לא ידע לא מהני

רשב"א מתקשה על הרמב"ם הרי אם הוא שליח (לשיטתו) מדוע צ"ל שתתקדש לו? ועוד אדרבה כה"ג
קרוב להיות כהילך דאינה מקודשת אלא בחשוב?

מ"מ דוחה דאם היה שליח ודאי שהשליח צ"ל דהיאך יפה כוחו יותר ממשלחו ולכן לא הו"ל לעשותו
שליח והוא יאמר, וגם אינו דומה להילך דשם חסרה ממון

שו"ע אמרה לו תן דינר לפלוני ואתקדש אני לו ונתן לו וקדשה אותו פלוני ואמר לה ה"א מקודשת לי
בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך מקודשת, **ח"מ ב"ש** לא בעי אדם חשוב דאינה חסרה ממון

סעיף ד': אמרה הילך אם אמרה ואקדש אני לך וקיבלו ואמר לה הרי את מקודשת לי במה שקיבלתי
ממך בחשוב מקודשת כדלעיל סי' כז' ס"ט

סעיף ה': אמר הילך והתקדשי לפלוני מקודשת מדין ע"כ דאע"ג דלא קחסר קא קני נפשיה האי גברא
נמי קא קני לה להאי איתתא

רש"י מ"מ דווקא כשהוא שליח של אותו פלוני המקדש, **ר"ן רא"ש רמב"ם טור** או שהמקדש עשאו
שליח או שהמקדש אמר לה התקדשי לי במנה שנתן לך פלוני וכן פוסק **השו"ע**

סעיף ו': אמר בדינר ונתן משכון דף ח. עד שיתן הדינר אינה מקודשת דמנה אין כאן ומשכון אין כאן
רמב"ם שלא הגיע הדינר לידה ולא המשכון נתן להיות שלה

רשב"א רמב"ן אפ' כתב שטר חוב על הדינר אינה מקודשת ואפ' אמר לה קני משכון בשעבוד
מנה והתקדשי לי בו ומשכתי אינה מקודשת דעיקר שעבוד מנה אגוד אצל הלואה ומשכון אינו אלא

להבטחת השעבוד

ראב"ד רא"ש לפי הב"ש רבינו ירוחם חולק דמנה אין כאן משכון אין כאן פ' דלא מתחייב לה בו דמילי בעלמא וממלא לא קניא למשכון דכאילו נתנו בטעות אבל אמר לה קני במשכון זה שיעבוד מנה והתקדשי לי בו מקודשת וכן יועיל שטר או שמקנה הטבעת בקנין סודר

שו"ע אינה מוקדשת **רמ"א** פסק הרשב"א דגם שטר על הדינר לא מהני **ח"מ ב"ש** הרמב"ן לטעמו דהקידושין אגיד לבעל אבל להראב"ד דהיכי שא"ל קני במשכון זה שעבוד מנה והתקדשי בו מהני ה"נ שטר על הדינר דלא גרוע מחוב דאחרים דמקודשת לולי דילמא מחיל ליה ובחוב דידיה לא שייך זה (ר"ן בשם רמב"ן) וכן קנין הטבעת בסודר ולדינא פוסק **הח"מ ס"ק** דגם שמא הנייר ש"פ, **ש"ג** מקודשת ודאי

רמ"א פוסק רבינו ירוחם אם אמר 'תזכה' בגוף המשכון שאני נותן לך ע"ז הרי זו מקודשת **ב"ש** קשה הרי לרשב"א הכסף אגוד למקדש? **ח"מ** למעשה חוששים לדעת תרתי וס"ק לא אמר 'תזכה' אבל א"ל אל תחזיר המשכון עד שאני אתן **ח"מ** בכה"ג גם בקידושין מהני לשיטת **תוס'** **ב"ש לתוס'** מהני למתנה ולא לקידושין דבעי כסף לידיה ועוד שה**סמ"ג** **ורא"ש** גם למתנה לא מהני אפ' אמר אל תחזיר לי עד שאתן לך ולשיטתם צ"ל שתזכה בגוף המשכון

סעיף ז': מקדש במנה ונתן רק דינר אמר רב אלעזר מקודשת וישלים דכמאן דאמר לה ע"מ וכאומר מעכשיו מיתבי התקדשי לי במנה והיה מונה והולך אפ' בדינר אחרון רשות לחזור? איירי דאמר במנה זו ורישא וסיפא באמר מנה זו ופרושי קמפרש, רב אשי מונה והולך שאני דדעתיה אכוליה **רש"י** מונה והולך אפ' אמר מנה סתם דעתה אכולה, **רא"ש טור** פסק כר"א מנה סתם ישלים, מנה זו או מנה סתם ומונה והולך רשות לחזור במנה אחרון (רב אשי לאו לדחוייא)

רי"ף ורמב"ם חולק דפסק כר"א וה"מ במנה סתם אבל במנה זו (וגם) היה מונה והולך רשות לחזור במנה אחרון דרכי **משה** משמע אם רק מנה זו או רק מונה והולך מקודשת וישלים וכתב הר"ן דסמך אאוקימתא א' דהוי ל' דגמ' ודחה רב אשי, **ח"מ** העיקר תלוי באומר זה, ומונה והולך נקט דבעי למיתני שניהם יכולים לחזור אפ' בסוף

רמב"ן כהרא"ש אבל במנה זו וחסר דינר לא בעי לחזור ודלא כ**רש"י** דבעי חזרה

רמב"ן רא"ש טור אם אמר לה הדינר החסר יהא עלי במלוה מקודשת **רבינו ירוחם בשם י"א מ"מ בשם הרשב"א** אינה מקודשת דפסקינן כת"ק דכסיפא לה למיתבעיה רק דינר

שו"ע האומר לאשה ה"א מקודשת לי במאה דינרים ונתן לה אפ' דינר א' הרי זו מקודשת משלקחה הדינר והוא ישלים השאר שזה כמו שאמר ה"א מקודשת לי בדינר זה ע"מ שאתן לך מאתים זוז שהיא

מקודשת לו מעכשיו

רמ"א פוסק הרא"ש והרמב"ן דגם חסר רק דינר א' או שהיה רע מהני וי"ח (רשב"א) דכסיפא לתבוע **ח"מ** השו"ע היינו ל' הרמב"ם ומדכתב אפ' משמע כ"ש נתן צט' והיינו רמב"ן רא"ש וכן דקדק **המ"מ**

ח"מ אם לא השלים אינה מקודשת כמו בע"מ וי"ח דבעי תנאי כפול, **ב"ש** בשם הרא"ש כאילו כפל **ב"ש** בשם רש"י ור"ן דווקא קיבל עליו המקדש למלוה, להרמב"ן אפ' לא קיבל, רשב"א אפ' קיבל לא

שו"ע דווקא בסתם אבל פ' במאה דינרים אלו והתחיל למנות אינה מקודשת עד שישלים לה ואפ' בדינר אחרון שניהם יכולים לחזור אא"כ אמר יהא עלי במלוה ונתרצתה

ח"מ ב"ש העיקר תלוי באומר מנה זו ומונה והולך נקט משום דבעי למיתני שניהם יכולים לחזור בהם **רמ"א** מביא הרא"ש והטור דבא' מהם סגי או אלו או מונה והולך, **ח"מ** לא דק דגם לשו"ע העיקר רק באלו

ח"מ אמר יהא עלי במלוה ושתקה חוזר המחל"אם כסיפא למיתבעיה בשביל דינר רמב"ן רא"ש ורשב"א וקשה על הב"י שפסק כהרא"ש ומאיך כתב ונתרצית (הטור לא גרס)? **ב"ש** אפ' לא כסיפא אין רצונה להתקדש לו כשחסר דינר ולכן דווקא נתרצית

ב"ש לפי הרמב"ן ורא"ש דקידושין בטלים מעצמן לא מהני ריצוי שלה אא"כ אומר מחדש תתקדש לי ואמרה כן, **ח"מ ב"ש** יכול הוא לחזור אפ' היא מרוצה להתקדש בחסר ול"א כאילו התקבלתי

נמצא דינר רע או נחושת גמ' שם אם הכירה בו וקבלה אותו סברה וקבלה, לא הכירה בו כגון לילה או מעורב אם אפשר להוציאו ע"י הדחק מקודשת (רב פפא) וצריך להחליפו ואם לאו אינה מקודשת

ר"ן כיון דנפיק מסתמא לא קפדא כל שהחליפו אפ' לא החילפו מקודשת אלא שיש לו חוב בעלמא להחליף

רמ"ה אמר לה אח"כ הקדשי לי בו ושתקה הוי ס"ק **ב"י** כיון דשתקה התרצה או על דבריו הראשונים היא תולה

בדק הבית קידש אשה ונתן לה כלי ואמר לה ה"א מקודשת בטבעת זו אינה מקודשת

שו"ע וכן נמצא מנה חסר דינר או דינר נחושת ולא הכירה בה תחלה אינה מקודשת, **רמ"א** עד שיאמר לה אח"כ התקדשי בזה ושתקה

ח"מ מתקשה כיון דקידושין נגמרים רק עד דינר אחרון א"כ כל מה שבידה אינו אלא פקדון ושתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום דאין גילוי דעת אצלה? והטור כתב בשם הרמ"ה ס"ק

ב"ש מתקשה דהרמ"ה פוסק ס"ק דשמא על דבריו הראשונים היא סומכת? י"ל כוונת הרמ"א דהוי רק חשש קידושין כיון דקבלה בתורת קידושין ועדיין בעין אבל לא אמר אין קידושין כלל, וקשה כיון

דקידושין בטלים ממלא ולא יועיל א"כ אומר מחדש תתקדש לי והיא אמרה הן והאמת שהרמ"ה ס"ל כמ"ד דאין בטלים הקידושין

רמ"א ויכולים לחזור בהן וי"א דאפ' בלא חזרה אינה מקודשת

שו"ע ואם יכולה להוציא ע"י הדחק מקודשת **ב"ש** בשם הר"ן וחיוב להחליף מיהו אינו עיכוב בקידושין **ב"ש** אם הכירה אז סברה וקבלה, בשם הר"ן התקדשי לי במנה וניכר שאינו מנה סברה וקבלה

סעיף ח': ויכוח בסכום הקציצה תוספתא הוא אמר התקדשי לי במנה והיא אומרת לא אתקדש לך אלא במאתים והלך הוא והיא לביתם ואח"כ תבעו זא"ז וקידשה אם האיש תבעה יעשה כדבריה ואם האשה תבעה יעשה כדבריו

ר"ן רי"ף רא"ש רמב"ם טור מדובר אמר התקדשי לי בדינר ע"מ שאשלים לך מנה והיא אומרת ע"מ שתשלים לי מאתים ולא הסכימו ביניהם ואח"כ תבעו זא"ז וקידשו ונתן לה דינר סתם אם האיש תבע האשה יעשו כדבריה ואם האשה תבעה האיש יעשו כדבריו

שו"ע פסק כדלעיל, **ח"מ** אם לא קיים תנאו אינה מקודשת, **ב"ש** מדובר שהיה קציצה מעיקרא ואח"כ חזר א' מהם ושוב תבע הצד השני וקדשה אמר' מסתמא על דעת קציצה הראשונה אמרו

סעיף ט': מקדש בכוס או ובמה שבתוכו דף מח: הא במיא הא בחמרא הא בציהרא

רש"י ר"ח במים בו ולא במה שבתוכו דלא חשוב ואין דעתה אלא בכלי, ביין במה שבתוכו דעביד לשתות ולהחזיר הכוס לבעליו, בציהרא פ' ציר דגים שעשו לימים רבים לטבול בו והכוס צריך לשומר בו ובמה שבתוכו ומצטרפים לש"פ וי"א ציהרא ל' יצהר שמן

תוס' בשם ר"ת רמב"ם מים בו ובמה שבתוכו שהמים בטלים לכוס, יין בו ולא במה שבתוכו דחשוב ואינו בטל לגבי הכלי אבל לא חשוב כל כך שנאמר דעתה תהא על היין, ציהרא במה שבתוכו דחשוב יותר מן הכוס אבל לא בו דהכוס אינו בטל לציהרא

רבינו ירוחם במה שבתוכו ולא בו מיירי בכוס חרס

שו"ע פוסק כשיטת ר"ת לפיכך אם לא היה בשמן ש"פ מקודשת בספק ואם היה ש"פ בשמן מקודשת בודאי, ומביא ביש **חולקים** שיטת רש"י

ב"ח ח"מ ב"ש דווקא באומר כוס זה סתם אבל באומר כוס זה של יין או של מים ודאי במה שבתוכו וכן נמצא אחרת ממה שאמר אינה מקודשת ולא אמר' דלא היה כוונתו אלא על הכוס

סעיף י': קידושין בשחוק דף ח: הבא מיהבא אשקויי אשקייין שדי מישדא לאו כלום הוא וה"ה הב שדי אשקי, **תוס' רא"ש** הגמ' הביא ג' מיקרים לאשמועין בין באוכל בין בשתייה בין בשאר דברים לאו כלום וזה כוונת הטור

-התחילה לאמר תן לי מהן ואמר לה אם אתן לך מהן התקדשי לי ואמרה הן **רמב"ם טור** מקודשת

לא אמרה הן אלא שתקה **רא"ש ורמב"ן** להבנת הב"י ודאי מקודשת דאל"כ גזל בידה ולא נחשוד בגזלנית, **ר"ן** ס"ק כל עוד שלא אמרה ל' כבגמ', **רשב"א** ודאי אינה מקודשת אפ' לא התחילה דאיהו אמר לה בל' שאלה ואי התרצה לקידושין הו"ל אין מיקדשנא לך

אמרה לו נתן נתן או נתן לבד וקיבלה **רמב"ם טור** אינה מקודשת שרצונה לומר רק נתן ולא נתרצית וכל כיוצא בזה שמשמעותו לא תשחק עמי בדברים רק נתן

-התחיל הוא לומר אי יהיבנא מיקדשת לי ואמרה הבה או הבה ומיהבא **ר"ן בשם י"א** מקודשת וכן היא התחילה והוא חזר ואמר לה בשעת הנתינה התקדשי לי בו ואיהי אמרה הבה או הבה מיהבא מקודשת, **רשב"א** אינה מקודשת בכלל, **ר"ן** ס"ק

רא"ש ראב"ד טור אמר בשעת הנתינה ה"א מקודשת לי וקיבלה מקודשת

שו"ע ורמ"א התחילה היא ואח"כ אמרה לו תן לי מהן או השלך לי ודברים שעינינם לא תשחק עמי בדברים אלו אלא תן לי בלבד, וכן אמרה לה השקני אינה מקודשת, ואם אמרה הן מקודשת, ואם אמר

בשעת הנתינה ה"א מקודשת לי וקבלה בשתיקה מקודשת דלא כה**ר"ן ורשב"א**

ח"מ ב"ש שתקה לא מהני ורק בפעם שנית בשעת נתינה אמר ה"א מקודשת וקבלה בשתיקה מהני אבל שאל אותה לא דסמכה על דבריה הראשונים וכ"כ **ד"מ וב"ח** ולא כב"י ובגמ' שחטף ורשכי ואמרה הבה ניהלי ואמר לה אי יהיבנא לך מקודשת לי שקלתיה ואשתקה אר"נ אין שקלי ודידי שקלי משמע דבדבר שאין שלה מקודשת? וצ"ל דאירי שאמר בעת הנתינה התקדשי לי ואם לאו לא מהני שתיקה ולא הוי עסוקים כיון שאמר לה בדרך שאלה, ולמסקנה שתיקה בפעם הראשונה **ב"ש ט"ז** ס"ק

רמ"א וכן קבלה בשתיקה רק חזרה ואמרה תן לי או השלך אינה מקודשת, ואם התחיל הוא ואמרה לו בל' שחוק ס"ק כה**ר"ן**

ח"מ ב"ש למסקנה אפ' לא השיבה בשחוק ס"ק (דהרשב"א סובר דאינה מקודשת בכלל) אבל מה**רמ"א** ומה**מרדכי** משמע דאם אמרה הבה הוי קידושין דהרי כתבו התוס' דאינה מקודשת דסמכא על דיבור קמא דאמרה הבה שלא לשם קידושין אבל אמר איהו מעיקרא ואמרה הבה אמר' כדקאמר איהו קאמרה ומקודשת

סימן לד': ברכת אירוסין

סעיף א': חיוב לברך כתובות ז: מברכים ברכת אירוסין בבית אירוסין

רמב"ם ה"ה מקדש ע"י שליח מברך השליח

נסח הברכה שם ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות ע"י חופה וקידושין ברוך אתה ה' מקדש ישראל

רש"י מדרבנן גזרו על הייחוד של פנויה, **ב"י** ואף ארוסה לא התירו עד שתכנס לחופה ובברכה דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ואדרבנן נמי מברכים 'וצונו ואסר לנו'

ר"ן בשם ר"ת ב"ח מגיה הנשואות 'לנו', **רבינו האי** 'התיר לנו ע"י חופה וקידושין', **עיטור** 'חופה בקידושין'

רא"ש הלכות רבי נהגו האידינא לומר מקדש ישראל ע"י חופה וקידושין
ר"ן בשם רמב"ן רמב"ם רבינו האי ב"י לא גורסים ע"י חופה וקידושין דאינו ראוי לברך על החופה שאינה נעשית עכשיו, ועוד דלא הוי מעין הפתיחה שקידשם בכל עסקי קידושין, ועוד דאין קדושת ישראל תלויה בכך

רמב"ם גורס 'והבדילנו מן העריות' והוא על מה שאמרו קדושים תהיו הוו פרושים מן העריות

ר"ן אינו ברכה על האיסור דאינה ברכת המצוה ממש דא"א לברך כראוי של ברכת המצוה, דאין לברך על הקידושין דאין מברכים על מצוה שאין עשייתה גמר מלאכתה וחסר מסירה לחופה, ובעת כניסה לחופה א"א לברך על קידושין וחופה שכבר קידש מזמן מרובה, וכשבא לקדש ולכנס כא' נמי לא ראוי לתקן לו ברכה בפנ"ע כדי שיהא טופס ברכה שוה לכל, ולכן תקנו לברך בה על קדושת ישראל וכדי שלא יטעה השומע לומר שבקידושין אלו בלבד הותרו הוצרכו לומר ואסר לנו את הארוסות והזכיר היתרין דהיינו ע"י חופה...

רא"ש ברכה זו אינה ברכה לעשיית מצוה כי פרייה ורביה הוי קיום המצוה ואם לקח פילגש וקיים פרייה ורביה אינו מחוייב לקדש אשה לכן לא נתקנה הברכה במצוה זו וגם לגבי פרייה ורביה דאפשר לקיימה בלא קידושין אלא נתקנה לתת שבח לה' שהבדיל אותנו והזכירו בו היתר נשואות בחופה וקידושין ואיסור ארוסות שלא יטעה לומר שהברכה של קידושין נתקנה להתירה לו לכך הזכירו חופה לומר דווקא ברכת חופה היא המתרת כלה ולכן גם הקדימו חופה לקידושין

רמב"ם רא"ש בשם י"א רי"ף ב"י מברך קודם הקידושין דעובר לעשייתן ואם קידש ולא בירך לא יברך אח"כ דברכה לבטלה דמה שעשה כבר נעשה

רא"ש בשם י"א הגהות מיימון תוס' מרדכי מברך אחרי הקידושין דילמא הדרה בה וברכה לבטלה ועוד דעל מצות כיון שמזכירים עשיית המצוה מברך עובר לעשייתן משא"כ כאן דלא מברך 'לקדש' אשה' לכן אין צריך לברך עובר לעשייתן

שו"ע פוסק מברך אק"ב וצונו על העריות ואסר לנו הארוסות והתיר לנו הנשואות ע"י חופה וקידושין בא"י מקדש ישראל ואחר שיגמור הברכה יקדש

ח"מ שכח קודם האירוסין יברך אח"כ ובפרט למנהג שאחר מברך

רמ"א י"א(סמ"ג הגהות מיימוני) דאחר מברך וכן המנהג **ב"ש** שלא לבייש מי שא"י ואם אין אחר יברך החתן

פת"ש בשם נו"ב אדרוגינוס לא יברכו וה"ה נישואי חרש עם כלה חרשת דהברכה להוציא את החתן ואם הכלה שומעת ספק אם יברך דאפשר שהכלה שייכת בברכת אירוסין ומוציאה, וטוב לכיין שתהא ביחד עם חופה אחרת

רמ"א י"א(רא"ש) בא"י מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקידושין וכן נוהגין

סעיף ב': ברכה על הכוס רמב"ם נהגו על כוס יין או שכר ומברכים תחלה על הכוס ואח"כ מברך על הקידושין ואם אין יין ושכר מברך בפנ"ע

טור בשם רבינו נסים אם אין יין מברך בלא כוס אפ' יש שכר דלאו מצוה מהמובחר

שו"ע פוסק הרמב"ם ואם אין יין או שכר מברך בפנ"ע

פת"ש בשם פ"י מתמיה שהמברך לא שותה מהכוס אלא החתן וכלה דלכא' הוי ברכת הנהנין לכל דבר? ואפשר כיון דעיקר היין לאו ליהנות מתכוון חשיב שפיר כברכת המצות

ב"ה בשם באר שבע ישנה החתן רביעית ויברך ברכה אחרונה, **כנה"ג בשם הרשב"א ע"ש** סגי בטעימה

סעיף ג': ברכת אירוסין בנישואין רב שרירא גאון מארס בלא ברכה חיסר את אירוסיו שהברכה היא מצוה והמברך אותה בבית חתנים ברכה שאינה צריכה ועובר משום לא תשא

רבינו נסים רא"ש אם לא בירך בשעת האירוסין יברך אותה עם ברכות של נישואין שדומה לברכת אוכל שמברך כל זמן שלא נתעכל וה"נ כאן לא נגמר ההיתר אלא ע"י חופה

ריב"ש נהגו לחזור ולקדש מתחת החופה ויפה כדי שלא תראה ברכה לבטלה, ויש נוהגים שהמקדש ע"י שליח חוזר ומקדש הוא בנישואין ולא מזכיר ש"ש, **ויש** שמלעיג דאין בזה תועלת

מרדכי המנהג היום שמברכים ברכת האירוסין בשעת הנישואין ואז גם מקדשים תחת החופה

ש"ע פוסק כרב שרירא דלא יברך אותה בשעת נישואין, **רמ"א** מביא בי"א המרדכי דמברכים אותה בשעת נישואין וכן נוהגים אפי' קידש אשה מזמן ארוך מברכים תחת החופה **ח"מ** בדיעבד כשלא בירך אז, וי"א (ריב"ש) דחוזר ומקדש תחת החופה כדי שיהיו הקידושין סמוכים לברכה ואם בירך אותה כבר בשעת קידושין הראשונים דחוזרים ומברכים תחת החופה בלא הזכרת שם משום הרואים **ח"מ** משמע אבל מלכות מזכירין ובדרך כלל אמר' טוב לברך בלא שם ומלכות **ב"ש** המשלח לא יקדש אחר שקידש השליח שלא יאמרו דקידושין של השליח לאו קידושין וחיישינן טפי מלחזור ולקדש תחת החופה מחמת הרואים ואינו חושש **פת"ש** אם הקידושין הראשונים ע"י שליח היו בלא מנין או בלא עדים יכול לקדש שוב במנין בשעת הנישואין

סעיף ד': צריכה עשרה רב שמואל הנגיד לא בעי עשרה וסגי בפני ב' עדים ורק בברכת חתנים בעי עשרה **רב האי רא"ש** צריכה עשרה דלמאי דילפינן מבוועז עשה גם ברכת אירוסין בי' ולא רק ברכת חופה, ולמאי דילפינן מ'במקהלות ברכו אלוקים ה' ממקור ישראל' גם ברכת אירוסין על עסקי מקור דא"א לישא בלא אירוסין **ש"ע** צריכה עשרה לכתחילה, **ח"מ** ב' לעדי קידושין וח' לברכה אף קרובים **ב"ש** רק בברכת נישואין זה מעכב

סימן מב': לקדש ברצון האשה ובפני ב' עדים

סעיף א': קידושין בעל כורחה דף ב: האשה נקנית מדעתה אמימר אמר תלויה וקדיש מהני, מר בר רב אשי אמר לא הוו קידושין הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו חכמים שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה

רש"י רבנן עשו המעות מתנה דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש כדת משה וישראל

רי"ף רא"ש רמב"ם טור פסקו כמר בר רב אשי דאינה מקודשת

רא"ש אשה שאמרה תן לי המעות שאתה חייב לי ונתנם לידה אמר לה ה"א מקודשת לי וכששמעה השליכה המעות ואמרה איני רוצה להתקדש ועדים מעידים בזה אין חשש קידושין ולא צריך גט

ב"י בשם מוהר"ם אם אמרה תחילה בוא וקדשי וגם בשעת הקידושין שתקה אפ' זרקה כשהגיע לידה והכל היה לפני עדים מקודשת דמעיקרא קיבלה לשם קידושין וחזרה בה ומשום חומרא דא"א לא אמר' חזרה תוכ"ד וגם לא אנן סהדי דהתלוצצה, ודברים שבלב אינן דברים, ואין אומדנא דמוכרח כיון דאיתתא בכל דהו ניחא

ב"י אם אין עדים על הנתונה לידה אפ' האשה מודה בזה אין חשש קידושין ולא בעי גט

קידושין בעל כורחו רמב"ם רשב"א הוו קידושין, **רי"ף בעל העיטור** אינן קידושין

מ"מ טעם של הרמב"ם דווקא באשה הפקיעו דלא היתה יכולה להפקיע עצמה ממנו אלא ברצונו משא"כ באיש שיכול לגרשה בע"כ

ראב"ד והוא שיאמר רוצה אני, **מ"מ** חולק דהוי כמו מכירה בע"כ דהמכר קיים ולא ראיתי שם שהראב"ד הצריך שיאמר רוצה אני אלא כל זמן שהוא עושה הדבר קיים

סמ"ג מבין המחל' תנאים באיש שאנסוהו, **והגהות מיימון** תמה עליו דמשמע דאיירי שדחק אשה ואנסה

רשב"ץ מי שקידש ואמרו שהיה יושן, מי שהוא יושן אינו מדבר ואי נים ולא נים תיר ולא תיר מעשיו קיימין

שו"ע בעל כורחה אינה מקודשת, בעל כורחו מקודשת וי"א שאינה מקודשת הילכך הו"ל ספק

ח"מ מפשט המ"מ מדינא אין חילוק בין האיש קונה באונס לאשה וכשם דקיי"ל תלוה זבין מהני ה"ה תלוה וקנה וכ"ש הוא דיותר ברצון אדם קונה משמוכר ורק תלוה ויהיב לא מהני שאינו מקבל שום דבר ומסתמא אינו גומר ומקנה ראייה דאין חילוק בין מוכר חפץ בדמים למוכר חפץ בחפץ באונס אע"פ שא' נקרא לוקח ולא חילקו באיש מקדש רק משום הסברא דרבנן תקנו להפקיע או לא תקנו, ותמוה הרמ"א בח"מ אנסוהו לקנות אינו קנין מדברי העיטור?

ט"ז בכה"ג שקידש ע"י כפייה לא תוקן חרם דר"ג ויכול לגרש בע"כ

פת"ש ב' אומרים נתקדשה מרצונה וב' אומרים נתקדשה באונס פחד מקודשת ודאי דס"ס להחמיר דגם ספק אם נחשב אונס

חת"ס כופין על החתן לקדש אם רוצה לבגוד במשודכת אפ' ע"י משול העיר דהוא עושה שלא כהוגן ואין צ"ל 'רוצה אני' כל שעושה מעשה המורה ע"ז וטוב ליפרד ביניהם דנפיק מיניה חורבה שלא יהיה שלום ביניהם

רמ"א פוסק המוהר"ם, ואין הולכים בקידושין אחר אומדנות והוכחות המוכיחות שלא כיוונה לשם קידושין

רמ"א פסק הרא"ש היה חייב לה מעות ואמרה לו תן לי מעותי וכאשר התחיל ליתן אמר לה ה"א מקודשת לי וזרקה היא המעות מידה אינן קידושין

ח"מ ה"ה נתן לה כל המעות בפעם א' וזרקה אינה מקודשת

ב"ש אם לא זרקה מקודשת אפ' שחייב לה (ר"ן) וזהו החידוש דאפ' חייב לה בעינן דזרקה

קבלה בע"כ ולא זרקה **מרדכי** לקח את ידה בחזקה ונתן לה הקידושין ולא זרקה הכסף מקודשת כי בתחילה דבר עמה בקידושין

רמ"ה ריב"ש אינה מקודשת, **ח"מ** נחלקו במחל" רב הונא ורב אחאי שלרב הונא אי לא ניחא לה תשדינהו וכן פסק המרדכי, ולרב אחאי מה שלא זרקה דאטו כולהו נשי דיני גמירי סברה אי שדינא ומתברי מחייב באחריות וכן פסק הרמ"ה וריב"ש

רמ"א פסק המרדכי, **ח"מ** משמע מקודשת ודאי אבל א"א לומר כן דהוי שתיקה דלאחר מתן מעות אלא לחומרא צריך גט

ח"מ סתירה ברמ"א שפסק בסי' ל' דזריקה לתוך חיקה אע"פ ששתקה כל שלא נתרצית בתחילה לא הוי קידושין כהרמ"ה? **והב"ח** מתרץ דשם ניערה בגדיה, **ב"ש** לישדנהו לא אמר' אא"כ היה בתחילה ברצון וכן היה בעובדא של המרדכי, **פת"ש** כאן תחב הטבעת באצבעה דרך קישוט והו"ל להסירה, ואם העדים סותרים בעיקרן של דברים יש להקל

פת"ש תוס' רמב"ן רשב"א ע"א נאמן גם בדבר שבערוה אם אין חזקה נגד אבל כאן לא משגיחים בכוונה והולכים אחר הפה, אבל ר"ן רא"ש נ"י ע"א אינו נאמן בדבר שבערוה

סעיף ב': לקדש בב' עדים דף סה. המקדש בעד א' אין חוששין לקידושין

רי"ף רא"ש רמב"ם רשב"א סמ"ק טור אין חוששין ואפ' שניהם מודים בדבר ב"י ומבטלים הקול
סמ"ג מרדכי בשם רא"ם ת"ה בסוף הסוגיא שם מאי הוי עלה רב כהנא אמר אין חוששין ורב פפא
אמר חוששין ולא נפסק הלכה כמי וראוי להחמיר להצריכה גט
רשב"ץ דווקא אם אין הכחשה ביניהם

שו"ע פוסק כהטור אפ' זה שלא בפני זה לא מהני
רמ"א ויש מחמירין אם מקדש לפני א' אם שניהם מודים ובמקום עיגון ודוחק יש לסמוך על המקילין
ב"ח מחלק בין הכחשה לע"א או לב' עדים ולכן אם המכחיש אומר משטה הייתי נאמן במיגו דאי בעי
הוה מכחיש העד ואף השני לא צריך לחוש לקידושין, אבל א' טען להד"מ והשני טוען שקידש בע"א
אסור בקרובותיה, ח"מ ב"ש אין דבריו מוכרחים להקל לכתחילה דדברים שבלב לא הוו דברים
פת"ש מסיק דע"א בהכחשה לאו כלום ויש לחלק בין האשה שטוענת השטאה דמהני דהמעשה
בעצמו מורה על כוונת הלב דהרי הבעל יכול להכחיש הע"א ותישארי עגונה וודאי שלא כיוונה לקידושין
משא"כ כשהאיש טוען השטאה אין כאן מעשה המורה דלא איכפת שהיא תכפרי שיכול לישא אחרת
ולגרש בע"כ והוו דברים שבלב

הכחשה בעדים ת"ה עד שמעיד שנעשה קידושין בפניו ובפני חבריו אע"ג דחבירו מכחישו מ"מ לפי
דבריו הוי קידושין גמורים ולכו"ע חוששין לקידושין
רשב"א ב"י חולקים לא חוששים לקידושין ואפ' הת"ה חזר בו

רמ"א פסק הרשב"א ואין חילוק בין אומר העד שנתקדשה לפניו לבד או שאומר שנתקדשה לפני
שנים והוא לבד ראה והאחרים אומרים שלא ראו
ח"מ דווקא הוא לבד ראה, אבל אתרע חזקת פנויה כגון שאומר שהקידושין הוי כדין בפניו ובפני פלוני
והיו הרבה עדים שם ורק שנשאר שנים אלו והוזמנו לעדים וחבירו מכחישו ואמר שלא נגמרו הוי כא'
אומר נתקדשה קרוב לה וא' אומר קרוב לו דחוששין לכתחילה לקידושין, אבל היו רק שנים האלו
מראש דאז העד צריך לעדות חברו והלה מכחישו לא מהני ומוקמינן בחזקת פנויה, ואם א' מודה
לדברי העד שויה אנפשיה איסורא

ב"ש מסיק דלא מוקמינן אחזקת פנויה אם מכחישים זא"ז ורק אם הבע"ד מכחיש, ואם לא מכחיש
אבל העד תולה דבריו בחבירו ומכחישו מותרת כהרמב"ן, אבל לא מכחישו חיישין לדברי האוסר ואם
נשאת לא תצא דאין ב' עדים

באר היטב א' אומר התקדשה וב' אומרים שראו ולא התקדשה תינשא לכתחילה גם שאין חזקת פנויה
א' אומר בפניו ובפני פלוני התקדשה והשני אינו כאן לכתחילה לא תינשא ואם ניסת לא תצא

אמרה התקדשתי בפני ב' והם מכחישים מקודשת דשויה אנפשה חתיכא דאיסורא
אמרה התקדשתי לפלוני ולא היו עדים בדבר ואח"כ אמרה שהיה עדים מקודשת מאותו טעם
אמרה התקדשתי לפלוני ואח"כ אמרה שזה לא היה בפני עדים כי לא ידעה שצריך אינה מקודשת
ע"א מעיד שהתקדשה וא' מעיד ששמע שהתקדשה מצטרפים ומקודשת

א' מהעדים קרוב רבינו ירוחם בשם הר"מ מתירים אותה לינשא לכתחילה בלא גט
רמ"א דהוי כמקדש לפני ע"א (ועיין לעיל במה שפסק בע"א)
ח"מ לא נפסל השני בצירוף לקרוב להרא"ש לא הצטרף בראיה דבעי תרתי או להרי"ף נאמן לומר
שלא הכיר פסולו ומשום חומרא דקידושין חיישין לכתחילה
ב"ש עי"ל לא נתכוין לשם עדות ומ"מ מהני להיות עד, עי"ל נתבטלה העדות רק לענין שהב"ד לא יכול
לפסוק ע"פ, מ"מ בעת הקידושין עדיין לא נתבטלה העדות והמקדש קידש לפני ע"א כשר דעדות
קידושין אינו בירור מציאות אלא קיום המעשה עצמו
פת"ש בג' עדים וא' נמצא קרוב או פסול כיון דלמ"ד שלא חוששין לע"א ס"ל דדמי לד"נ ה"ה בנמצא א'
פסול

סעיף ג': שהיה העדים נראים **רשב"א** מ"מ ריב"ש אם העדים לא נראים לאיש או לאישה אין
קידושין שהדבר ידוע שהמקדש בינו לבין עצמו אין קידושין והוא בעל ב"ז והיא לא גומרת לקידושין
אפ' שאמרה במפורש אלא צחקה בו, **רדב"ז** אם יודעים שיש עדים אלא שלא ראו אותם מהני
שו"ע צריך שיראו המקדש והמתקדשת את העדים ואם לאו אינה צריכה גט, **ב"ש** דעדים עושים
הקידושין ולא רק מונעים שקר כמו בד"מ
רמ"א בשם מהר"מ פדאוה אפ' שמעו העדים שאמרה שמקבלת לקידושין יכולה לומר יודעת הייתי
שאין קידושין בלא עדים וכוונתי לשחוק בו ודווקא שטוענת השטאה אבל מכחשת שקבלה והעדים
מעידים שקבלה שוב אינה נאמנת ומקודשת, **ב"ש** יוצא משיטתו דכשלא ראו העדים הולכים אחר
כוונתם

ח"מ חולק אפ' אומרים שכוונו לקידושין לא מהני דאנן סהדי דלא קבלה לשם קידושין ואפ' כן העדים
לא יודעים **מהרי"ט** חולק דאינה מקודשת מטעם אחר דהתורה הפקיעה הקידושין
נפק"מ קדשו לפני ב' עדים פסולים ולא הכירו פסולתן והיה עוד ב' עדים אחרים כשרים מרחוק ולא
ראו אותם דלפי הח"מ מקודשת ולפי המהרי"ט אינה מקודשת

סעיף ד': יחוד בעדים והעדאתם דף מג. אלא מעתה קידש אשה בפני שנים ולא אמר להם אתם עדיי,
ה"נ דלא הוו קידושי? **רמב"ם** טור אפ' לא אמר להם אתם עדי מהני, **ריב"ש** גם שהזמין יכולים
אחרים שלא הוזמנו להעיד

רשב"א אם העדים לא ראו הנתינה ממש של הכסף קידושין לא מהני אפ' שהכסף יוצא מתחת ידה והיא מודה

שו"ע קידש בפני ב' אפ' לא אמר אתם עדי מקודשת, **רמ"א** אפ' ייחד עדים יכולים אחרים שראו להעיד, **פת"ש בשם בית מאיר** אפ' לא כיוונו לעדות רק באו למיחזי הוי עדים וראוי להזמין עדים לכתחילה לקידושין דיש קרובים שעומדים שם וכ"כ הריטב"א דיש לחוש לרש"י דבכיוון לחוד בלא צירוף הגדה בב"ד כולם בטלים

אבנ"מ אם לא ייחד והרב ייחד א' פסול והיה עוד כמה כשרים א"צ לקדש שוב דדעת הבעלים רק על הכשרים ויש לצרף לסברא שאין הרחוק יודע בקורבתו של השני (**פת"ש**)

רמ"א פסק הרשב"א דבעי לראות הנתינה ממש לידה או לרשותה ואין הולכים בזה אחרי אומדנות והוכחות **ב"ש בשם המרדכי** חולק אם ראו דבר המוכיח מהני כעדי יחוד ולכא' כן נוקט הרמב"ם שכתב דד"מ מתקיים בידיעה בלא ראייה ודיני קידושין דומה לד"מ **רשב"א** דוחה ומחלק בין ביאה לקידושין דא"א לראות כמכחול בשפופרת עי"ל אש בנעורת ואינה שורפת

פת"ש בשם חות יאיר אין מחל' בין הרשב"א והמרדכי ודלא כהב"ש, דהרשב"א מיירי בעדים מאחורי הגדר ושמעו ל' קידושין שקידש הפלונית באתרוג ולא ראו הנתינה אע"פ שאח"כ יוצא האתרוג מתחת ידה אינן קידושין דמי אמר שנתן בשעת אמירה או שמא רק הניח והיא לקחה אבל במרדכי מדובר בחופה הנעשית לפני הקהל דאין בזה שום ספק שעשו כדין ומקודשת **רמ"א** פוסק הרשב"א פשטה ידה דרך החור ובא א' ונתן לה קידושין והחור צר וא"א לראות אותה בשעת הקידושין והיא אומרת שלא שמעה שקדשה נאמנת במיגו שיכולה לומר שלא היתה ידה ובלבד שלא יהיו עדים מכחישים אותה

ח"מ ב"ש משמע שאם היא מודה ששמעה וקבלה לשם קידושין וידעה שיש עדים וגם העדים ראו אותה לפני הקידושין ובשעת הקידושין שמעו הקול מהני דבכה"ג שמיעה כראיה כעדי יחוד **באר היטב בשם מהריב"ל** עדים שאינם מכירים את האשה אם היא מכחשת ס"ק ואם היא מודה הוי קידושין **רש"ך** אם היא מכחישה אינה מקודשת, **רמ"ט** אפ' היא מודה אינה מקודשת אפ' הכירוה אח"כ דלא כהרדב"ז **ישועות יעקב קהלת יעקב** חולקים עליו דחשיב ידיעה וראיה גם כשאינם מכירים אותה

חזרה בעדים **רשב"א** אם העיד שלא בפני ב"ד יכול לחזור בו בב"ד להקל ולהחמיר, אמר בפני ב"ד שאינו יודע ואח"כ חזר בו לא מהני ומותרת בלא גט

רמ"א כל עדות שלא נחקרה בב"ד לא מיקרי עדות לענין קידושין ויכול לחזור בו ממה שאמר חוץ לב"ד

דרישה וחקירה בעדים יבמות קכב: אין בודקים עדי נשים בדרישה וחקירה כי יש כתובה והוי כדיני ממונות, ר"ע ור"ט חולקים ובודקים דמתירים א"א שהיא בחנק והוי כד"נ

רשב"א גאונים רמב"ם רמב"ן בין בגירושין בין בקידושין הלכה כת"ק ומסביר **הריב"ש** דשייך הטעם דלא תנעול דלת בפני לוויין כד"מ 'ושלוחתייהו קעבדינן' **ב"י** בדין מרומה או כשהבע"ד מכחיש צריכים דרישה וחקירה

רמ"א עדי קידושין אינם צריכים דרישה וחקירה אם לא בדבר שנראה שיש בו רמאות **ב"ש** כשהאשה מכחישה צריכים דו"ח, **כנה"ג** פסק ע"ק שבאו לאסור אותה בעיני דו"ח אבל ע"ג א"צ דו"ח, וקשה מה שכתב לעיל 'כל עדות שלא נחקר' ? **פת"ש בשם נו"ב** היינו בעדות על פנויה שהתקדשה אבל על נשואה שמעידים שנישאה לאחר ודאי צריכים דו"ח דמעורב בזה ד"נ גם בלא נהרגה כגון שלא היה התראה

שטר חתום שנתקדשה מהרי"ק מוציא שטר חתום בב' עדים שקידש אשה בפניהם ואח"כ חזר ואמר המקדש שהוא שקר והעדים אומרים שאין זה כתב ידם ומעולם לא ראו שקדשה יש לחוש לקידושין וצריכה גט

רשב"א חולק דכל שטר שלא נכתב ברצון המתחייב לא מהני ולא אמר' חזקה ידעי והוי מפי כתבם **הגהות מרדכי** כל זמן שלא התקיים כדין אין לחוש

רמ"א פסק המרדכי כל זמן שאין מקויים אין לחוש לקידושין ודלא כיש מי שמחמיר בדבר **ח"מ** משמע דאם השטר מקויים או שיכול להתקיים מקודשת אבל **הרשב"א** פוסק דשלא מדעת המתחייב אינו כלום ומשמע דאם היה כתוב שם דהיה בדעת האשה מועיל **ח"מ** אין עדים לפנינו שמכחישים והאשה מכחישה לפי הרשב"א אינה נאמנת מדאו' ולהמרדכי צריך קיום מדאו' **ב"ש** אם כו"ע מודים בשטר מקודשת, ולהרשב"א חוששים שמא יבואו העדים ויעידו עליו **פת"ש בשם חת"ס ונודע ביהודה** פסקו הרשב"א שרק אם השטר מקויים וכתוב בו שנכתב ע"פ בקשת האשה

מוציא קול והיא מכחישה רשב"א הוא אומר קדשתך בפני פלוני ופלוני והלכו למ"ה אפ' הוציא קול בעיר והיא מכחישה מותרת שהיא בחזקת היתר ואפ' יוציא שטר חתום כל עוד שלא באו עדי השטר ממש נאמנת לומר מזוייף מיגו דאי אמרה גרשתני ואינו מיגו במקום עדים דאינן כאן ורק חתומים אלא מחרימין וכופין אותו לברר טענתו מהר או לגרש

ריב"ש תשב"ץ לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורים ואפ' שהוא טוען שהעדים הלכו למקום קרוב וכן פסק **הב"ש** דאין חוששין לזה ואין צריכים להמתין לברר

פת"ש בשם שב יעקב אם עדיין אין שידוך לפניה ולא תפסיד כלום בהמתנה צריכים לברר

סעיף ה': מקדש בפסולי עדות סנהד' כו. אמר רב נחמן החשוד על העריות כשר לעדות ורב ששת חולק, אמר רבא ומודה רב נחמן לענין עדות אשה שהוא פסול

רי"ף רא"ש רמב"ם טור גורסים דפסול בין לאפוקי בין לעיולא, **עיטור** גורס דפסול לאפוקי אבל לעיולא לא

ר"ת רש"י רי"ף בא על ערוה ור"נ מכשיר דיצרו תקפו, **תוס' ורא"ש** מתייחד עם עריות ורק חשוד בלא עדים

רמב"ם רבינו האי עיטור מרדכי טור פסולי עדות דרבנן או ספק פסולי תורה אם רוצה לכנוס חוזר ומקדש בעדים כשרים ואם לא רוצה לכנוס צריכה גט מספק ואפ' כפרה כופין אותה לקבל הגט **גאונים (בעיטור) ורי"ף אפ'** פסולי דרבנן ושניהם מודים לא תפסי קידושין ולא בעי גט דאדעתא דרבנן מקדש **מ"מ** אם עמד אחר וקידשה מקודשת לשני מספק ובעי גט משניהם ויכולה לגרש הראשון ולקדש שוב רק לשני אבל לא להיפך דשמה יאמרו החזיר גרושתו מן האירוסין אחר שנתארסה לאחר

שו"ע פוסק הגמ' הרמב"ם והמ"מ מקדש בפסולים דאו' אינן קידושין אבל בפסולי דרבנן או בספק פסולי תורה אם רוצה לכנוס חוזר ומקדש בכשרים (**ב"ש** ובל' ברכה) ואם לא רצה לכנוס צריכה גט מספק ואפ' כפרה כופין אותו ליתן הגט וכן דין כל קדושי ספק ואם עמד אחר וקידשה מקודשת לשני מספק וצריכה גט משניהם או מגרש ראשון ונושא שני אבל לא לגרש השני ולכנוס הראשון **ח"מ ב"ש** גירסת הרמב"ם כופין 'אותה' **ב"ח** דהיינו שאסורה להנשא בלי גט דיש ב' עדים כשרים מדאו' אבל גירסת **הטור** 'כופין אותו' דווקא כשלא רוצה לקדשה שוב דעדות העדים הוי כאלו אמר קדשתך והיא מכחישה דלא קדשתני דהדין שכופין אותו, ואם הוא רוצה לקדש שוב לא כופין אותו ליתן הגט

רמ"א פסק התוס' ורא"ש דחשוד בעלמא גם פסול בין לקידושין בין לגירושין (**ח"מ** וכשר לעדות של מת בעלה דלא כפרש"י דלאפוקי היינו לומר מת בעלה) **ח"מ** לרב ששת רק בא על הערוה פסול מדאו' ולר"נ כיון דיצרו תקפה פסול רק לעדות אשה מדרבנן **ב"ש** חשוד על עריות או מתייחד פסול רק מדרבנן לאותו דבר דאינו לאו מפורש אבל מחבק ומנשק פסול מדאו'

גדר פסולי דרבנן אותם שנדרשים ממדרש כקרובי האם או מקרובי מדרך אישות **רמב"ם** מדרבנן **רמב"ן רשב"א** חולקים דהוי דאו', **רשב"ץ** אפ' לרמב"ם רק קרויים דרבנן לענין שאינן נכללים בדברי רב שמאלי מכות כג: למנין מצות ומ"מ דין תורה הוי עברו על שבועת ביטוי **רי"ף רמב"ן רמ"ה** כשרים, **ר"ת** פסול מדרבנן דמדאו' הוי רק בעבירה דשייך מלקות **ב"י** פסול מדאו' אינו אלא בהתקבלה עדות פיסולם בפניהם

מקדש בעדים אנוסים לעבור עבירות מהרי"ק מהר"י מיינץ מעשה בפני רש"י אנוס שקידש בפני אנוסים בעי גט דאע"פ שחטא נשאר ישראל, ועוד שמא חזרו בתשובה

מהר"ם פדוואה ריב"ש אין לחשוש לזה ואפ' לרש"י דווקא שהאנוסים שקידש בפניהם חזרו בתשובה דאז חוששים שגם בהתחלה הרהרו תשובה בלבם אבל אם לא חזרו אין לחשוש

הריב"ש צריך חקירה איזה אנוסים פסולים או כשרים שמי שיכול להמלט על נפשו ולא נמלט פסול בכל מקרה אבל מי שלא יכול לברוח או שממתין להוציא גם את בניו הקטנים אע"ג שלא עושה כדין ועושה את המצוות בצנעא ורק בפרהסיא עוברים ולכן קידש בפניהם חלו מ"מ הוא נחשב כשוגג הקדושין ואומרים שהרהרו בתשובה

רמ"א קידש בפני אנוסים או שאר רשעים (**ח"מ** תחלתן באונס וסופו ברצון שאפשר למלט) לפי ר"י מינץ חיישינן לקידושין דילמא חזרו בתשובה, ולמהר"ם פדוואה אינה מקודשת

ח"מ ב"ש אין מחל" דדווקא במומר שלא נראה בו סימני טהרה לא חיישינן דחזר בו אבל מי שחזר הוכיח סופו

רמ"א פוסק הריב"ש דאנוסים שמקיימים המצוה בצנעה כשרים לעדות

קידושי דרבנן בפסולי דרבנן רשב"ץ אינן קידושין בכלל כמו לקדש קטנה שלא בפני אביה והעדים קרובי אם וכן פוסק הרמ"א

פת"ש בשם רע"א מדגיש דיש לחוש לקידושי כסף בעדים קרובי אם דקידושי כסף ודאי דין תורה

סימן סא': חופה לענין מה קונה

סעיף א': ייחוד של החופה דף ה: חופה גומרת וקונה מק"ו ופרש"י ליורשה ולהפר נדריה

רמב"ם חופה היינו הבאה לתוך ביתו וייחוד לשם נישואין (חופה הראויה לביאה) ואפ' קידשה בביאה אסור לבוא עוד עליה עד שיביאנה לתוך ביתו ויפרישנה לו לשם נישואין
ר"ן כל שהביאה הבעל מבית אביה לביתו לשם נישואין אפ' בלא ייחוד וילפינן ליה מדכתיב ואם בית איש נדרה **רבינו ירוחם** כל שמכניסה לרשותו לשם נישואין
עיטור מוסרה האב לבעלה ומכניסה בבית שיש בו חידוש כגון סדינים המצויירים, ובאלמנה כנסה לנישואין ויש מקום מיוחד והצעת מיטה להתייחד הוי כבית שיש בו חופה
י"א (באורחות חיים) סודר שחופין בו ראשיהם בשעת הברכה, **ב"י** דוחה מדגרסינן וליחדו בחופה
תוס' חופה של בתולה היינו משעה שיוצאת בהינומא (חופה ל' כיסוי) ולא למנה משעת הייחוד כי אינה בהינומא

כתובות נו. נתאלמנה או נתגרשה מן הנישואין גובה את הכל, בעי נכנסה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה בעי רב אשי את"ל חיבת חופה קונה נכנסה ופירסה נידה דלא חזיא לביאה תיקו
גאונים ורמב"ם טור דרך דכי בעי באת"ל בעיא ראשונה הוי כאילו נפשטה דחיבת חופה קונה
שו"ע כיון שהכניס האיש ארוסתו לחופה אע"ג שלא נבעלה הרי היא כאשתו לכל דבר וגובה עיקר כתובה ות"כ

פת"ש בשם שעה"מ תוס' רמב"ן רשב"א מהני שלא כסדרן רק בנכנסה לחופה בלא קידושין ואח"כ קדשה בביאה דבאותה שעה מסורה ג"כ לחופה ובאים כא' אבל אם לא קידש בביאה וליתא החופה בעין בשעת הקידושין לכו"ע לא מהני כשו"ת מ"ב

חופת נידה גמ' לא איפשטא, **רי"ף רא"ש רמב"ם** מספק לא מפקינן ממונא

רמב"ם רי"ף לשום מילתא לא קניא לא ליורשה ולא ליטמא לה
ר"ן רא"ש טור דחה דהרי יש חופה לפסולות ולא איבעיא לן אלא לתוספת כתובה אבל שאר דברים קונה אבל אינה נכנסת עמו בסתר אלא הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים
ר"י הספק כשהחתן סבר שהיא טהורה בחופה דשמא חיבת בעילה קונה אבל אם מודיעים לפני החופה מהני

ש"ע פוסק הרמב"ם אם היתה נדה ואח"כ כנסה לחופה ונתייחד עמה הרי היא ארוסה לכל דבר, ומביא בשם י"א שיטת הרא"ש, **ב"ש** משמע מהש"ע שפסק כהדעה א' כהרמב"ם

פת"ש אפ' דנשאר בתיקו דגם ספק גירושין פסק הרמב"ם דאינו יורשה **ח"מ ב"ש** אינו יורשה ולא זוכה במציאתה במעשה ידיה ובפירות והוא גם לא מעלה לה מזונות דאפ' שהגיע הזמן היינו דווקא כשראו לחופה ולביאה (**ח"מ** ואינו דומה למסר האב לשלוחי הבעל דבעלה יורשה לפני שנבעלה דשמה זכאי מטעם מחילה משא"כ חופה בבית אביה אין מחילה כשאינה ראויה לביאה)

ב"ש קשה על הרמב"ם דחופה היינו יחוד מה הספק אם יש חופת נדה הרי אסור להתייחד עמה? וז"ל דהיתה טהורה ונתייחד עמה ואח"כ פירסה ודלא כהרא"ש לקמן, עי"ל דקידש אותה בביאה דאז מותר להתייחד אח"כ **מ"מ** חופה כשהיתה יושבת שבעה נקיים מחמת חשש דם חימוד מהני גם להרמב"ם דאינו אלא חשש, **פת"ש בשם שעה"מ** חולק כיון דליכא חיבת ביאה גם מחמת איסור דרבנן

רא"ש פירסה נדה בתוך חופתה קנאה בתחלת חופה דסוף חופה היינו תחלת ביאה **מרדכי** חולק דפסקה לה חיבת ביאה דסוף חופה קונה ותחילת ביאה היינו אחר סוף חופה והקנין נגמר סוף ז' ימי משתה או בתחילת ביאה, ודווקא פירסה בשעת נדה אבל שלא בשעת וסתה בתוך חופתה מזלך גרם

ב"ש לרמב"ם לכתחילה צריך לכתוב הכתובה לפני החופה כדי שתהא חופה ראויה לביאה ובדיעבד מהני אחרי החופה אבל להרא"ש אפ' לכתחילה בלא כתובה **רמ"א** נהגו לכתחילה לכתבה קודם החופה **ש"ת הרא"ש** חופה באשה חולנית שאינה ראויה לביאה כדי שיירשנה בעלה לא מהני מתרי טעמי (א) לא עדיף מחופת נדה (ב) שם היה עובדא שנתן לבתו על תנאי אם תמות קודם הנישואין יהיה להקדש דאומדן דעתא שרוצה לעשות טובה לנשמתו להקדיש ולא להוריש **והרמ"א** לא חילק ולא מהני דאינה ראויה לביאה כלל והיינו מדעת עצמו דאל"כ היא סתירה ברא"ש (**ח"מ**) **ב"ש** גם הרא"ש מודה דאינה ראויה לביאה כלל אפ' לאח"כ וגרוע מנידה, **פת"ש** צ"ע לדינא בגוונא שלא היה תנאי דלהרא"ש הו"ל חופה שקונה

ברכת חתנים רמב"ם ר"י מיגש אין מברכים עד שתטהר ואם עבר אינו חוזר ומברך **רא"ש ר"ן** יכולים לברך ברכת חתנים אבל אינה נכנסת עמו בסתר אלא הוא ישן בין האנשים והיא בין הנשים

רמ"א פוסק הרמב"ם והרא"ש דאין הברכות מעכבות את החופה ומברך אחרי כמה ימים ולכתחילה יברך קודם שיתייחד ונהגו עכשיו לברך תחת החופה קודם, **ב"ש** ולשיטתם כלה בלא ברכה אסורה כנדה היינו בלא חופה אבל המרדכי רש"י ותוס' סברי ברכות ממש ומ"מ אינה כנידה ממש אלא איסור

דרבנן שבידו לברך

רמ"א נהגו שהחתן והכלה מתענין ביום חופתן **מהר"מ מינץ** (א) דהוא יום סליחה וראוי להשלים (ב) שמא ישתכרו ולא יהיה דעתם מיושבת עליהם וא"צ להשלים, **פת"ש בשם חכמת אדם** לא יחמירו יותר מצא"כ **פת"ש בשם כרם שלמה** נוהגין שהחתן במנחה קודם עקירת רגליו יתפלל כל סדר וידוי כיו"כ אפ' בר"ח

רמ"א וי"א לעשות חופה תחת השמים לסימן טוב שיהא זרעם ככוכבי השמים, **פת"ש** מנהג קדמון בבכנ"ס

רמ"א אם קידש בטעות והיה לו נישואין עמה ואח"כ נודע שהיו בטעות אע"פ שחוזר ומקדשה א"צ לברך שנית שבע ברכות, **ב"ש** כ"כ המרדכי והרמב"ם בחופת נדה, וכן כתובה לא בעי לכתוב חדשה שהיא עדיין קיימת **פת"ש בשם המקנה** גם ז' ימי משתה משעת חופה ראשונה, וב**שם טיב קידושין** אפ' נודע במועד שהיה טעות יקדש מחדש במועד דכבר עברה שמחת נישואין אבל לא ביו"ט

סעיף ב': קידש נדה מ"מ כיון שאסור לבוא עליה ואפ' ייחוד אין ראוי שתכנס לחופה, עי"ל שמא יגע בה, עי"ל (רא"ש) כיון דאינו מעלה לה מזונות

ר"ן כשר הדבר שלא תכנס לחופה עד שתטהר, **רמב"ם** הו"ו קידושין גמורים ואין ראוי לעשות כן **שו"ע** פסק דכשר הדבר שלא תנשא עד שתטהר, **רמ"א** ועכשיו המנהג שלא לדקדק ומ"מ טוב להודיע לחתן תחילה שהיא נדה, **הגהות מיימון** שאנו מעט במקום א' ויש לחוש שמא יקדמו אחר ברחמים

ח"מ ב"ש כשמודיעים לו וכונסה לחופה קנויה לו מיד לכל דבר גם לת"כ דעושה חופה ע"ש הסוף לבעול כשתטהר אפ' להרמב"ם, **פת"ש בשם פ"מ** היינו רק לשיטת הרא"ש **באר היטב** החתן יכול ליתן הטבעת באצבעה דקודם שקדשה בטבעת לא הוי אשתו ואין ההרחקות של נדה

סימן סב': דיני ברכת חתנים

סעיף א': זמן הברכה כתובות ז: מברכים ברכת חתנים בבית חתנים פרש"י כשנכנסה לחופת

נישואין

רמב"ם רמב"ן טור קודם כניסה לחופה דחופה היינו יחוד ובעי ראויה לביאה וכלה בלא ברכה אסורה ר"ן משום עובר לעשייתו, אבל נהגו לאחר שתכנס לחופה שהברכות אינן אלא תפילה ושבח (**בה"ג**) **ב"ש** להרא"ש דלא בעי חופה הראויה לביאה א"צ לברך קודם הכניסה והטור שפוסק כהרא"ש בחופה

נוקט דאם אין עיכוב לברך קודם החופה מברכים ואם לאו אינו מעכב ורק לא מאחרים חופת נדה **שו"ע** פוסק הרמב"ם, **ב"ש** מה שמברכים תחת החופה דאינה ביחוד ועובר לעשייה שאוכלים ביחד בצנוע, **פת"ש בשם מקנה** ההליכה הוי הפסק אלא משום דאירוסין מתחת לחופה א"א לברכם קודם החופה ולא למנה צ"ל דאינו הפסק שכבר התחיל החופה ורק נגמרת לקנות עד היחוד

כנה"ג שניהם קטנים לא מברכים ז"ב

הקדים ב"ח לברכת אירוסין **רא"ם** חוזר ומברך, **ריב"ש** אינו צריך לחזור ולברך ואפ' ב"א לא יברך

כוס ברכה: **רמב"ם** (ע"פ **מ"מ וח"מ**) אם יש יין יברך על כוס יין תחלה ומסדר כולם על הכוס והוי ז"ב ר"ן **רא"ש** במקום דאינו מצוי יקח צימוקים וישרה אותם במים ויסחוט אותם ויברך עליו ואם לאו יברך על השכר דלא סגי בלא כוס שהיא ז"ב משא"כ ברכת אירוסין אם אין יין מברך בלא כוס דלאו מצוה מן המובחר לברך על שכר, **טור** יש מקומות שמביאים הדס ומברכים עליו אחרי הברכה על היין

שו"ע פוסק הר"ן, **ח"מ** מנין להר"ן? **ב"ש** היינו משום דצריכים ז"ב, **ב"ש** מקדימין היין ואח"כ ששה ברכות אבל בבהמ"ז מקדימין הו' ברכות שלא יהא נראה דמברכים בפה"ג לצורך בהמ"ז ולא משום ז' ברכות

סעיף ב' וג': שתי חתונות **רא"ש רמב"ם טור** מתברכים כא' בבית א' אבל לשמחה משמח כל א' ראוי

רשב"א מרדכי הגהות מיימון אין לעשות שתי חתונות ביחד (לא בז"ב של סעודה) **סמ"ק** לא שתי

אחיות בשבוע

שו"ע פוסק הרמב"ם, **רמ"א** ואפ' לא היו החתנים ביחד אלא שהיה דעתו על שניהם **פת"ש בשם מקנה** אינו הפסק דמברך על הא' ברכת אירוסין ודעתו לפטור השני כשיבוא ומברך לשני ב"ח ופותר גם הא'

רמ"א פוסק הסמ"ק ומביא בשם **י"א** שיטת המרדכי גם בנכריות משום איבה שמא יכבדו א' יותר מחברתה ואין נזהרים מזה ואדרבה יש מכוונים לעשות חופות עניות עם עשירות משום מצוה **רמ"א** מביא בשם **י"א** הגהות מיימונית דאין לברך שתיים ביחד משום עין הרע וכן נוהגים, ולאחר סעודה ביחד **רדב"ז** אם חתנים מקפידים יברך לכל א' בפנ"ע ואין משום אפושי בברכות

סעיף ד' וה': עשרה בברכה כתובות ח: ב"ח בעשרה וחתנים מהמנין, **רמב"ם** גדולים ובני חורין **רשב"א** מעכב בדיעבד גם שאין בעיר עשרה וכל"כ **הב"י**, **ת"ה** חולק כלה בלא ברכה היינו בלא חופה **רמב"ם** 'אשר ברא' ו'שמחה במעונו' לא בעי עשרה וסגי בג', **רשב"א** חולק 'אשר ברא' בעי נמי עשרה **שו"ע** פוסק הרמב"ם בין בשעת נישואין בין אחר בהמ"ז אבל אם אומרים אחר בהמ"ז רק 'אשר ברא' סגי בג' **ח"מ ב"ש** עיר שאין בה עשרה ילכו למקום שיש עשרה ואם א"א רק בטורח גדול הוי כדיעבד וברכות אין מעכבות ויחזור ויברך אחרי כמה ימים בעשרה **נו"ב** סידר קידושין ונישואין בלי עשרה חלו ואין הפסד שישמעו ויכוונו מברכת נישואין של זוג אחר **שו"ע** ואין מברכים ברכה זו לא עבדים ולא קטנים **ח"מ** וגם לג' לא מצטרפים **זכור לאברהם** בבהמ"ז בעי שיאכלו כולם שלא ישקרו 'ברוך שאכלנו' אבל ב"ח סגי באותו בית ורוב שיאכלו

סעיף ו': משך חיוב ז"ב: שם ח. רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולהו מכאן ואילך אי איכא פ"ח בריך כולהו ואי לא אפושי שמחה בעלמא ומברך ש'השמחה במעונו ואשר ברא' **רא"ש** יומא קמא י"מ סעודה א' אבל אם לא אכלו עד הלילה מברכים דלא גרע מפ"ח דאכתי לא אכלו בני חופה **רא"ש** (להבנת הח"מ) בבתולה אם אכלו ביום א' כמה פעמים אין מברכים ז"ב אלא בסעודה א', אבל באלמון שנשא אלמנה ביום ולא אכלו עד הלילה יש להסתפק האם יום א' היינו דווקא ביום ראשון אפ' כמה פעמים, או שצריך דווקא יום ראשון סעודה א', או יום א' היינו סעודה א' אפ' לאחר כמה ימים **רא"ש** (לפי הב"ש) דווקא יום א' סעודה א' ולבתולה מהני פ"ח בלילה ולא באלמנה (**רבינו ירוחם**) **רא"ש** (להבנת הבדק הבית) אפ' באלמנה מברכים בלילה דלא גרע מפ"ח בבתולה ומנין לחלק **רי"ף רמב"ם** (להבנת הב"ש) **תוס' מרדכי ר"ן** יומא קמא היינו כל היום **אגודה** סעודה א' אפ' לאחר כמה ימים

אלמנה כתובות ז: א' בתולה וא' אלמנה טעונה ברכה כל ז' ודווקא אלמנה שנישאת לבחור אבל אלמנה שנישאת לאלמון אינה טעונה ברכה אלא יום א' והדתנן שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים במאי אי בבחור הא ז', אי באלמון הא א' ?איבעית אימא בבחור לאלמנה ז' לברכה וג' לשמחה ואיבעית אימא באלמון א' לברכה וג' לשמחה דליכא בתולה דבצירא מז' וליכא אלמנה דבצירא מג'

רמב"ם רמב"ן ומקצת גאונים (לפי המ"מ) טור הלישנאות לא פליגי

אלמנה לאלמון א' לברכה דאינו שמח כל כך, ג' לשמחה תקנה דידיה שקדו חכמים בתקנת בנות ישראל אלמנה אפ' לבחור רק ג' של שמחה תקנה דידיה ואינה צריכה פיתוי כל כך, ז' לברכה לבחור תקנה דידיה שיש לו שמחה יתרה שלא נשא עדיין, משמע דאלמון עם בתולה ז' של שמחה וא' לברכה **ר"י מיגש** בתולה אפ' לאלמון ז' של שמחה (ביטול מלאכה) תקנה דידיה שצריכה הרבה פיתוי (אם בבחור צריך ז' של פיתוי כ"ש באלמון), ז' של ברכה אפ' לאלמון דבאה על שמחת לבו דגם אלמון שמח טפי בבתולה

רשב"א ר"ן הני לישני פליגי אהדדי ונקטינן כל"ב, ויוצא דבחור שנשא אלמנה ז' של שמחה ושל ברכה דאיך אפשר שימשיכו ז' של ברכה והולכת למלאכה

שו"ע פסק הר"י מיגש אלמון עם אלמנה מברכים רק ביום א' אבל בחור אפ' עם אלמנה ולהיפך מברכים כל ז' (ולגבי שמחה עיין לקמן סי' סד ס"ב) **ב"ש** בכל המחל"א אמרי' ספק ברכות להקל לכן דווקא יום א' בסעודה א' ובבתולה יועיל פ"ח בלילה

פת"ש הרבה נהגו כספר **האגודה** שתמיד מברכים בסעודה ראשונה אפילו היא בלילה, ויש לחלק אם היו יכולים לאכול מיד אחרי החופה (שהיה יחוד) ולא רצו לאכול אלא בלילה שאז לא מברכים בסעודת לילה, לבין חופה שהיתה סמוך למנחה קטנה ולא היה פנאי לאכול מבעו"י, וכן שלא היה יחוד הראוי לביאה, דמברכים בסעודת לילה דאז הגיע זמן חיוב הסעודה וגם זהו גמר החופה כי בלילה התייחדו **זכור לאברהם** אלמון מהאירוסין שנשא אלמנה וכן נושאה לשם בעולה ונמצאת בתולה יברך ז"ב כל ז' **חיד"א** חולק בבעולה ונמצאת בתולה שיש לה רק שמחה ז' ולא ברכה ז' **נו"ב** נואף שנשא בעולה דידיה אינו מברך אלא יום א' דעיקר ז"ב משום שמחה דידיה ודידיה שלא טעמו ביאה **גינת ורדים** אם בעולה דידיה מברך ז' וכן מוכת עץ, **חת"ס** נתקן ז"ב או על נישואין ראשונים או על טעם ביאה נכנסה לחופה ולא נבעלה ז' של שמחה שהיא צריכה פיוס ויודעת שלא נבעלה אבל א' של ברכה דלדין בעולה ולגבי שמחה **ח"מ** אלמנה אפ' בתולה יש לה ג' ימים דמוחזקת כבעולה, **ב"ח ב"ש חת"ס** דווקא נבעלת ממש

תחילת הספירה רא"ש מתחילים מיד לאחר ז"ב שבירך בראשונה ולא מהסעודה וכן פסק **הרמ"א** **כנסת יחזקאל** מונין מאכילה ראשונה רק אם לא אוכלים מיד אחרי החופה ולא אזלינן בתר מעל"ע **גינת ורדים** צריך ז' ימים שלמים

פת"ש מכריע לענין ז"ב עשו חופה אפ' שעה א' סמוך לערב עולה ליום א' אבל לתחנון מונין במעת לעת

גינת ורדים נמשך הסעודה של ז' עד ליל ח' לא מברכים ז"ב ולא דומה לר"ח ושב, **כנה"ג** חולק ומברך

סעיף ז' וח': פנים חדשות כתובות ז: מברכים כל שבעה והוא שבאו פנים חדשות

רש"י רמ"ך רא"ש טור בכל יום שלא היו שם אתמול ולא אכלו עד עתה אפ' שמעו הברכות בחופה
רמב"ם אם היו אוכלים אחרים שלא שמעו ברכת נישואין
תוס' ורא"ש אינם נקראים פנים חדשות אא"כ מרבים בשבילם
תוס' ורא"ש שבת וי"ט נחשבים פ"ח דאמרי' במדרש 'מזמור שיר ליום השבת' אמר הקב"ה פ"ח באו
לכאן ודרך להרבות שמחה ומנות אבל לא סעודה ג' שאינה עיקר דיש מ"ד שיוצא בה במיני תרגימא
אורחות חיים חולק ביו"ט
ר"ן בשם רמב"ן פ"ח אע"פ שאינו אוכל ורק עומד שם בעת הברכות, **בשם תוס'** באו בלילה מברכים
גם ביום

טור מביא מנהג שהקהל הולכים עם החתן מבהכנ"ס לביתו בשבת שחרית אחרי התפילה ומברכים
שם ז"ב ויראה שאינו מנהג טוב שאפ' יהיה שם פ"ח מ"מ לא מרבים בשבילם
רב האי אינו מנהג יפה אבל אין איסור שהרי אמרו ב"ח כל ז'
ר"ן י"א דב"ח דווקא אחרי סעודה וליתא דבמ"ס ובירושלמי מוכח דמברכים באסיפה השמחה קודם
הסעודה ולגבי המנהג בודאי שיש פ"ח ובפרט למדרש
ב"ח אחר ביאת מצוה לא מברכים כלום, **ב"ש** קשה דמידנא דגמ' בתולה נבעלת ליל חמישי ותניא
מברכים כל ז'

שו"ע ברכה זו שמוסיפים בבית חתנים היא ברכה אחרונה שהיא אשר ברא, **רמ"א** י"א (רמב"ן) אפ'
אשר ברא לא יברך אא"כ מזמנין אחרים ולא רק בני ביתו וכן נוהגין, **ח"מ ב"ש** וה"ה שהשמחה
במעונו

-אבל היו אוכלים אחרים שלא שמעו ב"ח מברך בשבילם וי"א אפ' היו שם ושמעו אם לא אכלו הוו פ"ח
וכן נהגו **רמ"א** וי"א אע"פ שאין אוכלים אם עומדים בשעת הברכה סגי ומברך בשבילם יום ולילה,
ב"ח ר"ן ח"מ סגי בא' **זכור לאברהם** אשה לא חשובה פ"ח דלא ראויה לצירוף עשרה, התחילו בי'
ובפ"ח ויצאו גומר

שו"ע פוסק התוס' ורא"ש דצריך להרבות בשבילם, ושבת יו"ט הוו כפ"ח ולא סעודה ג' וכן פשט
המנהג, **רמ"א** עכשיו נהגו לברך ז"ב בסעודה ג' דרגילים לבוא פ"ח וי"א מחמת הדרשה דהוי כפ"ח
ב"ח סגי שהם ראויים להרבות בשבילם **ח"מ** דמ"מ יש שמחה יתרה
ב"ש להר"ן א"צ בכלל להרבות בשבילם אלא סגי שבני החופה שמחים מביאתם, ולאחרים סגי שהם
ראויים **בית מאיר** ביאת מצוה נחשבת פ"ח

סעיף ט': כוס ברכה תוס' רא"ש אין מברכים בהמ"ז וב"ח על כוס א' דאין עושים מצות חבילות
חבילות אלא כוס על בהמ"ז ומניחו לפניו ומביאים כוס אחר ואומר עליו ו"ב ומניחו ונטל הכוס של

בהמ"ז ומברך עליו בפ"ג **רבינו משולם** חולק והכל על כוס א' וחלוק מבהמ"ז וקידוש דהוי ב' מילי משא"כ כאן דבהמ"ז גורם לב"ח

כתובות ז: במקום שנוהגין שהחתן מתייחד עם הכלה אחר האירוסין מברך ב"ח מיד בשעת האירוסין **תוס' רא"ש טור** ב"א וב"ח גם על ב' כוסות דרגילים זב"ז, ועוד דנהגו לקרות הכתובה בנתיים **רבינו משולם** חולק והכל על כוס' א' ולא דמי לבהמ"ז וקידוש זה בא אחר הסעודה וזה בא לקדש היום

רמב"ם אירס ובירך ב"ח ולא התייחד עמה בביתו אסורה שאין ב"ח עושה נישואין אלא כניסה לחופה (ייחוד), אירס ונכנסה לחופה ולא בירך ב"ח הרי היא נשואה גמורה וחוזר ומברך לאחר כמה ימים

שו"ע מביא שתי השיטות אם בעינן ב' כוסות ופשט המנהג כרבינו משולם, אבל לברכת אירוסין וב"ח פסק כתוס' ורא"ש אפ' מקדש בשעת החופה (**רמ"א** ונוהגים להפסיק ביניהם בקריאת הכתובה), **ח"מ** ומברך על כוס בפה"ג אבל ברכה אחרונה יברך פעם א' אחר כוס אחרון

רמ"א נוהגים כהתוס' ורא"ש וי"א דאפ' לאשר ברא בעינן ב' כוסות, **פרישה** ומכין כוס שני בעת שאומר ברכות, **פת"ש בשם מקנה** יכול א' לברך בהמ"ז ויוציא כולם ואחר יברך ששה ברכות והמברך בהמ"ז יברך בפה"ג

חיים שאל יעב"ץ ארע בליל הסדר יברך על כוס ג' דלא מוסיפין על הכוסות וי"א שתי כוסות ויניח לכוס ד', **ד"מ** יברך בהמ"ז על כוס שלו וז"ב על כוס של החתן וכן פסק **הפת"ש**

סעיף י': מקום הברכות סוכה כה: החתן והשושבינין וכל בני החופה פטורין מן הסוכה דבעו למייחדי, וליכלו בסוכה? אין שמחה אלא בחופה

תוס' מרדכי משמע מכאן דחתן שיוצא מחופתו אפ' עם הכלה והולכים לאכול במקום אחר אין מברכים שהשמחה במעונו ולא ז"ב

ר"ן חולק הכל תלוי במקום השמחה ורק דעיקר השמחה ליתא אלא בחופה ולכן נוהגים היום לברך בכל א' מבתי חתנים, ויש לחוש למחמירין

רא"ש יש לדקדק מה נקרא מקום חופה ובהכרח דהיינו עיקר ישיבת החתן והכלה דלפעמים מברכים ברחוב ונוהגים באשכנז שעושין אפריון למושב חתן וכלה והוא נקרא חופה ושם מברכים

רא"ש אם יצא לאכול בבית אחר ודעתו לחזור לחופתו אין מברך ז"ב אבל הולך לגמרי לבית אחר וכל החבורה עמו ונעשה אותו הבית עיקר גם שם נקרא חופה ומברכים שם

להבנת הב"י דווקא הולכים להתיישב ולדור שם וכן להבנת **הטור** 'נעשה אותו בית עיקר', להבנת **הט"ז** כהר"ן **ב"י** דווקא בתוך שבעה ואפ' לא ברכו ז"ב עדיין אלא מיד אחר החופה הלכו למקום אחר ושהו בדרך ז' ימים, **ט"ז** חולק דאם לא קבעו באותו מקום אלא מיד אחר החופה הלכו למקום אחר נעשה אותו מקום החופה

שו"ע פסק הרא"ש להבנת הטור וב"י בשם י"א, למעשה ה"ט"ז פסק הר"ן וכל מקום שהולך לשמוח עם כלתו בבית אחר בסעודת נישואין אפי' שיחזור אח"כ לביתו הראשון מ"מ בסעודה זאת נחשב גם חופה ויש לברך ז"ב דאין דעתו לחזור למקום חופה הראשונה, ולכו"ע יברך בכל בתי חתנים בסעודת נישואין

סעיף י"א' ויב': כמה בתי חופה י"א אם אוכלים בשנים או ג' בתים שאין מברכים ברכת חתנים ולא

שהשמחה במעונו אלא בבית החופה

טור אם יש שמש שמשמש בכל הבתים מצרפן, ר' יחיאל אפי' אין שמש כיון שהתחילו שאר הבתים לסעוד כשהתחילו אותם של חופה כולם חשובים כא' לשמחה ומברכים ב"ח כיון שאוכלים מסעודה שתקנו בחופה

כלבו שמשים שאוכלים אחר סעודת נישואין אין מברכים ז"ב, ר' טוביה חולק שמברכים

מרדכי אין לומר שמחה במעונו בסעודת אירוסין, ויש מי שסובר שכן אומרים

שו"ע פוסק כר' יחיאל, ולגבי שמשים השו"ע מביא השתי שיטות והדעת נוטה לברך, למעשה ה"ט"ז חולק דהחתן וכלה כבר לא נמצאים כשהם אוכלים ובפרט שהם כבר שמעו הברכות וספק ברכות להקל

סעיף יג': שמחה במעונו ואשר ברא **טור** אפי' אין פ"ח מברכים לבחור או לבתולה כל שבעה, ואלמה

לאלמון מברכים כל שלשה בזמן שמחתם

טור משבעה ואילך עד ל' אומר שהשמחה במעונו אפי' מזמינם סתם ומל' ואילך עד סוף שנה דווקא מזמינם לאכול בשביל החופה, **סמ"ג** והאידנא ערבה כל שמחה ואין לומר אותו כלל אחר שבעה

טור בני החופה מתחילים לאומרו משעה שמתחילים להכין צרכי החופה

רא"ש שמחה במעונו לא בעי עשרה, 'אשר ברא' י"א דבעי וי"א דלא בעי אלא כשמברכים על ברכת זיווג דומיא דבועז, **ר"ן רמב"ם** לא בעי עשרה, **רמב"ן רשב"א** בעי עשרה

רמב"ן שמחה במעונו וא"ב דווקא אם זימן אחרים, **ר"ן חולק**, **רמ"א** פסק לעיל סעיף ח' כהרמב"ן

שו"ע פוסק הטור דהסועד בבית חתנים משיתחילו להתעסק בצרכי סעודת נישואין ולהכינה עד ל' מברך שהשמחה במעונו וכן עד יב' חודש אם עושים אותה מחמת הנישואין והאידנא ערבה כל שמחה ואין אומרים אלא בשבעה ימי המשתה, **ח"מ ב"ש** דווקא שסועדים עמו אחרים ולא רק בני ביתו דלא כהר"ן ובעי שלשה **אור זרוע** אפי' ליל טבילה אחרי כלות ז' ימי משתה אין מברכים ז"ב אבל יברך שהשמחה במעונו

ש"ע גם אלמון לאלמנה אומרים שהשמחה במעונו בג' ימים שהוא שמח עמה
ב"ש משמע דא"ב לא מברכים אבל בטור כתוב דמברכים גם א"ב
ב"ה החזיר גרושתו א"א שמחה במעונו והראיה דמותר להחזיר אותה במועד, **רדב"ז** בגרושה
מברכים ברכת אירוסין וז"ב אבל לא ש"ב
ב"ח א"א שמחה במעונו כשאנשים ונשים ביחד שהיצר שולט
פת"ש אין נזהרין בזה כי רגילים שאנשים ונשים ביחד ואין הרהור עבירה

סימן סג': בעילת מצוה וברכתה

סעיף א': בעילה בשבת נדה סה: בועל בעילת מצוה ופורש, כתובות ז. מותר לבעול לכתחילה בשבת

ש"ע מותר גם בשבת וגומר כדרכו באבר חי ופורש מיד גם בקטנה ואפ' בדקה ולא מצאה דם טמאה שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחפהו ש"ז וצריכה שתפסוק בטהרה ולא תתחיל לבדוק עד חמישי לשימושה ונוהג עמה כשאר נדה לענין הרחקה אלא שנדה גמורה אסור לו לשבת על מיטתה גם שאינה במטה ובכלה מותר לו לאחר שעמדה מאצלו אפ' בסדין שהדם עליו
ח"מ יש להקל אם לא עשה רק העראה ופירש ולא ראתה דם
ב"ש קשה הרי תלין במכה? היינו כדי שלא תאסר לבעלה אם נמצא ג"פ דם אחר ביאה, עי"ל ביאה להכל נמסר

מסקנת הב"ש יש להחמיר גם בז' נקיים של כלה ולא תלין כתם בג' ראשונים משום לא פלוג
פנ"י במקום שנהגו איסור בשבת אסור אפ"כ במוצ"ש תהיה סמוך לוסת
פת"ש יש להקל בתבעוה לינשא

סעיף ב': ברכת בתולים **בה"ג** יברך בא"י אמ"ה אשר צג אגוז בגן עדן שושנת העמקים בל ימשול זר

במעין חתום ע"כ אילת אהבים שמרה בטהרה וחוק לא הפרה ברוך הבוחר בזרעו של אברהם
רא"ש אפשר דהגאונים תקנו ברכה זו ומסתבר לברכה אחר שמצא הבתולים

ש"ע י"א שאחר שמצא בתולים מברך בא"י אלהינו מלך העולם אשר צג אגוז בגן עדן וכו'
ח"מ לא שייך עובר לעשייתה דמי אמר ששמרה חוק בטהרה
מהרש"ל לא נהיגי לברך, **ח"מ** דלא הוזכרה בגמ', **ב"ח** יש לברך בלא שם ומלכות
רמ"א וי"א דאין מברכים אותה בלא כוס, **ח"מ** תמוה וטעות בהבנה דברי הרא"ש
מור וקציעה אם היא הגונה וחביבה לו יברך שהחיינו, **חיד"א** יברך בלא שם ומלכות, **ש"ך** לא מברך

סימן סד': זמן נשואי בתולה ואלמנה ודיני סעודה

סעיף א': זמן שמחה כתובות ז. בתולה ז' לשמחה שאוכל ושמח עמה בין בחור בין אלמון

רמב"ם ר"ן טור חתן אסור במלאכה ולא נושא ונותן בשוק, פירקי דר"א שדומה למלך

שו"ע פוסק הגמ' והרמ"א פוסק הר"ן דאסור במלאכה ולצאת יחידי בשוק

ח"מ ב"ש כוונת הרמ"א דאינה יכולה למחול על איסור מלאכתו דתלוי בדידה שדומה למלך
ב"ש הדין של הר"ן שמשמע דלא יכולה למחול ודלא כהשו"ע היינו למ"ד לקמן שיש לה ז' של שמחה
כברכה, ורבינו ירוחם שס"ל דיכולה למחול נוקט כמ"ד רק ג' של שמחה באלמנה והאיסור מלאכה הוא
תקנה דידה

פרישה מזה נשתרבו המנהג שאינו יוצא החתן לבהכ"נ כל ז' כי אם בנמצא שילוהו

פת"ש שני אחים שותפים והקטן נשא בתולה, השני (אם אין מנהג) יכול לעבוד בתוך הז' דלא אסרו
רק לעצמו תקנה לשמחתו ולא לאחרים שיעשו מלאכתו דלא כאבל

מהריב"ל חתן אסור להסתפר בז' ימי משתה

רדב"ז מותר לצאת לסחורה למדינה אחרת, בינת אדם חולק דווקא כשהיא מוחלת

סעיף ב': באלמנה טור בעולה שמח עמה ג' ימים בין בחור בין אלמון, ר"ן רשב"א חולקים בבחור

שו"ע משמח עמה ג' ימים וי"א דבחור שנשא אלמנה צריך לשמוח ז' ימים ח"מ והטעם כותב הר"ן
דאינו בדין שיהא משכים למלאכתו ומברכים לו ב"ח ז'

ח"מ אלמנה אפ' בתולה יש לה רק ג' ימים של שמחה דמוחזקת כבעולה, ב"ח ב"ש חת"ס דווקא
נבעלת ממש

רמ"א ואשה יכולה למחול, ב"ש סתירה ברמ"א? ח"מ רק לאכילה ושתייה ושמחה ולא למלאכה,
מקנה גם לשמחה דחתן שאסור במלאכה מצד עצמו שדומה למלך רק בנושא בתולה

פת"ש מיישב דהרמ"א בבתולה לא מהני מחילה שלה אבל בסעיף ב' שהיא בעולה מהני מחילה
ובאלמון לבתולה מהגמ' משמע דאסור מצד עצמו

סעיף ג': זמן הנישואין לאלמנה כתובות ה. אלמנה נישאת בה' ונבעלה בו' הואיל ונאמרה בו ברכה

לאדם ופריך שיבעול בה' דברכה לדגים? ברכה לאדם עדיפא וא"נ שקדו חכמים על תקנת בנות
ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים ה' ו' ושבט, רא"ש טור טעם דשקדו עיקר, לכן אם הוא בטל יכול
לישא בכל יום

לבתולה כתובות ב. לבתולה לא תקנו יום דאין לחוש שמא יניחנו וילך למלאכתו אבל תקנו שתנשא בד' ותבעל בליל ה' דב"ד יושבין בדין בב' ובה' לטענת בתולים אבל לא תקנו שתנשא ביום א' ולבעול בליל ב' דשקדו חכמים שיהא טורח בסעודה ג' ימים ובזמן הזה שאין זמן קבוע לשיבת הב"ד יכול לישא בכל יום שירצה ובלבד שצרכי סעודה מוכנים

רא"ש אין לכנוס בתולה בו' לבעול בשבת דאין ב"ד קבועים בשבת ומה שנהגו היום לכנוס בו' דאף בכל ימי שבוע אין לנו ב"ד ומי שיש לו עסק מקבץ ג' ומסדר טענותיו לפניהם ויכול לעשות אפ' בשבת **רמב"ם רמב"ן ר"י מיגש** אין נושאים בו' ולא בא' וכ"ש שבת גזירה שמא יבא לידי חילול שבת בתיקון הסעודה שהחתן טרוד בסעודה

רא"ש ר"ן רי"ף (השמיט החשש) מותר לבעול בתחילה בשבת ולא חיישינן שמא ישחוט בן עוף, **ב"י** יש לדחות דהגמ' שהתירה לבעול תחילה בשבת מדובר בשכבר כנסה לחופה קודם דכבר אין חשש דכבר היה הסעודה, מסקנת **הב"י** עכשיו המנהג לכנוס בששי

שו"ע י"א שאין נושאים לא בע"ש ולא בא' בשבת גזירה שמא יבוא לידי חילול שבת בתיקון הסעודה **ויש מתירין** וכן פשט המנהג והוא שיטרח בסעודה ג' ימים לפני, ומקום שאין ב"ד יושבין אלא בב' ובה' בתולה נשאת בד' לטענת בתולים, ומנהג חכמים שהנושא בעולה ישאנה בה' כדי שיהיה שמח עמה ג' ימים ויוצא למלאכות בא', **רמ"א** ונהגו שלא לישא אלא בתחלת החודש בעוד שהלבנה במלואה **פת"ש** אין מנהג לישא ביום א' דאינו מדרך לעשות כחוקות הגויים, **פנ"י** מתקשה על הרמ"א שהעדיף סימן שלא מבואר בגמ'?

סעיף ד': סעודה בע"כ ר' אפרים **רי"ף רמב"ן רשב"א** אם החתן אמר שלא יטריח לסעודה וקרובי הכלה רצו סעודה כופין אותו שיעשה סעודה דחזי לדידיה ולדידה דקיי"ל עולה עמו ואינה יורדת עמו **שו"ע** פוסק כן, **ח"מ** הכלה וקרוביה יכולים למחול על טורח הסעודה (דהוי לאחרים ודלא כמלאכה) וכן המנהג

סעיף ה': חופה בשבת **רא"ש רמב"ם** אסור לישא בשבת דע"י החופה זוכה במציאתה ובמעשה ידיה והו"ל כקונה קנין בשבת

רא"ש ע"פ ירושלמי אלמנה אין חופה קונה בה אלא יחוד של ביאה לפיכך צריך להתייחד עמה בע"ש **ב"ח** ביאה ממש באלמנה לפני שבת ולא רק ייחוד

רמב"ם (לפי ב"ש) מצריך בבתולה יחוד הראוי לביאה ה"ה באלמנה שפוסק כהבבלי דאין לחלק **רמב"ם** (לפי מהרי"ל) פוסק כהירושלמי ובאלמנה צריך דווקא ביאה

שו"ע פוסק הרא"ש, **ב"ש** אם היה חופת נידה לרמב"ם אסורה לטבול בשבת ויש תקנה שיודיעו לחתן שהיא נדה בחופה, ולאחרים מותרת אע"ג דהיא זכתה בת"כ בשבת מ"מ הוא קנה כבר אותה ולאשה לא שייך קנין

ח"מ ב"ש באלמנה בעי יחוד הראוי לביאה לפני שבת אפ' לא בא עליה, וקשה על הב"ח שמצריך ביאה **ב"ש** לשיטת הירושלמי שמחלק בין אלמנה לבתולה מי שמצריך בבתולה יחוד הראוי לביאה באלמנה צריך ביאה (העראה דכבר קידשה), מי שסגי ליה בבתולה יחוד סתם באלמנה מספיק יחוד הראוי לביאה, ולכא' השו"ע פוסק הירושלמי והרמב"ם וכאן משמע דסגי בחופה הראוי לביאה וצ"ע **מקנה** יכול להתנות לפני ביאה שלא יזכה עד שיתייחד עמה אחר שבת, **ישועות יעקב** חולק

סעיף ו': חופה בחול המועד מועד קטן ח: אין נושאים נשים בחול המועד לא בתולות ולא אלמנות ולא מייבמין אבל מחזיר גרושתו מן הנישואין ולא מן האירוסין שלא מערבים שמחה בתוך שמחה או משום ביטול פריה ורביה שלא ישהה לישא עד המועד ולפיכך מותר לישא בערב החג **רשב"א** מותר לעשות סעודה ברגל דעיקר השמחה היא הנישואין ואפ' לא עשה שום סעודה **שלטי גבורים במרדכי בשם הריטב"א** אסור לעשות סעודה ביו"ט א"כ נכנסו פ"ח מעצמם **שו"ע** פוסק הגמ', **ח"מ ב"ש** ערב הרגל מותר אפ' שז' ימי המשתה נמשך בימי הרגל דלא אסרו רק יום א' דעיקר שמחה חד יומא, **ח"מ** אירוסין מותר ברגל **שו"ע** (תקמו' ס"ג) פסק הרשב"א

סימן סה': מצוה לשמוח חתן וכלה

סעיף א': מצוה לשמח כתובות טז: מצוה גדולה לשמח חתן וכלה ולרקד בפניה ולומר שהיא נאה וחסודה ואפ' אינה נאה ואמרו על רבי יהודה אילעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה

ברכות ו: כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות דכתיב קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם
פרישה דווקא מי שנהנה ואינו משמחו עובר אבל מי שאינו שם אינו עובר, **ב"ש** מל' הפוסקים משמע מצוה שילך

שו"ע מצוה לשמח חתן וכלה ולרקוד בפניה ולומר שהיא נאה וחסודה אפ' אינה נאה
ח"מ אם יש לה מום אסור לאמר שאין לה מום רק יאמר סתם שיהא נאה וחוט של חסד משוך עליה
ב"ש פרישה אפ' אינה נאה דיש לתרץ דבריו שהיא נאה במעשיה
פתי"ש אסור ללכת במחול עם הכלה ויש למחות

רמ"א ומבטלים ת"ת להכנסת כלה לחופה, **ח"מ** אפ' מי שתורתו אומנתו מחוייב לבטל ואפשר דווקא שרואה שנכנסין לחופה אבל סתם בעיר א"צ לבטל לימודו
ב"ש מל' הברייתא משמע גם שלא רואה חייב ללכת דומיא דמת

גדר הכנסת כלה **רש"י** ללוותה מבית אביה לבית חופתה, **פרישה** מכאן ללוות הכלה כשמביאים אותה תחת החופה, שוב מצאתי דהוי מסירה בשחרית לחתן קודם הברכה לפ"ז צריך ללוות כשמכסים הכלה לחופה

ט"ז חולק דלא הוי הכנסה ואין ללוות את הכלה ששם כל הנשים אלא הולכים לקראת הכלה וכשמקריבים אליה חוזרים לאחוריהם להחופה

סעיף ב': איסור הסתכלות כתובות יז. א"ר שמואל מותר להסתכל בכלה כל ז' כדי לחבבה על בעלה ולית הילכתא כוותיה

רא"ש טור אסור להסתכל אפ' שעה א' אבל מותר להסתכל בתכשיטין שעליה או בפריעת שיערה
י"א (ברא"ש) יום א' שהוא עיקר חיבוב אצל בעלה מותר דאל"כ מי יעיד שיצאה בהינומה וראשה פרוע
רא"ש דוחה דכיון שרואים ההינומא שעשו ואומרים זו היא כלה פלונית היינו עדות, א"נ ראיית ההינומא כשהיא עליה או פריעת הראש אין זה הסתכלות בפניה

ש"ע פסק הרא"ש והרמ"א מביא ההיתר להסתכל בתכשיטין שעליה או בפריעת ראשה

סעיף ג': סימן לאבלות ב"ב ס: בתוך השמחה צריך לעשות שום דבר זכר לאבילות ירושלים דכתיב אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי ואמר רב זה אפר מקלה על ראש חתנים ומנח ליה במקום התפילין דכתיב לשום אבלי ציון פאר תחת אפר

רא"ש טור מכאן נהגו באשכנז בשעת ברכה נותנין לחתן אפר בראשו במקום תפילין ובספרד נוהגין ליתן בראשו עטרה מעלה זית שהוא מר זכר לאבלות
כל בו יש מקום שנמנעו שלא לתת האפר בראשו חשש חציצה לתפילין ונהגו ליתן מפה שחורה על ראש החתן וכלה וכן מנהג לשבר הכוס אחר ז"ב

ש"ע צריך לתת אפר בראש החתן במקום הנחת תפילין זכר לאבילות ירושלים דכתיב לשום אבלי ציון פאר תחת אפר

רמ"א ויש מקומות שנהגו לשבור כוס אחר ז"ב וזהו מנהג נוהג שהחתן שובר הכלי שמברכין עליו ברכת אירוסין וכל מקום לפי מנהגו, עוד נוהגים להתענות
פמ"ג כוס זכוכית דווקא ובתנאים קדירה של חרס, **מקנה** מתקשה על המנהג לשבור כוס מלא יין
ט"ז יש למנוע שלא יהא בהינומא כסף או זהב, **פמ"ג** צ"ע במה שנהגו ללבוש תכשיט ממרגליות,
פת"ש אינו אסור אלא המיוחד לכלה אבל מיוחד לעשירה מותר

סעיף ד': קדימה לכלה כתובות יז. מת וכלה שנפגעו זב"ז מעבירין את המת מלפני הכלה ליתן לה את הדרך

ש"ע פוסק הגמ'

סימן סו': דיני כתובה

סעיף א': איסור ייחוד כתובות ז. ההוא עובדא דרבי אמי שרא למיבעל לכתחילה בשבת א"ל והא לא כתיבה כתובתה א"ל אתפסוה מטלטלי

בעל העיטור רמב"ם טור איסור ייחוד לפני כתיבת הכתובה

ר"ן אין איסור ייחוד אלא איסור בעילה והטעם דאפ' איסור ביאה בלא כתובה רק מדרבנן, ועוד דהיא לא תשמע לו שיודעת שהיא קלה בעיניו להוציאה, ועוד דלא מיתסרא אלא משום דלא סמכה דעתה דהרי מתנאי כתובה ישנה והראיה דרבי אמי שרא למיבעל תחלה בשבת ואתפסוה מטלטלי ובודאי ביום ד' כנסה דלא עבר אתקנה **ב"ח** הרמב"ם דקדק בל" ולא כתב שיש איסור בדבר אלא כתב שצריך לכתוב קודם לחופה ואח"כ יהיה מותר בה משמע לכתחילה צריך לעשות כך שלא יבוא לידי איסור

טור טעם האיסור דחכמים תקנו כתובה לאשה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והבעל נותן שכר סופר

גדר השעבוד כתובות פב: מתקנת שמעון בן שטח שיהא כותב לה כל נכסיו אחראין לכתובתך כדי שלא יאמר לה בכעסו טלי כתובתך וצאי לכן אפ' רוצה לייחד לה כתובתה במעות או מטלטלין אין שומעין לו אלא צריך שיכתוב לה שטר ע"ע בדמי הכתובה ויהיו כל נכסיו משועבדים לה **תוס' רא"ש מרדכי** יכול לשעבד עצמו אפ' שאין לו נכסים בנישואין אלא על הנכסים שיהיו אח"כ **רשב"א** נתן קבלן לאשתו בכתובתה והתנה עמה שיהא הוא פטור אסור דכיון שאין על בעלה כלום קלה בעיניו

זמן ומקום הכתובה הגהות מיימון כתובה שנכתבה מקום הנישואין במקום הסופר כשירה **ראבי"ה רשב"א** הקדים הכתיבה והזמן ביום ונעשה הקנין בלילה כשר, גיטין יח. כתובה כמעשה ב"ד **תוס'** חולקים דהתוספת דלית ליה קלא אבל עשה קנין ביום אפשר לחתום מתי שירצו וכ"כ **הב"ש רשב"ץ** אפ' לשיטות המכשירים דווקא בעיקר הכתובה ולא בתוספת ונדוניה

שו"ע אסור להתייחד עם הכלה קודם שיכתוב לה כתובה והבעל נותן שכר סופר (**ח"מ** ואפ' ת"ח דטובה שלו שע"י כתובה מותר לבוא עליה) ואפ' ירצה לייחד לה כתובתה במעות או מטלטלין אין שומעין לו אלא צריך שיכתוב לה שטר ע"ע בדמי הכתובה ויהיו כל נכסיו משועבדים לה, או שיעידו עליו עדים ויקנו מידו שהוא חייב לה מנה או מאתים

רמ"א ויש מקילין להתייחד בלא כתובה ובלבד שלא יבעול (**ח"מ** טוב להודיע לה אם מתייחד בלי כתובה דאז לא תשמע לו לביאה שיודעת שקל בעיניו להוציאה)

רמ"א פסק הרשב"א לגבי העמיד קבלן, ועיין בחו"מ אם יוכל לשעבד עצמו בנכסים שלא באו לעולם (**ב"ש** אם משעבד נפשו וגופו מהני), ואין לעדים לחתום הכתובה אלא לאחר שקבל החתן קנין לפניהם ויש מקומות שמקילין בזה (**ח"מ** דעסוקים באותו ענין), וכן יש עדים שחותמים על הכתובות שקראו תחת החופה אע"פ שהם לא שמעו הקריאה ואפ' דלא שפיר עביד אין לשנות מנהגן שלא להוציא לעז על הכתובות הראשונות

ח"מ אפ' יש לקבלן פיצוי מהבעל ונמצא דלא תהא קלה בעיניו להוציאה מ"מ אסור דמעולם לא היה שעבוד על הבעל ודומה לכותב כתובה בשם הקונה דדינו כמשהה אשה בלא כתובה

סעיף ב' בדיעבד אם אינו יכול לכתוב לה כתובה כגון שבת או שכן יכול לייחד לה מטלטלין (עובדא דרבי אמי אתפסוה אמטלטלי) כדי שיבעול, **סמ"ג** וצריך שיקבל אחריות אם יאבדו או יזלו ר"ן מתקשה הרי בשבת אסור לעשות קנין? יש לחלק בין נישואין בפרהסיא כביאה שקונה בשבת להתפסת מטלטלין דהוי בצינעא, א"נ מבעו"י מיירי והיה שהות להתפסה ולא לכתיבה **רמב"ם** טור ויכתוב מיד אח"כ, **מ"מ** שחז"ל תקנו שכל נכסיו אחראין וערבין לכתוב

רמב"ם (לפי הטור) **מהרי"ק** העיד עליו עדים וקנו ממנו שהוא חייב לה הכתובה מותר עד שיהא לו פנאי לכתוב

רמב"ם (לפי הב"י ומ"מ) לכתחילה קנו מידו אפ' שיש לו פנאי לכתוב לה דסתם קנין לכתובה עומד וכאילו נכתב

ב"ש אבל תפיסת מטלטלין אינו אלא כשאינו לו פנאי דעובר על תקנת חז"ל שתקנו דכל הנכסים משועבדים לה

סמ"ג דברי הרמב"ם במקום שאין כותבין לכן סגי בעדי קנין אבל במקום שכותבין לא סמכה דעתה דלא עליה מוטל הטורח וליתן שכר סופר, וגם שמא ימות בעלה ויטענו היורשים פרענו הכתובה **רמב"ם** (להבנת הב"ח) אפ' בשעת הדחק אין לסמוך על עדי קנין אלא בהתפסת מטלטלין דלא כהטור

שו"ע אם אינו יכול לכתוב לה כתובה יכול ליתן לה מטלטלין כנגד כתובתה (**ח"מ** סכום דאו') ויקבל עליו אחריות אם יאבדו או יזלו ואז מותר לבעול עד שיהיה לו פנאי לכתוב, **רמ"א** ואז כותב לה מיד **ח"מ** אפ' שכן בחול ונזכר לאחר שנתייחד בלילה וקשה לשלוח אחר הסופר ועדים בלילה מסקנת **הח"מ** מדברי התוס' דהאשה לא יכולה לקבל המטלטלין על האחריות שלה, **ב"ש** אבל מהשמטת הרי"ף רמב"ם ורא"ש משמע דלפי שעה מהני התפסת מטלטלין בלא קבלת אחריות

שו"ע פסק כהמ"מ ברמב"ם, **רמ"א** לעיל פסק כהטור דאין לסמוך אעדים רק בשעת הדחק ומיד שיש לו פנאי יכתוב, **פת"ש** אם בשעה שקיבל הקנין היה פנאי לכתוב והיה בכוח האשה לבקש מהעדים שיכתבו מהני גם שלא בשעת הדחק אפ' שלא הלכה לבקש מהעדים דהיא גופיה ראייה דסמכה דעתה, אבל אם לא היה זמן לכתוב כגון ערב שבת בזה אמר' דלא סמכה דעתה בקנין ולא מהני אלא בשעת הדחק

ח"מ ב"ש והמחמיר כהב"ח(עיין סעיף ב') תע"ב, אבל כשאין לחתן מטלטלין להתפיס לפי שעה יכול לסמוך על הטור ובאיסור קל כזה אין ראוי להחמיר ולבטל מצות עונה ופ"ו ובפרט בזמ"ז שאין מגרשין בע"כ

סעיף ג': נאבדה או מחלה כתובות נד: רבי מאיר אומר כל הפוחת לכתובת ממתים ולא למנה ממנה הרי זו בעילת זנות ואמר שמואל הלכה כר"מ בגזירותיו, ופרש"י כל הפוחת לכתובת תנאה בטל וב"ז דלא סמכה דעתה וה"נ אבדה כתובתה אפ' שיש לה מתנאי ב"ד לא סמכה דעתה דאמרה כי תבענא ליה אמר פרעתי

טור נאבדה או שמחלה לו עליה שכתבה לו התקבלתי כתובתי צריך לכתוב אחרת בעיקר הכתובה

מרדכי לא מהני מחילה ותנאי בפה בנשואה (**ב"ש** ואינו מגרש מיד) עד שכותבת התקבלתי דיכולה לומר שחקתי

רמב"ם (לפי הח"מ) מוחלת כתובתה לא צריכה קנין ועדים ואפ' בדברים

רמב"ם (לפי הר"ן) גם כתיבה לא מהני (באינו מגרש מיד) ואינה מפסדת הכתובה, וביאתו זנות דלא סמכה דעתה

רמב"ם (לפי הב"ש) תנאי בעת הקידושין ונישואין לא מהני גם בכתב, אבל מחילה אח"כ מהני גם בפה

ר"ן אין הלכה כר"מ ומהני מחילה אפ' בע"פ אלא שלא רשאי להשאר בלי כתובה

רא"ש טור מהני מחילה בכתב דהלכה כר"מ דבעילתו זנות ולא מטעמיה דקיי"ל כתובה דרבנן והלכה כרבי יוסי

שו"ע פוסק הטור, **רמ"א** מדגיש שמחלה לה ודווקא שכתבה לו התקבלתי

ב"ש השו"ע למד כהרמב"ם לפי הר"ן ולא מועיל שום מחילה ורק דלא סמכה דעתה ובמחילה בע"פ סמכה דעתה והרמ"א שמדגיש כאן 'דווקא' ולא לקמן ס"ט למד דתנאי לא מהני אפ' בכתב ומחילה מהני בכתב(כהטור)

שו"ע וצריך לכתוב אחרת בעיקר הכתובה, **ח"מ ב"ש** קאי על מוחלת דמהני לכו"ע על היתר אבל בנאבדה צריך לכתוב כהסכום הקודם (**רמ"א**), **ב"ש** מסתבר שכותב רק מנה(במחלה)דהיום היא בעולה ומטור לא משמע

שיעור כתובה בנאבדה רא"ש מרדכי טור ידקדקו בכתובות קרובותיה כפי שנהגו לכתוב בני משפחה רא"ש אם כתובות נשי משפחתו יתירות מכתובות נשי משפחתה עולה עמו ואינה יורדת עמו **רשב"א** אפ' נגנב הכתובה בלסטים מזויין כותבים מחדש ולא חוששין שמא ימצאו למחר **גאונים** עיר שכבשוהו או גלו ונאבדו הכתובות צריכים לחדש הכתובות ויבדוק בכתובות הנשארות ואם לאו דנין ע"פ זקני העיר ולפי המנהג העשיר לפי עשרו והעני לפי עניו ומי שמת בעלה ועדיין לא גבתה יחוקו לפי מה שיראו ויגזרו עליהם וכל אשר לא יקבל ינדוהו ויחרימוהו דהכתובה בחזקת אבוד **רמ"א** פסק הגאונים, ובמקום שאין מגרשין רק מרצון האשה (מאנס בתולה) א"צ לכתוב כתובה וא"כ בזה"ז שאין מגרשין בע"כ משום חרם דר"ג אפשר להקל, אבל אין המנהג כן ואין לשנות **ח"מ ב"ש** די ש לחלק בין איסור דאו' (אונס בתולה) למה שהוא רק תקנת ר"ג **פת"ש** אם מצאו הראשונה והיה כתוב יותר תלוי אם בשניה לא כתוב בשביל נדוניא או תוספת אלא סתם כתב סכום גדול מפני שאמרו חז"ל אסור לשהות עם אשתו שעה א' בלא כתובה כיון שפ' שבעבור האיסור עשה אינו רק לעיקר הכתובה אבל נדוניא והשאר שהם מלוה נשארים בחוב וחייב דלא נמחל שעבודו ורק הוסיף בשנייה אבל אם הזכיר בשנייה דהוי בשביל הנדוניא והיא ידעה וקיבלה בכה"ג פטור דבטלה הראשונה

סעיף ד': כתיבת זמן בנאבדה בעל העיטור איכא מ"ד שכותב לה זמן של עכשיו ואיכא מ"ד כיון דאיכא סהדי שהיתה אשה וידוע לעדים הזמן הראשון כותבים מחדש מהזמן הידוע, ומסתבר אם יודעים העדים הזמן הראשון כותבים מאותו זמן ואם לאו כותבים מעכשיו, ובמוחלת אין כותבין אלא מזמן של עכשיו דאזיל השעבוד

שו"ע פוסק דבנאבדה אם יש עדים שידועים הזמן הראשון שהיה כתוב, כותבים מאותו זמן בכתובה החדשה ואם לאו כותבין מהזמן של עכשיו, ובמוחלת כותבים מעכשיו

סעיף ה': מכרה כתובתה ב"ק פט. מכרה לבעלה יכתוב לה כתובה אחרת אבל מכרה לאחר בטובת הנאה אין צריך לכתוב אחרת דמפני זה לא תהא קלה בעיניו להוציאה דאם יוציאנה צריך לפרוע ללוקח

שו"ע פסק הגמ', **ח"מ** מ"מ אסור לכתוב הכתובה בשם הקונה דצריך להיות כתוב בשמה

סעיף ו': שיעור הכתובה כתובות נא. לבתולה מאתיים ולאמנה מנה, דף י'. חכמים תקנו לבנות ישראל לבתולה מאתיים ולאמנה מנה

תוס' משמע דכתובה דרבנן, **ב"י** מתקשה הרי נהגו לכתוב 'כסף זוזי מאתן דחזי ליכי מדאו'? **ר"ת** ר"י סמכינן ארשב"ג דקסבר כתובה דאו' ומה שכתוב בגמ' דתקנו היינו באלמנה **מרדכי** אפ' בתולה כתובה מדרבנן

ר"ח ר"ן רי"ף רמב"ם קי"ל כר"נ דכתובה מדרבנן וגובין נ' כסף סלע מדינה וטעות 'חזי ליכי מדאו'
רא"ש כתובה מדרבנן אבל גובין נ' כסף האמור בתורה דלא תהא קלה בעיניו להוציאה
הג"מ אפ' באלמנה

רמב"ן כתובה מדאו' אבל משערים בכסף מדינה דהתורה לא נתנה קצבה
ב"י פוסק הכל דרבנן ואפ' כתב 'דחזי ליכי מדאו' יש להסתפק ולא מגבינן דיד בעל השטר על
התחתונה, אבל כתב 'מכסף צרוף' גובה מצרוף כדין דאו', **הגהות מיימון** כותבים 'דחזי ליכי סתמא'
שו"ע פסק כסף מדינה נמצא לבתולה לז' דרהם וחצי כסף צרוף ולא למנה מחצה יח' דרהם ושלשה
רביעים כסף צרוף, **רמ"א** והיינו לשיטות דכתובת בתולה אינה רק זוזי דרבנן דלבתולה עולה ו' סלעים
ורביע, וי"א כתובת בתולה י' זהובים ולא למנה ה' זהובים, ויש **פוסקים** כשיעור דאו' אפ' באלמנה
שהוא פי שמנה ולכן נהגו לכתוב 'דחזי ליכי מדאו' וי"א דכותבים 'דחזי ליכי סתמא' והמנהג לכתוב רק
לבתולה 'דחזי ליכי מדאו' וכ"ז כשאינ מנהג

ב"ש חולק דכתובת אלמנה ודאי דרבנן ומשערים בכסף מדינה והג"מ הוא דעת יחיד
אופן הגבייה ב"ח למ"ד כתובה דאו' גובין מהבינונית, **ב"ש** חולק גובין מהזיבורית אבל היום שכותבים
'שפר ארג' גובין מעידית, ודווקא כשגובים מקרקע אבל במטלטלין קי"ל כל מילי עידית הוא
ט"ז אין איסור רבית בכתובה ואם הוסיפו על המטבע ישלם במטבע החדשה אבל נדוניה ישלם
כמטבע הישנה

בעולה: דגול מרבבה בעולה בנערה יש לה מאתים אבל בוגרת גם לרמב"ם וטור יש לה רק מנה אפ'
נשאה הבועל עצמו, **פת"ש** אבל במשודכת שלו וכבר נכתב התנאים כתובתה מאתים דאדעתה דהכי
אפקרה

סעיף ז': תוספת כתובה משנה נד: אם ירצה להוסיף מוסיף, פשיטא? ומשני מהו דתימא קיצותא
עבדו רבנן שלא לבייש את מי שאין לו, קמ"ל

ר"ן משמע דיכול לכתוב סתמא 'ויהיבנא ליכי מוהר בתולייכי כך וכך' דאל"כ מה הו"א לכיסופא
ריב"ש אין עיקר הכתובה כלולה בתוספת אא"כ כלל התוספת עם העיקר כגון 'ויהיבנא ליכי מוהר
בתולייכי כסף זוזי אלף' ויש מקומות שכותבים במפורש 'והוסיף לה מדיליה תוספת על עיקר כתובתה'
מרדכי צריך לכתוב הכתובה בפנ"ע ותוספת בפנ"ע ואם יש משפחה שכולם נוהגים בתוספת אפשר
לכללם וזהו החילוק בין הכהנים והמיוחסים דכותבים ת' זוז בכלל משא"כ כל ישראל שרוצה להוסיף
צריך לחלקם

תוס' החילוק הוא דבכהנים ומיוחסים כותבים 'דחזי ליכי' ואפ' לא כתב גובה מתנאי ב"ד

טור התוספת יש דברים שדינו כדין עיקר הכתובה ויש דברים שהוא חלוק בהן מעיקר הכתוב

שו"ע פסק הגמ', **רמ"א** מביא הר"ן דאפשר לכללם, וי"ח (מרדכי) וכן נוהגין ואם יש משפחה שכולן נוהגין בתוספת אין צריך לכתוב בפנ"ע, ופסק הריב"ש דאם כתוב 'ודין נדוניא דהנעלת ליה מאה דינרין והוסיף לה מן דיליה כך וכך אין עיקר הכתובה בכלל וצריך לשלם לה בפנ"ע עד שיהיה כתוב 'ויהיבנא ליכי מוהר בתוליכי כסף זוזי אלף' דעיקר הכתובה בכלל

סעיף ח': קנין בכתובה רב האיי ריב"ש רמב"ם אין צריך קנין בשעת הנישואין במה שנתן לה דתנאי כתובה ככתובה דמי כי היכי דבשעת הקידושין לא בעי קנין מדרב גידל 'עמדו וקידשו הם הם הדברים הנקנים באמירה'

ר"ן בשם הירושלמי אפ' מוסיף לאשתו אחרי שכנסה סגי באמירה בעלמא דרוצה ליתן כמה שלא תחזור בה ב"י חולק דלא מצאנו כולי האי, ר"ן לא מהני אמירה אחרי הנישואין **מרדכי** (ע"פ הב"ח הגר"א) צריך לעשות קנין עם החתן כדי לתת תוקף להתחייבות הכתובה **בעל העיטור** אם כתב לה בעת הקידושין ומגרש לה גובה ולא אמר' אדעתא למישקל ומיפק מיניה לא אקני ליה

שו"ע יש מי שאומר שאין צריך קנין בעת הנישואין במה שנתן לה, **רמ"א** ויש חולקים, **ח"מ** לא מצאתי מי שחולק והב"ח כתב שמדברי המרדכי משמע שחולק ויש לדחות

סעיף ט': תנאי בכתובה כתובות נו: אחתיה דרמי בר חמא הות נסיבא לרב אויא אירכס כתובתה, אתו לקמיה דרב יוסף, אמר להו הכי אמר רב יהודה אמר שמואל: זו דברי רבי מאיר, אבל חכמים אומרים משהא אדם את אשתו שתיים ושלוש שנים בלא כתובה. אמר ליה אב"י והא אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר"מ בגזירותיו א"ל אי הכי זיל כתוב לה

ר"ן קי"ל כר"מ דבעילתו זנות ולא מטעמיה דר"מ ס"ל תנאו בטל משום דכתובה דאו' ומתנה על מה שכתוב בתורה אבל לדידן כתובה מדרבנן וקי"ל כרבי יוסי דלא עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ותנאו קיים

רא"ש קי"ל כר"מ ולא מטעמיה דתנאו בטל ומ"מ לא סמכה דעתה ובעילתו זנות, אבל מחלה לה שכתבה לו התקבלתי ממך או מקצתה מהני המחילה ופשיטא דבעילתו זנות דאין לה כתובה **רמב"ם** קי"ל כר"מ ולא מטעמיה דתנאו בטל גם בכתבה התקבלתי משום דכתובה דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ואפ' הכי בעילתו זנות דלא סמכה דעתה אם רוצה לקיימה

שו"ע פוסק הטור ומל' משמע שנוטה לשיטת הרמב"ם ('לדעת קצת פוסקים (רא"ש טור) מהני מחילה בכתב')

סעיף י': מנהג הסכום בכתובה משנה יב. ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ת' זוז ולא מיחו בידם חכמים, גמ' ואפ' משפחות המיוחסות שבישראל אם רצו לעשות כך עושים

ר"ן אם בא אדם ונשא בתולה סתם מאותה משפחה חייב ליתן לה ת'
תוס' אפ' לא כתב בל' תוספת ומה שכותבים נדוניא גדולה לכבוד הכלה הוי כעין תוספת
טור אפ' לא כתב לאשה מכזה משפחה מגבינן לה בתנאי ב"ד לפי המנהג
רא"ש מרדכי לפיכך אם אבדה כתובתה ידקדקו בכתובות קרובותיה
רא"ש אם כתובות נשי משפחתו יתירות מכתובות נשי משפחתה עולה עמו ואינה יורדת עמו
שו"ע פסק הרא"ש והרמ"א הביא גם התוס' דאפ' לא כתב בל' תוספת וכתב לה 'דחזו ליכי' גובה
כמנהג משפחתה ולא אמר' דלא תזכה דלא חזו לה
ח"מ אפ' בשאר משפחות ובגמ' אמרו במשפחות מיוחדות אורחא דמילתא נקט דשומעין להם
סעיף יא': נדוניא משנה דף סו. פסקה להכניס לו אלף דינר פוסק כנגדן חמש עשרה מנה וכנגד השום
פוסק פחות חומש
טור אם האשה מכנסת לו מעות או בגדים ומקבלן עליו וכתב עליו בכתובה דינן כשאר הכתובה לענין
שנגבית רק עמה ונקראת נדוניא
ויש מקומות שנוהגין כשכותבין סכום הנדוניא שמכנסת לו והוי דבר היוצא בהוצאה או שרגילים לסחור
בהם שמוסיפים שלישי על מה שהכניסה, ואם מכנסת לו בגדים הנשומים מקבלם בחומש פחות ממה
ששמו דרגילים להוסיף החומש בשומתן, ויש מקומות שכותבין כתובה יותר ממה שמכנסת לו ולפיכך
לעולם תגבה כפי המנהג וכן ל' הרמב"ם הכל הולך לפי המנהג והוא שיהיה אותו המנהג פשוט בכל
המדינה
ריב"ש אינו נ"מ אלא ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות והרמב"ם כתב דהכל הולך לפי המנהג ועיר
חדשה הולכין אחרי הדין השנוי במשנה, ויפה כוחו הבעל שיכול לרצות לא לקבל אחריות ולהניחם
ברשותה כדין נ"מ
טור ועכשיו נוהגין לכתוב בשווה תוספת ונדוניא אפ' לא הכניסה כלום ומגבים אותה לפי תקנת נישואין
ב"י זה מנהג מקומו אבל מנהג מקומותינו לפי מה שכל א' מכניסה
פסקי מהרא"י אשה שמוציאה השטר כתובה וכתוב בו יותר מהמנהג ואין חתום אלא ע"א כשר אפ'
שהשטר תנאים עדיין קיים ואין בו קנין רק שקיבל ע"ע קנס אינה נאמנת
רשב"א יכול להתנות מראש שאם לא יתן הנדוניא בזמן מסויים יוסיף לו דהוי תוספת ודווקא קודם
שנישאת **רא"ש** גר צריך לכתוב הכתובה בשם שהוחזק בעיר ונוהגים לכתוב פלוני בן אברהם
שו"ע פסק הרמב"ם, **רמ"א** הביא הטור וכן הריב"ש והפסקי מהרא"י שהיא צריכה להביא ראיה
והתנאים הוי קנין אתן, **ח"מ ב"ש** בגדי הכלה אין שמין לו
ב"ש אם אין מנהג החתן מוסיף שלישי בסחורה, **ב"ח** מנהגינו להוסיף שלישי מלבר ובכלל זה אותם
מאתים זקוקים כסף צרוף שמוסיפים בכתובה חוץ מהבגדים והתכשיטים שלגופה וכל א' חייב להוסיף

סכום כזה כי כך המנהג והנדוניא הוא חוב גמור

רמ"א אם האב קיים כותבים 'מבי אבוא' ואם לאו 'מבי נשא' מיהו אם שינה לית לן בה(מרדכי), בגרושה כותבין 'מתרכתא' כדי שידעו שהיא גרושה ואסורה לכהנים (**ח"מ** גם גרושה מהראשון ואלמנה משני), מחזיר גרושתו 'מתרכתא הדרי לגבאי' שלא תגבה פעמים שע"ד כתובה א' החזירה, בעולה 'בעולתא', וכן 'שבוייה', **פת"ש** גם גירות כותבים שלא תשתכח הגירות דלמחר יגרש אותה ותנשא לגר ובתו פסולה לכהונה

רמ"א יכול להתנות ולפחות לאשתו מהמנהג ובלבד שלא יפחות ממה שתקנו רבנן ודווקא שהתנה בשעה שעשה השידוכים אבל עשו אותם סתם ושעבדו עצמם בקנסות צריך לכתוב לפי המנהג ולא יוכל לשנות, ויש מקומות שנוהגים לכתוב בשווה אפ' לא הכניסה לו כלום ואם ירצה מוסיף לה בת"כ בפנ"ע בשטר אחר ואם ירצה לפחות לה נותנת לו שובר עד שיעור כתובתה, וכן נוהגין

סעיף יב': מנהג המקום רשב"א המנהג של הכתובה נקבע לפי המקום שדעתן לדור ומן הסתם

כמנהג מקומו שיכול להוציאה מעירה לעירו

שו"ע פוסק הרשב"א, **ח"מ** ולא משני אם התנה שילך מיד אחר ז' ימי משתה או שתלך אחרי ב' או ג' שנים ואם מת קודם שהולכה למדינתו נותן לה כפי מנהג המקום הנישואין, **ב"ש** חולק בכה"ג כמקום שדעתן לדור

סעיף יג': אינו יודע לקרות רא"ש תלוי במנהג אם רגילים לחתום לכבוד וב' עדים חותמין בראש

השיטה וע"פ מקיימים הכתובה יכולים לחתום גם שלא יודע לקרות, אבל במקום שאין רגילים לחתום בכתובה אלא הראוים להעיד לא יחתום מי שאינו יודע לקרות דהלכה כרשב"ג דדווקא בגט אפשר לחתום גם שלא יודעים

רשב"א אין שומעין לע"ה שטוען שלא הבין התנאים כשקרא החזן הכתובה דלא הנחת חיוב לע"ה ונשים ולא שבקת חיי לכל בריה

ר"מ מרוטנבורג חולק ושומעין לו אבל **הב"י** פוסק כהרשב"א

ראב"ד נהגו שלא ליתן לבתו ממון גדול ומי שהוא מקפיד אינו מצליח ואין זיווגם עולה יפה דאינו ממון של יושר

שו"ע פסק הרא"ש, **רמ"א** ולכן ע"ה שבא לגרש ואמר אח"כ שלא הבין מה שהיה כתוב בתנאים או בכתובה אינו נאמן דודאי העדים לא חתמו מה שלא העידו בפניו תחלה ע"פ, **ב"ש** צ"ל שהיה כתוב יותר מתיקון חז"ל

ח"מ ואפ' במקומות שרגילים לחתום פסולים ויש ב' עדים בהתחלה וע"פ מקיימים הכתובה חזקה שעשו כהוגן

סימן קכו: נוסח ל' הגט ודקדוק אותיותיו

סעיף א' ל' וכתב הגט משנה גיטין פז: גט שכתבו עברית ועדיו יונית וכן להיפך כשר, ובדף יט: בכל כותבים בדיו בסם...

רמב"ם אם היה מקצת הגט בל' א' ומקצתו בל' אחרת פסול, **ראב"ד** חולק

ת"ה בשם או"ז צריך לכתוב כתיבה גסה ולא משיי"ט אפ' קוצו של יו"ד מעכב, וכ"כ **הכל בו** דבעי כתיבה תמה ב"י משמע דלכתב אשורי קרי כתיבה גסה שאין דרך לכותבו כתיבה דקה **רא"ש** במקום עיגון מארץ רחוקה ואין שיירות מצויות להביא אחר אין לפסולו

רשב"א רמב"ן חולקים וגט נכתב בכל ל' וכל כתב

רבינו ירוחם בשם הרמב"ם שלקדושת כתב אשורי לא נהגו להשתמש בדברי חול, **ורבינו יוסף הלוי** מנע מלכתוב בכתיבה תלויה מאוד שלא יהא משמע ב' ל' ונהג לכתוב בכתב הנקרא מדבד"ב

י"א אפ' המתירים לכתוב בכתב שאינו אשורי דווקא שדומה לכתב אשורי

ב"י חולק דכל כתב שנהגו לכתוב בו לא גרע מכתב הגוים והעיקר שלא יהיה משמע ב' ל', ולמסקנה יש לחוש לכתוב דווקא באשורית (דווקא בתורף וכשכל הגט כתוב כן) ואינו מדינא ולכן במקום עיגון יש להקל

טור פוסק שכשר בכל כתב ובכל ל' ויהיה מבואר שלא יהיה בו ל' המתפרש לב' ענינים עד שאדם יכול לומר לכך נתכוין או לכך אלא צריך שמשמעותו יהיה א' שפלוני מגרש אשתו פלונית, ונהגו לכתוב בל' ארמית

ודין ומינאי: שם פה. רבי יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי... במאי קמיפלגי בידין שאינן מוכיחות

תוס' משמע דנחלקו במינאי, **ר"י רא"ש ר"ן** בתרווייהו פליגי

ר"ף רא"ש (לפי הב"י) **רשב"א** להלכה בעינן ודין דלא איפשטיא

ר"ן במינאי לא קיי"ל כר"י, **טור** בעינן גם מינאי, **רמב"ם** פוסק כרבנן ולא בעינן ודין ולא מינאי

ר"ן מסתבר דצריך לכתוב ודין בראש הגט או בסופו כדי שיהא מוכח דאכוליה מילתא קאי

שו"ע פסק הרמב"ם ונהגו לכתוב בל' וכתב ארמית, **רמ"א** מביא הראב"ד דגם מקצת בל' א' ומקצתו בל' אחר יש להכשיר ונ"ל דאפ' הפוסל מודה דמקצתו ל' הקדש ומקצתו ל' ארמית כשר דשניהם נתנו בסיני והוי קרובים בל' וכל' א' ולכן נוהגים לכתוב גט מקצת מלות ל' הקדש ורובו ל' ארמית, א"נ מאחר

דרובו ל' ארמית ואין בו רק מלות ל' הקדש אין זה מקצתו בל"א, א"נ דווקא בתורף הצריך קאמר אבל במה שמוסיפים עליו הא"מ... לא ואין רק כפל דברים שנוהגים לכתחילה, והיום אין להכשיר בכתב אחר מאשורית רק במקום עגון ודחק

ח"מ בב' מני כתבים כשר אף להרמב"ם ועיין בראב"ד שלא הכשיר למעשה
ב"ש בחמימת העדים אין קפידא בב' כתבים דכל חתימה בפנ"ע (לבוש חולק) אבל באותה חתימה יש להקפיד, ובדיעבד שכבר ניתן הגט ג"כ כשר כמו במקום עיגון
פת"ש במקום עיגון ולא נמצא מי שידוע לכתוב אשורי כתקונו אלא אשורי משובש ויש א' שידוע כתב אחר גמור כתקונו, לסברת הי"א(בב"י) עדיף הכתב שדומה לאשורי אבל לב"י עדיף הכתב בפנ"ע
כתקונו דלא גרע מכתב הכותים משא"כ כתב שדומה לאשורי צריך כתיקון ממש של אשורי, וכן מסתבר במקום שיש לטעות בין האותיות

סעיף ב': נוסח הימים **סמ"ק מרדכי רא"ש רבינו ירוחם טור** בשלישי ברביעי בחמישי מלאין יו"ד,
בשני בששי חסר יו"ד וכן פסק השו"ע, **ח"מ** ובדיעבד כשר דאין הענין משתנה, **ב"ש** ואפ' עוד לא ניתן
סעיף ג': **כל בו** יום ראשון יכתוב בא' בשבת וכ"כ השו"ע, **ב"ח** לשבת יטעה למנות עם השבת משא"כ לירח, **פת"ש** ובדיעבד כשר וכן לא הזכיר 'לירח' אלא 'לחודש', וכן ראשון בשבת במקום אחד בשבת

סעיף ד': ר"ח של יום א' **רבינו פרץ** ביום ר"ח יכתוב ביום א' לירח פלוני וכן פוסק השו"ע
רמ"א מביא מרדכי דכותבים בא' לירח, ומכוח זה יש נמנעים לתת גט בר"ח, **ב"ח ח"מ ב"ש** בעת הצורך כותבים 'ביום א' לירח'

חשבון הימים: בשני יכתוב בשני ימים וכן הלה כולם ל' זכר בה"א לבסוף וכן בא' ועשרים בשנים ועשרים בשלשה ועשרים וכן פסק השו"ע
רמ"א ויכתוב 'ימים' עד עשרה ומכאן ואילך 'יום' ואם כבר ניתן לא נפסל כתב שלושה או שמונה מלא (**ח"מ** ה"ה 'שיני' שישי') או שלא כתב 'בשני' רק 'שני' או שכתב ראשי תיבות כשר, **ב"ש** משמע אפ' אינו שעת הדחק או לא ניתן אבל ה**לבוש** כתב דאף בזה אינו כשר אלא בשעת הדחק וניתן

פת"ש לא כתב ימים מחל"אם כשר בדיעבד דיש לטעות במספר שבועות וא"כ מחמש לכו"ע כשר
פת"ש כתב מספר הימים ברמזים או פסוקים כשר

קדימה: סמ"ק בין בימים בין בשנים מעשרים ואילך יכתוב המנין הגדול קודם
כל בו בהכל מנין המועט קודם
מרדכי בימים יכתוב מנין הקטן קודם עד לעשרים ומכאן ואילך מנין הגדול קודם
טור (לפי הב"י) בימים מנין המועט קודם, ובשנים מנין המרובה קודם

ב"י נראה שאין קפידא בדבר

רמ"א כהטור בשנים מנין המרובה קודם אבל בימים מנין המועט קודם, ואם כתב להיפך כשר

סעיף ה': חשבון השנים רבינו פרץ טור יכתוב ל' נקיבה כגון בשנת חמשת אלפים ואחת לבריאות

העולם כולם בלא ה"א לבסוף וכן אחת עשרה... המנין המועט ל' נקיבה וכן לעולם וכ"כ השו"ע

רמ"א כתב ל' זכר במקום נקיבה כשר (ב"ש משמע אפ' אינו שעת דחק)

ח"מ יש להסתפק בכתב אחת במקום אחד או להפך אם כשר, ב"ש צ"ע בכתב עשרה ואחד במקום

אחד עשר

פת"ש בשם ת"ג בזמן אין שום טעות הפוסל אם מוכרח מתוך הגט שאינו לא מוקדם ולא מאוחר

סעיף ו': ר"ח של ב' ימים בשאר שטרות: לכו"ע אינו כותב על שם חודש שעבר ואם עשה כן הוי

מוקדם ופסול שהשטר נעשה בחודש השני ויאמרו שקודם לכן נעשה שאין יום א' של חודש שני נקרא

על שם החודש שעבר בל' ב"א, וביום החודש השני יכתוב ביום שני לחודש פלוני ומחרתו יום ג', ואם

יכתוב יום שני יפסול משום מוקדם

בגיטין: רא"ש תוס' רבינו פרץ טור ביום הראשון של ר"ח יכתוב ביום ל' לירח ניסן שהוא ר"ח אייר,

ואין קפידא אם הזכיר תחלה חודש שעבר או חודש הבא, וביום שני של ר"ח יכתוב בא' לירח פלוני

דחשבונו מיום שני

רשב"א ר"ן חולקים מתחילים למנות מיום ראשון של ר"ח ולכן יכתוב ליום החודש הראשון של חודש

פלוני ובשאר שטרות מונין מיום ראשון דהולכים אחר ל' ב"א ואפ' יחשוב שמנין מיום שני והו"ל

מאוחר הוי כשר וסגי לכתוב מיום ראשון סתם ולא להיפך דמי שיטעה לחשוב דמנין מיום הראשון הוי

מוקדם ופסול

תוס' רא"ש (לפי הב"י) אם כתב ביום ר"ח ולא כתב ביום ל' לחודש שעבר כשר בדיעבד דאינו אלא

חומרא בגיטין

סמ"ק כל בו מרדכי נראה לר' פרץ למנוע מלכתוב אז באותו יום גט ולדחות המעשה עד למחרת, ב"י

ואין לחוש

שו"ע פסק הרא"ש דמנין מיום השני, רמ"א מביא ב"א הסמ"ק וטוב לחוש לזה אם אין חשש עיגון

ב"ח דווקא בר"ח של יום א' כותב 'ביום א' לירח וכאן לא יוסיף 'יום' שלא ישמע ביום א' של הר"ח

ח"מ ביום א' של ר"ח לא נותנים בגלל המחל' רא"ש ורשב"א, ביום ב' של ר"ח אינו רק לחשש כר"ח

של יום א', ב"ש חולק דמה שלא כותבים ביום א' דר"ח דבעי לכתוב שהוא יום ל' לחודש שעבר ושמה

יאמרו מוקדם הוא

ב"ש הרמ"א לא ס"ל החילוק של הב"ח בין ר"ח של יום א' לשל יומיים דא"כ יכתוב בר"ח של יום א'

'ביום א' שהוא מבורר טפי וכשיש יומיים יכתוב בא' לחודש פלוני אלא בגלל שיש ספק אם לכתוב 'יום'
או לא, לא כותבים

סעיף ז': שנה מעוברת נדרים סג. ר"מ אומר אדר שני כותב אדר סתם, ר"י חולק אדר ראשון כותב
אדר סתם, טור יכתוב באדר ראשון 'לירח אדר הראשון' ובשני יכתוב 'לירח אדר השני'
ב"י אם כתב אדר סתם, באדר ראשון היו כשר אבל באדר שני היו פסול דאדר סתם משמע הראשון
והיו מוקדם **דהרא"ש והר"ן** (רבינו ירוחם מרדכי ראב"ד) פסקו כר"י ודלא כר"מ, ומדברי **הרמב"ם**
נראה שפסק כר"מ
ב"ח חושש לשיטת הרמב"ם שפסק כר"מ
שו"ע פסק הטור, **רמ"א** פסק הב"י בשם רא"ש ור"ן, **ח"מ** גם הרמב"ם נוקט כר"י באדר סתם
דמשמע הראשון ולרמב"ם היה לו גירסא אחרת 'דסוף אדר סתמא היינו אדר שני' דשתיהם היו אדר
א' אריכתא

ידע שהשנה מעוברת: רמב"ם יש חילוק דבידע סתם אדר פ' אדר שני, **ב"ח** בידע ספק גט ואין להקל
ט"ז ב"ש חולקים סתם אדר הוא הראשון כרוב הפוסקים ואין חילוק אם ידע ורק בנדרים שהוא איסור
דא' השו"ע חשש לרמב"ם משא"כ בגיטין דאין איסור דא' דאינו אלא מאוחר וגם בגט כשר לרוב
הפוסקים

כתיבת החודשים: ת"ה אייר ספק אם בחד יו"ד או שתיים ולמעשה יכתוב בשתי יודי"ם, ואם נודע
הטעות בו ביום יחזור ויכתוב ואינו לעז לב"ד אבל עברו כמה ימים אחר הניתנה ויצא שם מגורשת
בעיר היו זילותא לב"ד לכתוב שנית וכשר בדיעבד
מהרי"ל נותנים ב' גיטין באייר מכוח הספק

ת"ה כסלו ע"פ התרגום היו מלא רק דלית לן למיזל אחרי התרגום דנוסח זמן בגט היו בעברי
רמ"א 'ראשון' מלא, ניסן אייר מלא ואם כתב בחד יו"ד פסול אם לא בשעת הדחק (**פת"ש** שלא ילמדו
מגט זה ודלא כמו חסר 'ש' של ששי), ויש נמנעין ליתן גט באייר, ובמקום הדחק נותנים וכותבים בשתי
יודין, סיון תמוז אלול מלא, תשרי בחד יו"ד, מרחשון חד וי"ו, כסלו חסר יו"ד (**ח"מ ב"ש** משמע
דבדיעבד כשר אם כתב מלא דהא מקצתו בל' תרגום והוי כשלשה שכתב מלא)
פת"ש לא כתב שמות החודשים רק במספר כשר דכולם יודעים שמניסן מנינן, מנחם במקום אב כשר
דכולם יודעים שזה שמו, כתב רק חשון כשר בדיעבד, וצ"ע בפסק 'מרחשון' בב' מילים

ח"מ סימן לג': פסולי עדות מחמת קורבה

סעיף א': פסול לדון פסול להעיד נדה מט: כל הכשר לדון כשר להעיד ויש שהוא כשר להעיד ופסול לדון משמע דכל שפסול להעיד פסול לדון וכן פוסק הטור והשו"ע

אוהב ושונא סנה' כז: מחל' ר"י ורבנן והטור פסק כרבנן דפסלי לדון ומכשרי להעיד וכן פסק השו"ע סמ"ע הטעם דבעדות המעשה כמו שהיה הוא מעיד ולא חשדין שישנה משא"כ בדין שתלוי בסברא והמחשבה נשתנה מחמת אהבתו או שנאתו אפ' בלא כוונת רשע, עיין טור ס"י

כנה"ג תומים משרתי הבית כשרים להעיד, רדב"ז נוגעים בעדות, פת"ש הכל תלוי לפי ראות עיני הדיין

כנה"ג שונא גמור דמבקש להתנקם בו פסול לעדות, מהרי"ט כשר דלא גרע מהנרצח דכשר לכו"ע כשאינו טרף

ריב"ש רשב"א קיבלו ע"ע פסולי עדות לאחר גמר דין להלכה אינו יכול לחזור בו אבל קודם גמר דין יכול לחזור בו דלא קנו מידו, ולגבי עדות נתקבל עדותן בב"ד נחשב גמר דין

פסולי עדות מחמת קורבה, עבירה, אינן מתנהגים בדרך ישוב העולם, קטנות, ריעותא שבגופם, צד הנאה בדבר

סעיף ב': פסול קורבה משנה סנה' כז: אלו הן הקרובים אחיו, ואחי אביו, ואחי אמו, ובעל אחותו, ובעל אחות אביו, ובעל אחות אמו, ובעל אמו, וחמיו, וגיסו (בעל אחות אשתו) הן בניהם וחתניהם, וחורגו (בן אשתו) לבדו

קרובי האב ב"ב קכח. שלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא: הלכה שלישי בשני כשר. רבא אמר: אף בראשון. מר בר רב אשי אכשר באבא דאבא, ולית הלכתא כמר בר רב אשי... דרש מר זוטרא הילכתא בכל הני שמעתתא כדשלח רבי אבא, לאפוקי מאי, אי לאפוקי מדרבא מוסיף הוא?

רשב"ם אין הלכה כרב אשי דבני דבני עד סוף הדורות פסול דבן ירך אביו רי"ף רא"ש תוס' רמב"ם טור אין הלכה כרב אשי דאב ובנו הוי ראשון בראשון וה"ל אבא דאבא שני בראשון

ר"ת פסק כרבי אבא ומדייק דג' בא' פסול ראייה מירושלמי משה מותר להעיד לאשת פינחס משמע לפינחס לא ומפרש דרבא 'דמוסיף' ולא פליג אלא אדיוקא דר"א דג' בב' כשר הא בא' פסול ורבא חולק **בה"ג** ג' בא' פסול רק מדרבנן, **ר"מ מקוצי** 'מדרבנן' טעות סופר, **ב"י** אינו ט"ס **מרדכי** מפורש **ב"י בה"ג רבינו שמחה** נפק"מ אם בעינן גט מספק, **בעל העיטור** אדעתא דרבנן מקדש ולא בעי גט **רי"ף רמב"ם** פסקו כרבא וצ"ל כרשב"ם 'דמוסיף' היינו דאף שלישי בראשון כשר ולא פליג עליו ר"א **סמ"ג** אין להקל מאחר שר"ת ה"ג וירושלמי חולקים, **רא"ש** לא מכריע, **ב"י** פוסק כרי"ף ורמב"ם **שו"ע** פסק כהרמב"ם דבן הבן הוי שני לסבא וג' בא' כשר ואצ"ל ב' בג' וי"א דג' בא' פסול(דיליף מיתורא הוי"ו) - **רמ"א** וכן ראוי להורות וי"א דאינו פסול אלא מדרבנן ונ"מ לעדי קידושין פסול אחים גמ' מנהני מילי דת"ר לא יומתו אבות על בנים מה ת"ל, אם ללמד שלא יומתו אבות בעון בנים

ובנים בעון אבות, הרי כבר נאמר איש בחטאו יומתו, אלא לא יומתו אבות על בנים בעדות בנים, ובנים לא יומתו על אבות בעדות אבות, אשכחן אבות לבנים ובנים לאבות, וכ"ש אבות להדדי, בנים לבנים מנלן (בן ראובן וכן שמעון פסולים לאחיו ולאחי אביו וכן פסולים זה לזה)? א"כ לכתוב קרא לא יומתו אבות על בן, מאי על בנים דאפילו בנים להדדי, אשכחן בנים להדדי, בנים לעלמא מנלן (כלומר שיהיו שני קרובים פסולים להעיד על אדם מהשוק)? ... א"כ לכתוב קרא וכן על אבות, אי נמי, הם על אבות, מאי ובנים, אפילו בנים לעלמא, אשכחן קרובי האב קרובי האם מנלן, אמר קרא אבות אבות אם אינו ענין לקרובי האב תנהו ענין לקרובי האם

טור אחים פסולים זל"ז, אח לאחותו בין מן האב או מן האם, נשואין שתי אחיות, בני אחין ובני אחיות בין שהן אחין או אחיות מן האב או מן האם, וכ"ש שדוד פסול אפ' רק מן האם וכן פסק **השו"ע**

קרובי האם רמב"ם פסול רק מדרבנן, **טור** הוא פסול לאמו, אם אמו ואבי אמו **טור** אבל בעל אם אמו כשר לו, **ב"י** דחרגו 'לבדו' תנן ולא בן חורגו ולא חתנו וזה לבעל אם אמו הוי בן חורגו ולר"ת שפסל א' בג' ה"ה דפסל אבי אבי אמו ואם אמו וקשה שהטור לא הזכיר? **רמ"א** י"א דקרובי האם אינם פסולים אלא מדרבנן, **סמ"ע** דבקרא כתיב בהדיא אבות **ש"ך** מוכיח ברמב"ם דודאי דהוי פסול מדאו' ומה שקוראים מדרבנן דאינו נדרש אלא מיג' מידות וכ"כ הכ"מ בקידושי כסף אבל המ"מ כתב רק בקידושי כסף דהוי דאו' וקוראים דרבנן רק משום דנדרש מיג' מידות ולא בקרובי האם דגם הפסול הוי מדרבנן וכן שיטת **הרמ"א**

סעיף ג': בעל כאשתו סנה' כח. בעו מרב מהו שיעיד אדם באשת חורגו, בסורא אמרי בעל כאשתו בפומבדיתא אמרי אשה כבעלה, דאמר רב הונא מנין שאשה כבעלה דכתיב ערות אחי אביך לא תגלה, אל אשתו לא תקרב דודתך היא, והלא אשת דודו היא מכלל דאשה כבעלו
מרדכי בשם ריב"ן ב' הל' פליגי והלכה דאשה כבעלה בלבד דהקרוב לבעל פסול לאשה כי מה שקנתה אשה קנה בעלה, אבל קרובי האשה מותרים לבעל כי מה שקנה לא קנתה אשתו **רמב"ם, נמוקי יוסף, טור** אין מחלוקת בין הל' ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי
טור פסול לאשת אביו, אשת אחיו, אשת אחי אביו ואשת אחי אמו ובניהן וחתניהן מאותם קרובים הפסולים לו וכן לכלת בנו ובתו
רמב"ם רא"ש אמר' תרי בעל כאשתו (יעויין בסעיף ד')
רא"ש פסק דשני בראשון לא אומרים אשה כבעלה, **רי"ף רמב"ם** חולקים ורק בשלישי בראשון אפי' לר"ת שפסול מכשירים באשתו מפני שהוא מופלג
שו"ע פסק כהרמב"ם, **רמ"א** ומ"מ פסול להעיד אם דנין על ממון שיש לבעלה הנאה ממנו דמה שקנתה אשה קנה בעלה ומכשירים דווקא ביש לה נכסים שאין לבעלה רשות בהן

סעיף ד': בעלים של בנות דודות שם דף כח: תנו רבנן חורגו לבדו. רבי יוסי אומר גיסו ואסיקנא דחרגו לבדו
אבל גיסו, הוא ובנו וחתניו, ואתא רבי יוסי למימר גיסו לבדו וכ"ש חורגו אמר רב יהודה הלכה כרבי יוסי
מקשים הראשונים אי פ' גיסו היינו אחי אשתו הא בנו הוי פסול להאי דבעל אחות אביו, ואי פ' שהם בעלי אחיות הא הוי לבנו דגיסו בעל אחות אמו ?
רש"י תוס' ראב"ד בעה"מ רא"ש בן גיסו פסול לו משום דגם הוא פסול לו שהוא בעל אחות אמו ולא מטעם קורבת גיסו להיות חתן גיסו אסור דהרי קורבת שניהם ע"י בעל כאשתו וכן שני בשני לא אמר' פעמים
רי"ף רמב"ם (לפי הב"י) פ' גיסו היינו בבן גיסו ולאפוקי חתן גיסו מאשה אחרת אבל חתן גיסו מאחות אשתו פסול ויוצא דא' בב' אמר' פעמים בעל כאשתו
רי"ף (לפי הטור) גם ב' בב' אמר' פעמים בעל כאשתו ולכן נשואין ב' בנות אחים או אחות פסול
רי"ף (לפי מיוחסת לרמב"ן) מודה בחתנים גם שהוא חולק בבנים, **ב"י** מתקשה דמביא ירושלמי שמשווה
רמב"ם רא"ש טור ראשון בראשון אמר' אפילו תרי בעל כאשתו, ולכן בעל האם לא יכול להעיד לבעל הבת
רא"ש ראשון בשני לא אמר' תרי בעל כאשתו לכן בעל האם יכול להעיד לבעל בת בנה או בת בתה

שו"ע פסק כהרמב"ם דאפ' א' בב' אמר' תרי בעל כאשתו דכשם שהוא פסול להעיד לבן אחות אשתו כך הוא פסול להעיד לבעל בת אחות אשתו אבל מעיד לבן בעל אחות אשתו שיש לו מאשה אחרת (דהוי א' בג')

וי"א דגם א' בב' לא אמר' תרי בעל כאשתו, **רמ"א** וכן נ"ל להורות
שו"ע ולכו"ע ב' בב' לא אמר' תרי בעל כאשתו, **רמ"א** ומיהו לכתחילה לא יחתמו עצמן על שטר ביחד **ת"ה** דחיישינן לב"ד טועין שיסברו שפסולים הן ויבואו לפסול השטר בחנם, **ש"ך** וה"ה להיות דיינים ביחד או לא' בעלי דין או עד והוא ב' בב' בתרי בעל כאשתו אסור לכתחילה

סעיף ה': שאר קרוביו בבעל כאשתו ולהיפך טור כל הפסול בבעל כאשתו כמו בעל אחותו ובעל אחות אביו וכו' שכוללים את בניהם וחתניהם, זה בבניהם וחתניהם שיש להם מאותן נשים שהם קרובות שלו, אבל מותר לבניהם ולחתניהם שיש להם מנשים אחרות. וכן להיפך באשה כבעלה כמו אשת אחיו, אשת אחי אביו או אשת אחי אמו אסורה, אבל מותר בבניהן וחתניהן שיש להן מבעלים אחרים, **ב"י** ונלמד מאחי האח דכשר

שו"ע כל איש שאין אתה מעיד לו מפני שהוא בעל קרובתך הרי אתה מעיד לשאר קרוביו כגון בנו (מאשה אחרת) ואחיו וכן כל אשה שאין אתה מעיד לה מפני שהיא אשת קרובך הרי אתה מעיד לשאר קרוביו כגון בנה(מבעל אחר) ואחיה

סעיף ו': אבי חתן ואבי כלה גמ' כח: מעידים זה לזה וכן פוסק **השו"ע**, וה**רמ"א** מביא דעת המרדכי דמ"מ אסורים לדון דהו"ל כאוהב ושונא ואפ' הוא דיין קבוע יכול לומר אינו מקובל עלי ונ"ל דבדיעבד הוי דין

סמ"ע יש מחלקים דאסורים לדון דווקא זא"ז אבל רשאים להצטרף יחד עם ג' לדון אחרים אפ' הם אוהבים גמורים דאדרבה יודה לחבירו על האמת משא"כ בב' דיינים שונאים זא"ז אסורים לדון יחד לאחר

סעיף ז': אחי האח גמ' שם מעידים זה לזה אע"פ שיש להם אח שהוא אח לשניהם וכן פוסק **השו"ע**

סעיף ח': פסול חמיו ומשפחתו סנה' כח. תניתוה אחיו ואחי אביו ואחי אמו, הן ובניהן וחתניהן **פרש"י** מחתניהן יליף דאחי חמיו ובן אחי או אחות חמיו פסולים, ותנא תונא בעל אחותו ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו הן ובניהן וחתניהן ו**פרש"י** מחתניהם יליף דאחי חמותו ובן אחי או אחות חמותו פסולים וכ"כ **הטור**

טור אבי חמיו כשר לו, **ב"י** מתקשה הרי הוי א' בב' וחד בעל כאשתו לכו"ע פסול? אפשר שהגירסא היא אבל 'אחי אבי חמיו' כשר אע"פ שהוא פסול לאשתו לר"ת שפוסל ג' בא' דמ"מ לא אמר' בזה אפ'

חד בעל כאשתו דאיפליג דור כדאמר' בירושלמי משה מותר להעיד לאשת פנחס, עי"ל שהגירסא היא 'חתן אחי חמיו' כשר לו דהו"ל נשואין שתי בנות אחים (בנות דודים)

רמב"ם האיש עם אשתו ראשון בראשון לפיכך אינו מעיד לא לבנה, בתה, בעל בתה, ולא לאביה, לאמה, לבעל אמה, ולאשת אביה, **ב"י** דאילו היו נחשבים שני בשני לא היה פסול להעיד לבעלי קרובותיה

ב"י היינו לדידיה והרי"ף דאמר' תרי בעל כאשתו בא' בב' אבל להרא"ש ותוס' כשר לאשת בנה ובעל בתה וכו'

שו"ע לשיטתו פוסק הרמב"ם, **סמ"ע** ולכן לבן בנה או בתה כשר דהוי א' בג' משא"כ אם היו נחשבים הבעל עם אשתו לגוף א' גם לבן בנה או בתה הוי א' בב' ופסול

סעיף ט': ארוס גמ' כח: אסיקנא ל"ש לחובתה ל"ש לזכותה אינו מעיד לארוסתו **רא"ש מרדכי** לקרוביה כשר לכתחילה עד שתנשא, **רמב"ם עיטור ע"פ הרי"ף** בדיעבד כשר לקרוביה **הג' אשר"י** דווקא בקדשה אבל עשו קנין בלא קידושין יכול להעיד לה ודווקא לאפוקי מינה ולא לעיולי **שו"ע** פסק כהרמב"ם (סמ"ע), **רמ"א** שידוכין בעלמא אינן פוסלים אבל בעדות שתזכה בממון אפשר דהוא נוגע

סעיף י': טעם הפסול ב"ב קנט. פסול קורבה אינו משום אהבה שביניהם שהרי פסולים לזכות ולחובה **טור** לכן אוהב ושונא כשרים להעיד אע"פ שפסולים לדון וכן פוסק **השו"ע** דאינו אלא גזה"כ

סעיף יא': גר יבמות כב. אמירמר אמר אפ' שהם אחים מן האם מעידים לכתחילה דעדות לב"ד מסורה וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי משא"כ ערוה דלהכל מסורה וכן פוסק **השו"ע** **ב"י** ומה דאמור רבנן אין אב לגוי אינו משום דשטיפי בזימה ולא ידעי אלא דכקטן שנולד דמי והראיה תאומים

ב"י מסתפק לפחות א' לידתו שלא בקדושה או כל עוד שאין הורת שניהם בקדושה כשר דעדות לב"ד מסורה

ד"מ פושט דבעינן לידה שלא בקדושה דל' נתגיירו לא משמע אלא בגר שהיתה לידתו שלא בקדושה **ש"ך** הרי קיי"ל דאם לדיתן בקדושה חייבין כרת משום אשת אח ופשוט דפסול מדאו' ומאי דאמר' עדות לב"ד מסורה היינו בפסולי דרבנן

סעיף יב': התבטלה הקורבה מתנ' סנה' כז: היה קרוב ונתרחק כשר כגון קורבה שע"י הנשואין ומתה

אפ' יש לו בנים ממנה כשר

ב"י מביא עיטור דאתו שתיים לדינא ואייתי סהדי ואשתכח דקרוב ואיפסיל ופסקוה לדינא ובתר הכי

התרחק מסתבר דכיון דאיפסיק ההוא דינא איפסיק ולא סתר דינא

שו"ע פוסק הגמ', **והרמ"א** מביא הב"י

סמ"ע מייירי שראה העדות כשהיה רחוק ועתה שנעשה קרוב פסקו לו על תביעתו כמי שאין לו עדים

בכה"ג לא יוכל לחזור ולתבעו אחר שנתרחק שכבר נפסק הדין

ש"ך אין טעם לחלק בפיוסוק הדין אלא כוונת העיטור דמייירי שהעד היה קרוב כשהעיד ולא ידעו ואח"כ

נודע ונפסל ופסקו הדין לא יכול אח"כ לתבעו בזה אחרי שהתרחק דבדואי יאמר כדבריו הראשונים

שלא יהא כשקרו

נו"ב גם להש"ך בעינן פיוסוק הדין אלא דחולק שצריך גם שהעיד כבר ולא סגי רק בפיוסוק דין אם לא

העיד

סעיף יג': תחלתו וסופו בכשרות בפסול הגוף או קורבה ב"ב קכח. כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר

אפ' נפסל בנתיים, **רשב"ם** מדכתיב 'והוא עד או ראה' נלמד שיהא ראוי להעיד בשעת ראייה והגדה וכן

פוסק **השו"ע**

מרדכי בשם מהר"ם עד שבשטר שנעשה קרוב נפסל השטר דיחוש שמא לאחר שנעשה קרובו

כתב וזי"ף והקדים הזמן (ואפ' כתוב עליו הנפק אין להכשירו דהדיינים חותמים אע"פ שלא קראוהו)

אבל אם אחרים מעידים שראו חתימתו בשטר קודם שנעשה קרוב וגם מעידים על חתימתו כשר

דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד, וקשה הרי אחזוקי אינשי ברשיעי לא

מחזקינן ופיוסול קרובים גזירת מלך וכיון דעדים מעידים על כתב ידם הו"ל כאילו העיד קודם שנעשה

חתנו וכשר?

תוס' רמב"ם הגהות אשר"י עיטור טור ב"י מכשירים כזה שטר

ש"ך התגרש אינו כשר להעיד לה רק בעדות שראה קודם שנשאת לה דבעינן תחלתו וסופו בכשרות

סעיף יד': שכיב מרע רא"ש אם צווה בפני עדים הקרובים לו ורחוקים מבניו אין הצוואה כלום כיון

שהיו קרובים בשעה שנמסר להם עדות, **הגאון** מכשיר **השו"ע** הביא שתי הדעות

סמ"ע הואיל דבצוואה לא היה תועלת לש"מ אלא לבניו והם רחוקים לבנים גם בשעה שנמסרה להן

העדות

פת"ש ה"ה שטר אם עדים קרובים רק למת ולא ליורשים והם קדמו לחתימת עצמו השטר כשר

סעיף טו': פסול ממון תוס' ב"מ רא"ש נ"י בשם הרמב"ן עיטור בשם ר"י מיגש רמב"ם טור לא
בעיני תחלתו וסופו בכשרות לפיכך אם היה נוגע בדבר בשעה שראה העדות דהיה לו הנאה בדבר
יכול להסתלק בענין שלא יהא הנאה בדבר ויעיד

תוס' נדה מהר"ם מרוטנבורג רבינו ברוך גם בפסול ממון בעיני תחלתו וסופו בכשרות דלא
אישתמיט חדא זימנא למימר 'וליסלקו בי תרי וליסהדו', **ב"י** דוחה דאמר' בב"מ שותף שנסתלק
מהשדה מעיד

ש"ע פסק הרמב"ם, **סמ"ע** דווקא בפיסול קורבה דאפ' נתרחק מ"מ אותו שיעיד הוא זה שנפסל
להעיד לו בראשונה משא"כ פסול בנגיעת ממון כיון שנסתלק מאותה הנאה נכנס אחר תחתיו לאותו
הנאה וכאלו לא היתה לו הנאה ממנו מעולם, עי"ל דבפסול ממון לא חל עליו שם פסול מחמת נגיעה
מעיקרא כיון שהיה יכול לסלק נפשו מיד משא"כ בפסול קורבה, **ש"ך** מצי המוחזק לטעון קים לי
כהחולקים

פת"ש עוד טעמים לחלק מפסול קורבה דאינו פסול לכל אדם, וגם דאינו בע"ד ולא עד כשהיה לו
נגיעת ממון

ש"ך בפסול מחמת עבירה לא בעיני תחלתו וסופו בכשרות

סעיף טז': קרובים לערב ולא ללוה מכות ז. אילעא וטוביה קריביה דערבא ולא ללוה ולמלוה מסקינן
דאי ליתיה ללוה בתר ערבא אזיל

רש"י מדובר בעדי הלואה שהלוה בא ליפטר בטענה שלא לוח והעדים הקרובים לערב מעידים שלוח
ראב"ד מיירי שהלוה טוען שהוא פרע והביא המלוה עדים קרובים רק לערב שלא פרע ונמצא מחייב
הערב מחדש לא אמר' פלגינן דיבורא ויהיו עדים נאמנים רק כלפי הלוה דלא דמי לדידי אוזיף ברביתא
דהתם הוו שתי דיבורים, ועוד(הרא"ש) דעדות שבטלה מקצתה מחמת קורבה בטלה כולה (**ריטב"א**
חולק דאין שם של עדות)

מישרים לא מיירי בעדי הלואה אלא בשטר ביד המלוה והלוה מביא עדים שפרעו והם קרובים לערב
טור ל"ש אם הלוה בא ליפטר בטענת כפירה או בטענת פרעון והם מעידים עליו שלוח או שלא פרע
מרדכי הגהות אשר"י קרובי הנרצח יכולים להעיד על הרוצח וכן קרובי המוכה על המכה לגרשו
מבכנ"ס

מרדכי אפ' הנרצח עצמו כל עוד שהוא חי ואינו טריפה, **ב"י** משמע מהכא דטריפה אינו יכול להעיד

ש"ע פסק הטור, **סמ"ע** לא מיבעיא שהלוה כופר והעדים מחייבים אותו דכיון שהם קרובים לערב
ויש הנאה לערב בעדותן דידעו העדים שהערב הוא איש טוב ולא יכפור בהלואה ויחייב את עצמו

למלוה משו"ה באו להעיד להכניס הלוה במקום הערב, אלא אפ' הלוה טוען פרוע דבזה נפטר גם הערב נמצא שבעדותן אין הנאה לערב מ"מ פסולים משום דאי לית ליה ללוה בתר ערבא אזיל

רמ"א קרובי נרצח יכולים להעיד על הרוצח וכן קרובי המוכה לגרשו מבהכ"נ או שאר עונש דאין תועלת למוכה

סמ"ע דווקא שמת כבר המוכה בשעה שבאים לדון הרוצח אלא דמעיקרא כשבא להעיד הוה חי ואח"כ מת דאל"כ יש הנאה להנרצח בהמיתו או בהגלות

ד"מ בד"נ טריפה פסול לעדות דבעינן עדות שאתה יכול להזימה אבל בד"מ דלא בעינן שיכול להזימה טריפה כשר לעדות אבל **הסמ"ע** ורבים חולקים דגם בד"מ בעינן עדות שאתה יכול להזימה ולכן טריפה פסול בד"מ

ש"ך האריך לחלוק על הד"מ והסמ"ע וגם בד"מ בעינן עדות שאתה יכול להזימה אבל לא בעי לכתחילה דו"ח אבל לגבי טריפה כשר בד"מ דאפ' דבעי עדות שאתה יכול להזימה גם בטריפה שייך דכשיוזם ישלם ממון

סעיף יז': קרובים לדיינים רי"ף רא"ש עדים לא יהיו קרובים זל"ז ולא לדיינים

רשב"א פוסל אפ' בדיעבד, **רא"ש** שטר שהעדים קרובים לדיינים כשר בדיעבד

נ"י רבינו שמחה תוס' בשם ר"י עדים הקרובים לדיינים כשרים כי ניתן להזימם בב"ד אחר (**סמ"ע** מטעם אחר דס"ל דבד"מ לא בעינן עדות שאתה יכול להזימה)

רא"ש שטר צוואה בטל אם א' מהעדים החתומים בו הוא קרוב אבל אם העד שאינו קרוב זכור לעדותו יבא לפני הב"ד ויעיד ביחד עם עד אחר ששמע הצוואה מבחוץ אע"פ שלא יחדוהו להעיד **רא"ש** שטר שחתום בו עד קרוב או פסול ועדים כשרים החתומים בו זוכרים העדות אפ' ע"י ראיית השטר יכולים להעיד ע"פ וב"ד יכתבו עדותן וחשוב כשטר

שו"ע פסק הרי"ף, **סמ"ע** דבעינן עדות שאתה יכול להזימה והדיינים לא יקבלו הזמה על קרוביהם **גרע"א** מסתפק אי מקרי תחלתו בפסול כשהיו קרובים זל"ז בעת הראיה ולא נתכוונו להעיד שכל א' יכול ללכת לב"ד אחר והיה דינו כע"א וא"כ עתה שנתרחקו לכא' יכולים להעיד ביחד, **פת"ש** בעדי קידושין ע"א לאו כלום

סעיף יח': קהל מנו עדים רא"ש קהל שמנו עדים ותקנו שלא ישוה שום עדות זולתם יכולים להעיד אף לקרוביהם כיון שקבלום עליהם

שו"ע פסק הרא"ש, **רמ"א** מביא הריב"ש דאם מינו סתם עדים בעיר אין כוונתם שיעידו לפסולים וכן בדיינים

סימן לד': עדים הפסולים מחמת עבירה

סעיף א': רשע פסול לעדות ב"ק עב: עד זומם רשע הוא והתורה אמרה אל תשת ירך עם רשע כלומר אל תשת ירך עם רשע להיות עד שבועות ל: לא יצטרף עם גזלן שנא' מדבר שקר תרחק דאפ' עדות אמת גורם לפסוק הדין ע"פ שנים ואין כאן אלא א' כשר דהפסול כאינו **רמב"ם טור** לא יצטרף עם רשע גם שהדיינים לא מכירין את רשעו וגם שהעדות אמת דנמצא שהשית ידו עם רשע, **ב"י** מתקשה למה לא הזכירו הטעם המבואר בגמ' (שבועות) ? **שו"ע** פסק הגמ', **ש"ך** צ"ע דהרי יודע שהענין אמת ולמה לא יעיד בגלל שהשני פסול ? מדובר שאין העדות מועיל אלא כשהם ב' כגון עדי קידושין או מכר בעדים לגבי משעבדי, א"נ גזה"כ כשיש א' פסול בטלה כל העדות

אורים ראובן ביקש מלוי שיעיד נגד שמעון עדות אמת רק שלוי יודע שהוא פסול (והב"ד לא יודע) אם הוי מחמת קורבה לא יעיד אלא יבוא ויגיד לב"ד שהוא קרוב אבל מחמת עבירה יעיד כיון דאין ידוע לו ואינו נפסל ע"פ עצמו ועוד דהפסול ברשע היינו דנחשד להעיד שקר והוא יודע בנפשו שזה האמת וה"נ בפסול מחמת נגיעה **נה"מ** חולק בפסול מחמת נגיעה ואינו יעיד כמו פסול מחמת קורבה

פת"ש יכול לבוא ולהעיד לבד לחייב שבועה, ואם בשעת ראייה נתכוון הוא והפסול להעיד מחל' הפסוקים אם הפסול עבר רק בדרבנן ועדיין לא הוכרז אפ' שהכשר יודע בו יכול להעיד עמו עבר מדאו' אבל אין דינו למלקות דלשיטת הרמב"ם נפסל מדרבנן בלי הכרזה לפי הש"ך דגזה"כ שהתבטל כל העדות בנפסל מדרבנן שלא אליהם פסולו לא שייך ביטול הכשר שעמו אבל **התומים** חולק

סעיף ב': גדר הרשע סנה' כז. אוכל נבילות לתיאבון לכו"ע פסול פ' כיון דמשום חימוד ממון קעביד דהא שכיח בזול טפי מדהיתרא הו"ל כרשע דחמס, להכעיס אב"י פוסל ורבא מכשיר דחמס בעינן ואסיקנא דהילכתא כאב"י ביע"ל קג"ם וכן פוסק ה**טור** **רשב"א** דווקא חשוד גם על שבועת ממון פסול לעדות, **ב"י** מתקשה הרי קיי"ל כאב"י דלא בעי רשע דחמס ?

רמב"ם טור כל שעבר עבירה שחייבין עליו מלקות פסול דהתורה קראו רשע שנא' והיה אם בן הכות הרשע ואצ"ל מחוייב מיתות ב"ד שנא' אשר הוא רשע למות, **ב"י** וחייבי כריתות בכלל חייבי מלקות

רשב"א יצא קול דלא פסיק אין פוסלים אותו אבל אין מוסרין לו שבועה ואין מוציאין ממון בעדותו דאין מוציאין אלא בעדות ברורה ואע"ג דבחזקת כשר היה ואין פוסלים בקול בעלמא, מ"מ חיישינן ליה ודווקא באין לו אויבים
מרדכי רבינו ירוחם המגביה ידו על חבירו נקרא רשע ופסול לעדות, **ב"י** מכאן על העובר בלאו שאין בו מלקות שנפסל מדרבנן

שו"ע פסק הטור, **רמ"א** מביא שיטת **רבינו ירוחם** דאם עבר עבירה שאין בה מלקות פסול מדרבנן **פת"ש** הרג נפש בשוגג כשר לכל עדות ושאני ש"ץ דבעי פרקו נאה ולכן צריך תשובה
תומים עבר מדא' ואין מלקות מחומר האיסור נפסל מדא' כגון ניתן לאזהרת מיתת ב"ד או ניתק לעשה אבל משום קלות האיסור כגון אין בו מעשה פסול רק מדרבנן, **מהרימ"ט כנה"ג** לא בעי הכרזה, **ריטב"א** חולק במילתא דלא ידוע
נה"מ ביטל מ"ע נפסל רק בקום ועשה או שהוא פורק עול, וכן בעבירה ממונית שמשלם ואינו לוקה פסול מדא'

סעיף ג': פסול מדרבנן מישרים בשם גאונים עיטור עבר עבירה מדרבנן אינו פסול כלל דליכא חימוד ממון ואם עבר בדא' ואין בה מלקות פסול מדרבנן, **ב"י** מתקשה דהלכה כאב"י דלא בעינן רשע דחמס? ועוד דאיזה חימוד יש יותר באיסורי דא' מבאיסורי דרבנן?
ומסכים לדעת **הרמב"ם וטור** דבאיסור דרבנן פסול מדרבנן גם בלי חימוד ממון וכן באיסור דא' שאין בו מלקות
תוס' בב"מ דגובים משטר שיש בו רבית דמיירי ברבית דרבנן ולא מיפסלי העדים כיון דהוי דרבנן ולא מרויחים

מהרי"ק מסרב ליכנס לתקנת הקהל כדי שלא לפרוע הקנס אינו עד דחמס שיהא פסול לעדות (**סמ"ע**)

שו"ע פסק כהרמב"ם והטור דגם באיסור דרבנן פסול מדרבנן גם בלי חימוד ממון, **רמ"א** מביא שיטת החולקים דבעי חימוד ממון (**סמ"ע** דרק אז חיישינן שיעבור להעיד שקר בשביל ממון או הנאה)
סמ"ע בועלי ארוסה בלא כתובה ובעלי כותיות פסולים מדרבנן ובב"י משמע דבעלי כותיות הוי מדא' **פמ"ג** דווקא בחייב מרדות מדרבנן מיקרי רשע דרבנן, **גרע"א** מ"מ מועיל עדותן לענין אי תפיס מהני

סעיף ד': עבר וסבר דמצוה סנה' כו: הנהו קבוראי דקבר מת ביו"ט א' שמיתנהו רב פפא ופסלינהו רי"ף 'סבר' רב הונא להכשירם א"ל ר"פ והא רשעים, הם סברי מצוה קעבדי והא משמתינן להו ועבדי עוד פעם

סברי כפרה עבדי לן רבנן בנידוי לכפר להם ולעולם מצוה, לגירסתו הלכה כר"פ גירסת הספרים 'והכשירם' רב הונא ... , לגירסתם הלכה כרב הונא רא"ש מסתבר כגירסת הספרים כיון שאנו יכולים למצוא להם טענה של זכות, וכן פוסק הטור מישירים פסולים לעדות מדרבנן, ב"י מתקשה למה פסק הפוך מהרא"ש ועוד דאם פסולים היינו מדאו' דאנו בקיאיין בקביעות החודש ? ב"י גם לדעת הרי"ף הלכה כרב הונא והא דקאמר 'סבר' לאו למימרא דהדר ביה דאדרבה איהו אותביה לר"פ מרדכי אין אדם נעשה גזלן ליפסל לעדות ולשבועה אלא בממון שאין לו טענה כלל רמב"ם (לפי הריב"ש והב"י) פסק כרב הונא והם כשרים

ריב"ש לא תולים דלביה אונסיה אלא במה שרוב העולם טועים ב"י חולק כדמוכרח מההוא קבוראי וכן בדין שצריך להודיעו שהיום שבת דאין רוב העולם טועים בזה שו"ע פסק הרא"ש, רמ"א וה"ה שאר דבר איסור שנוכל לומר שעברו מכוח טעות (סמ"ע וה"ה מלוח על הספרים ולמד בהן), וכן מגביה ידו על חבירו להכותו פסול מדרבנן (סמ"ע אפ' דהוי דאו' כיון דאין בו מלקות) חות יאיר אם הם לפנינו שואלים אותם ואם לא ישיבו פסולים אך מגרע"א לא מבואר כן מהשחתה בתער

סעיף ה': עובר על שבועה סנה' כז. אל תשת רשע עד אלו הגזלינן ומועלין בשבועות טור גם שבועת שוא ושבועת שקר של ממון פסולים רש"י ר"ח מרדכי בשם ר"י, רמב"ן רשב"א (לפי המ"מ) רמב"ם (לפי הטור) אבל שבועת ביטוי להבא כשר דכי מישתבע י"ל בקושטא אישתבע שבדעתו לקיימה ואפ' עבר עליה שכפאו יצרו אינו חשוד בכך להוציא שקר מפיו ר"ת רא"ש רמב"ם טור (לפי הריב"ש וב"י) חולקים ופסול ומה שהגמ' שבועות מו: אומרת דשבועת ביטוי דאיכא למימר בקושטא קמישתבע לא תקני היינו דהמשנה לא מיירי בזה מישירים רא"ש טור דעת הרי"ף כרש"י, ב"י לא ידעתי היכן כתב כן

ריב"ש מכריע נשבע שלא יעשה ועבר בקום ועשה פסול אבל נשבע לעשות ועבר בשב ואל תעשה כשר

רשב"א ריב"ש נשבע לפרוע בזמן מסויים ולא פרע כשר דשמה לא היה בידו אלא היכא דאתו עדים די ש לו **רשב"א** אינו נאמן לומר שוגג הייתי או שכחתי דאל"כ אין לך חשוד אפ' בשבועת עדות דיכול לטעון שכחתי

שו"ע פסק כר"ת דגם בעובר על שבועת ביטוי פסול, ומביא בי"א שיטת החולקים דדווקא בלשעבר דבשעה שיצתה שבועה מפיו יצאה לשקר ולא להבא **סמ"ע** ש"ך משאת בינימין הלכה כהריב"ש שהוא מכריע, **כנה"ג** תומים מדרבנן נפסל גם בלי מעשה **רמ"א** פסק הרשב"א דאינו נאמן לומר שוגג או אונס הייתי, ש"ך לא נודע המקור לאנוס דהרשב"א מיירי בטוען אנוס על השבועה וגם שם התרו בו בשעת מעשה ולא אמר אנוס אני על השבועה לכן אינו נאמן, אבל לומר שהיה אנוס בשעת מעשה מלקיים את השבועה נאמן ולכן חלק הש"ך על הרמ"א ומביא הרשב"א בנשבע לפרוע בזמן מסויים ולא פרע שהוא כשר, והמרש"ל מוסיף גם טענת 'שכחתי' ואין כן דעת הרשב"א, ואפשר אם הזמן פרעון רחוק נאמן בטענת שכחתי ולזה כיון המהרש"ל (ר"ן)

עובר על חרם לשיטת רש"י וסייעתו כשר דהוי כמו שבועה להבא ואפ' גרוע מכך שלא יצאה שבועה מפיו לשיטת ר"ת וטור וסייעתו פסול לכל עדות, שו"ת הר"מ עובר על חרם לכו"ע פסול לשאר חרמות דלהבא **שו"ע** וכן העובר על חרם שהחרימו הקהל, **סמ"ע** אבל אם לא נשבע בעצמו או רק סירב ליכנס לתקנות כשר

סעיף ו': טבח סנה' כה. ההוא טבחא דנפק טריפה מתותי ידיה שמתיה ר"נ ועבריה **רמב"ם** (לפי הטור) אם בודק לעצמו ומוכר לאחרים ויצאה טריפה מתחת ידו פסול, משמע דהבודק לאחר כשר **רא"ש** מיירי שיש לו בה הנאת ממון, ב"י וקשה על הטור שלא הביא גם דעת הרא"ש שנוקט כהבנתו ברמב"ם? **רמב"ם** (לפי הב"י) יצא טריפה מתחת ידו פסול גם בבודק לאחר אלא דבודק לעצמו שיש בה הנאת ממון גם בעשה תשובה לא מתכשר עד שילך למקום שאין מכירים אותו וכו' כדלקמן משא"כ בודק לאחר דאין בה הנאת ממון סגי בתשובה להתכשר (**בדק הבית** ולא אמר' דשוגג היה כדלעיל (ברשב"א)

פרישה דעת הטור דבמוכר לאחר י"ל שטעה דאין אדם חוטא ולא לו, ואפ' במזיד לא עבר אלא אלא דלפני עור

שו"ע פסק כהרמב"ם להבנת הב"י דבכל אופן שיצא טריפה מתחת ידו פסול (הוא פוסק בסתם דיצתה נבילה מתחת ידו פסול)

סעיף ז': גנב וגזלן שם כה: הוסיפו עליהם הגזלנין, ופריך גזלן דאז' ומוקי ליה בגזלן דרבנן **רמב"ם טור** יש רשעים שהם פסולים לעדות גם שהם בני תשלומין ואינן בני מלקות הואיל ולוקחים ממון שאינו שלהם בחמס והיינו רשע דקרא דכתיב עד חמס וגנב וגזלן חדא מילתא שלוקחין ממון שאינן שלהם

ריב"ש לא נפסל אלא הגנב עצמו לא המקבל ממנו ולא אפ' החולק עמו **רמב"ם** גם חוטף מיד הלוח משכון שלא ברשות ב"ד הוי גזלן וכ"ש נכנס בבית חבירו ומשכנו, **בדק הבית** משמע דאינו רק גזלן אבל כשר לעדות דלא משמע לאינשי דהוי גזלן בהכי כדאמר' לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע **ב"י** אפ' החזיר הגזילה נשאר פסול, **טור** רק בהחזיר בכפיית הב"ד נשאר פסול עד התשובה אבל מרצונו כשר

שו"ע פסק הטור דהגנב והגזלן פסולים מעת שגזלו ואע"פ שהחזירו עד שיעשו תשובה, **רמ"א** מביא הריב"ש **סמ"ע** אם שילמו מעצמן ולא מכפיית ב"ד כשר דאינו גזל אלא באופן עראי משא"כ מלוה ברבית דלא מהני חזרה לחוד כ"א בהוספה על נפשם לאסור המותר לו דשם הוי רגיל בכך וכן שיטת הטור והרמ"א (לקמן סעי' כט אם גזל רק פעם א') אבל הב"י נוקט דאפ' החזיר מרצונו פסול כרבית כיון שחטאו במילתא דממון עד שיעשו תשובה מסקנת **הפת"ש** דגונב מנכרי כשר כל שלא התרו בו תחלה וכן מזייף שטר לא נפסל לא לעדות ולא לשבועה

סעיף ח': עד זומם סנה' כז. אביי אמר למפרע הוא נפסל דבעידנא דאסהיד רשע הוא ורבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל והלכה כאביי ביע"ל קג"ם וכן פוסק **הטור** **שו"ע** אע"פ שהוזם בעדות ממון ושילם פסול מדאו' מעת שהעיד בב"ד אפ' שלא הוזם על אתה עדות אלא לאחר כמה ימים, **סמ"ע** וק"ו אם עיוות להעיד בדבר שאין לו תשלומין **גרע"א** פוסל גם מה שהעיד מקודם תוכ"ד אבל **השטמ"ק** חולק ודווקא כשהם של תובע ונתבע א'

סעיף ט': עד זומם בשטר **רי"ף רמב"ם** טור פסול משחתם השטר וה"מ שיתברר מתי חתם או שהוחזק שטר זה שמזימין אותו בב"ד דאז נפסל משעה שהוחזק השטר דאל"כ אפשר שזי"ף גם הזמן ולא מפסילים מספק

רז"ה חולק דבעדות בשטר אין הזמה, ועיין **בש"ך** שלומד אחרת ברז"ה **שו"ע** אין עדי שטר נעשים זוממים עד שיאמרו בב"ד שחתמו בזמנו ולא איחרו (**ש"ך** ה"ה אם כתבו כן בשטר) דאם לאו הם והשטר כשרים דאפשר שאיחרוהו (**סמ"ע** דשטר הלואה מאוחר כשר ולא מכירה, **פת"ש** ומ"מ העדים אינן פסולים) ואם הוזמו ויש עדים שיודעים היום שחתמו או שראו שטר זה בחתימת ידם ביום פלוני נפסלו למפרע מיום שנודע על חתימתן דכנחקרה עדותן בב"ד בעת החתימה ואם לאו אינם נפסלים אלא מעת שהעידו בב"ד שזה כתב ידם ואמרו בזמנו כתבוהו דאפשר דביום שהעידו בב"ד בו ביום חתמו **ש"ך** פסק כהרז"ה דבעדות בשטר אין הזמה לפסול ממון אלא לפסול גוף ואף הרי"ף יסכים לזה ודלא כהר"ן

סמ"ע בשם הרשב"א מי ששכר עדים שיעידו לו שקר נפסלים רק בשעה שמעידים בפועל **רמ"א** עדים שחתמו במזיד בשטר מוקדם פסולים לעדות (מ"מ)

סעיף י': מלוה ברבית שם כה. לזה ברבית פסול לעדות והתנן 'מלוה ברבית' ומשני מלוה הבאה ברבית פ' דשתיהם עוברים דגם הלואה משום חימוד ממון שצריך למעות לצרכיו עבר על לא תשיך **טור** ברבית דא"ל פסול הלואה והמלוה מדא"ל, וברבית דרבנן הם פסולים מדרבנן **ר"י** ערב ועדים יש להסתפק להכשיר דאיכא למימר לא תשימון למלוה וללוה משמע לאינשי **רא"ש בשם גאונים** שמנו כל הפסולי עדות ומנו המלוה ולוה ולא ערב ועדים עמהם **רמב"ם (להבנת המישרים)** ערב ועדים וסופר פסולין ומדוייק בל"ש עוברים על לא תשימון עליו נשך **ב"י** דוחה דהוי ל' המשנה ובפרט דאינן בני מלקות או מיתת ב"ד **נ"י** מלוה הבאה ברבית קתני ומשום לזה איצטריכא ליה למיתני דאינו פסול אלא מדרבנן דלא משמע לאינשי איסור אלא למלוה שיש לו רווח אבל לא ללוה שמפסיד, ובאבק רבית אין איסור ללוה בכלל אלא למאן דשקיל **ב"י** מכלל דברי הנ"ל למדנו דערב ועדים כשרים כיון שלא נהנו

שו"ע פסק הטור, **רמ"א** מביא שיטת הנ"ל, **ש"ך** משמע מהשו"ע דערב ועדים כשרים

סעיף יא': המלוה אפטרופוס **מרדכי** אם יש עדים שהלואה מעות של יתומים ברבית קצוצה פסול לעדות ולשבועה עד שיחזור ואפ' לגוי לא יוזיף ברבית דהוא עיקר השימה

ואם הלוח ברבית דרבנן כשר דמותר להלוות משל יתומים ברבית(ב"י)א"נ כתוס' דאינו נפסל בדרבנן בלי ריווח

מהרי"ל עכשיו שנתפשט המנהג להלוות מעות יתומים ברבית קצוצה אין לפסול דקסבר מצוה קעביד **בדק הבית** אפ' לדידן שלא נתפשט המנהג לא נפסל דקסבר מצוה קעביד **רשב"א** גם הלוח מעות של גוי או יתומים ברבית קצוצה אינו נפסל בכך

-שו"ע פסק הבדק הבית

סעיף יב': תלייה להיתר **רשב"א** עד החתום בשטר שמת והעידו עליו שהלוח לישראל ברבית כל שהדבר מפורסם שהיה אפטרופוס או סנטר של גוי תולין דשל גוי הלוח או של יתומים והשטר כשר ואם אינו מפורסם אין תולין מעשה גזילה או רבית שנעשה בהיתר עד שיתברר **ריב"ש** העידו על אדם מוחזק בכשרות שהלוח ברבית תלינן שהלוח בדרך ההיתר או דקסבר מותר בכזה דרך

-שו"ע פסק הרשב"א והריב"ש, **סמ"ע** ולא דומה לשוגג או שכחתי בשבועה דשם האיסור שבועה ידוע לכל ורמיא אנפשיה להזהר במה שקיבל ע"ע משא"כ בדבר שמעלמא אתא עליה כשבת אינו עולה על זכרונו

סעיף יג': גזלן דרבנן שם כה: הוסיפו עליהם הגזלנין והחמסנין, ופריך גזלן דאוי? ומוקי לה בגזלן דרבנן

ב"י מדפריך רק אגזלן משמע דחמסן פסול רק דרבנן וכ"כ התוס' דקושטא משמע לאינשי בלא תחמוד **מישרים מביא י"א** דחמסן פסול מדאו', **ב"י** וקשה הדיוק דלעיל? **רמב"ם טור** (לגירסת הב"י) גוזלי מציאות חש"ו או חמסנים שגוזלים שלא ברצון הבעלים בממון פסולים מדרבנן

רועים בהמה שם הוסיפו עליהם הרועים מעיקרא סברי אקראי בעלמא כיון דחזו דקמכווני ושדו לכתחילה גזרו

אמר רבא רועה שאמרו א' רועה בהמה דקה וא' גסה, אמר רב יהודה סתם רועה פסול ואוקימנא בב"מ ה: בבהמות דידיה אבל ברועה בהמות דאחרים סתמיה כשר דאי לאו אנן חיותא לרעיא היכי מסרינן **רי"ף רא"ש טור** דאין אדם חוטא ולא לו עד שנדע שמרעה בשדות אחרים אבל בבהמות דידיה סתמיה פסול

מגדלי בהמות פרכינן שם והאמר רבא בהמה דקה בא"י פסולים בחו"ל כשרים? ומשני ההוא במגדלי ופרש"י דבא"י חמיר משום יישוב א"י ובהמה דקה גם בבית עבידא דמשמטא לשדות אבל גסה אפשר לנטרה

ב"י וכן פסק הרמב"ם ומה שלא הזכיר הרי"ף והרא"ש דהיו רחוקים מא"י, **בדק הבית** והיום דליכא לישראל שדות בא"י גם מגדלי בהמות דקות בא"י כשרים
שו"ע פסק הטור, **סמ"ע** מה שכתב השו"ע לקמן דרועי בהמה דקה אין מורידין ולא מעלין מיירי בשל אחרים דלא החמירו אלא ברועי בהמה דקה א"נ לגבי לפסול מעדות ושבועה אפ' בבהמה דקה הצריכו דווקא של עצמו

סעיף יד': מוכסים וגבאין שם הוסיפו עליהם הגבאין והמוכסים מעיקרא סברי מאי דקיץ להו קשקלי כיון דחזי דקשקלי יותר פסלינהו, אמר רב יהודה סתם גבאי כשר עד שנודע דקשקיל יותר
רמב"ם טור סתם מוכס פסול

תוס' גם החזירו פסול דלא ידע למי נהדר ועוד דכיון שעדיין עסוקים בגבאות חשודים לחזור לקלוקולם

אשר"י ר"ח מוכסין לאו דשקלי טפי ממאי דקיץ להו דא"כ היינו גבאי, אלא דהטילו מס כפי ממון ורוב מוכסין נושאים פנים למקצתם ומכבידים על מקצתן יותר מהראוי ולכן צריך ליזהר ראשי הקהל כששמיים מס באומד

ב"י גבאי היינו גובה מנת המלך ושכרו קצוב וידוע ולכן סתמו כשר, ומוכס היינו שקונה מנת המלך בכך לשנה והוא גובה לעצמו ובזה חשוד ליקח יותר ממה שצוה המלך ולכן סתמו פסול
שו"ע פסק הגמ', **רמ"א** פ' כאשר"י, **סמ"ע** מביא התוס' דאפ' החזירו מה שלקחו פסולים

סעיף טו': אריס שם כו: גירסת **רא"ש עיטור סמ"ג** גנב ניסן ותשרי לא שמיה גנב ה"מ באריסא ודבר מועט ובדבר שנגמרה מלאכתו

ופרש"י דטרח בה ומורה היתר לעצמו ליטול דבר מועט יותר על חלקו וכיון שנגמר מלאכתו משוי אנפשיה כפועל ומורה בה היתרא וסבר לא קפיד
גירסת הרי"ף **רמב"ם** בדבר שלא נגמרה מלאכתו דמורה היתר כיון שהוא עסוק במלאכתו אבל נגמר הוי גזל

שו"ע פסק הרמב"ם, והרמ"א מביא בי"א גירסא של הרא"ש

סעיף טז' משנה שם כד: אלו הפסולים המשחקים בקוביא ומלוי ברבית ומפריחי יונה וסוחרי שביעית משחק בקוביא גמ' מאי קעביד? אמר רבי בר חמא דהוי אסמכתא, רב ששת אמר כה"ג לאו אסמכתא

אלא דאין עסוקים ביישובו העולם מ"ב? גמר אומנות אחרת דתנן אמר רב יהודה דווקא שאין לו אומנות אלא הוא אבל יש לו אחרת כשר

רי"ף הלכה כר"ש כי רמי בר חמא חולק על ריב"ל ועל רבי יוחנן שאמרו שר"י מפרש דברי ת"ק **רמב"ם טור** ר"י קאי ארישא דהיינו משחקים בקוביא ובכללו מפריחי יונה וטעם פסולן מפני שאין עוסקים ביישובו העולם שלא יהא אומנות אלא הוא משא"כ השאר טעם הפסול שיש גזל גמור

רש"י טור כשאין לו אומנות אחרת לא מבינים בטורח הממון ונקל בעיניו להעיד שקר להפסיד ממון חבירו ופסול אפ' ניזון ממון אחר כל עוד שאין אומנות אחרת גם שאין בה כדי מזונות **רמב"ם** חולק חזקה שמתפרנס מהקוביא והוי אבק גזל ולכן אם יש לו ממון אחר להתפרנס והממון של הקוביא משתמש לשחק שוב או מצניעו כשר

מפריחי יונה שם הכא תרגומו אי תקדמיה יונך ליוני, רבי חמא בר אושעיא אמר ארא (מלומד להביא יונים אליו)

טור סובר כמ"ד אי תקדמיה וה"ה בכל מיני בהמות וגם אלו אינן פסולים אלא כשאין להם אומנות אחרת כקוביא

רמב"ם סובר כר"ח דהוי ארא וחזקה שגזל יונים של אחרים וזה ג"כ הטעם בקוביא כדלעיל

שו"ע פסק הרמב"ם דחזקה שאוכל מהקוביא (ובכללו מפריחי יונה של הטור וה"ה בקליפי אגוזים וכו' או משחק בשאר הבהמות) וחזקה שהארא ביישוב גזל יונים של אחרים וכן סוחר שביעית (שיושבים בטלים וכשבא שביעית מתחילים לישא וליתן בפירות וחזקה שעושים סחורה בפירות) והוא שלא תהיה להם אומנות אחרת ופסולים מדרבנן

סמ"ע במפריחי יונים (ארא) אפ' אינו אוכל ממעות האלו נפסל דבכלל גזלן דרבנן משא"כ משחק בקוביא או מפריחי יונים של הטור אפ' דהוי אבק גזל (דאין חבירו מקנה לו בקנין גמור אלא ע"י שחוק והיתול) אינו נפסל אא"כ יש בו הנאת הגוף מזה ולכן בעינן שלא יהא אומנות אלא הוא וחזקה שאוכל מהם ונתגדל במעות איסור וחשדוהו שיעיד נמי שקר, ולפ"ז בעינן שיהא לו אומנות אחרת המספיקה לצורך פרנסתו והוצאתו וכן אם ידוע שהוא חיי על חשבון ממון אחר ומצניע הממון האיסור או משחק בהם שוב, כשר (דווקא להרמב"ם)

סעיף יז' עמ' הארץ קידושין מ: כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אין זה מהיישוב, אמר רבי יוחנן ופסול לעדות, **רמב"ם** דחזקתו שעובר על רוב עבירות שיבואו לידו פסחים מט: ע"ה אין מוסרין לו עדות ואין מקבלין ממנו עדות פ' אין מזמנין אותו להעיד לשמוע ואין מקבלין ממנו עדות שאינו יודע לכוין

רי"ף מתקשה מחגיגה כב. כמאן מקבלין האידנא עדות מע"ה כמאן כרבי יוסי משום שלא יהא כל א' בונה במה לעצמו? וי"ל דע"ה דחגיגה איתיה בדרך ארץ וע"ה דפסחים ליתיה בד"א ופסול לעדות גם בדיעבד

רא"ש מתקשה עליו דבחגיגה משמע דמעיקרא לא מקבלים עדותו אלא מחמת שיבנו במה לעצמן **ב"י** לפי הרי"ף ורמב"ם סתם ע"ה ליתיה בכלום אבל ע"ה דאיתיה רק בד"א ומצות כשר רק מחמת רבי יוסי ובע"כ שגם הרא"ש נוקט כן לדינא (דקשה שהטור לא הזכיר דעת אביו אם חולק על הרמב"ם) אלא שהרא"ש נוקט דאין הלכה כרבי יוסי (לפי הבנתו דליתא בד"א) משא"כ להרי"ף ורמב"ם שפוסקים כמותו אלא שיש לו ד"א

ר"ן רש"י נחלקו הגמ' ושניהם בע"ה דאיתיה רק בד"א ומצות וכה"ג כשר לעדות ומ"מ ס"ל לרבנן לכתחילה לא **רמב"ם** טור כשר אא"כ בהוחזק שהוא במצות ובג"ח ונוהג בדרכי ישראל ויש בו ד"א גם שאינו במקרא ובמשנה

שו"ע פסק הרמב"ם וכל מי שמקבל עדות ע"ה קודם שתהיה לו חזקה זו או קודם שיבואו עדים עליהם הוי הדיוט ועתידי ליתן את הדין שהרי מאבד ממונו של ישראל ע"פ רשעים (טור) **סמ"ע** ידוע שאינו בשלשתן פסול לגמרי אפ' בדיעבד, ידוע שהוא בר שלשתן כשר לכתחילה אפ' לא ידוע שעוסק במצות דחזקתו שהוא בר מצוות, יודעין שאינו למדן ואין אנו יודעין אם הוא בר ד"א ומחזיק במצות לכתחילה לא אא"כ ידוע שהוא מוחזק במצות ובד"א אבל בדיעבד אין פוסלין עדותו

סעיף יח': אנשים בזויים: אוכל בשוק קידושין שם הרי זו דומה לכלב וי"א פסול לעדות והלכה כ"א ופרש"י הואיל ואינו מקפיד על כבודו אינו בוש לזלזל בעצמו וליפסל **תוס'** מתקשים מירושלמי דאין שבח לת"ח לאכול בשוק משמע דלאחר אין קפידא? **ר"ח** דמירי בחטף ואוכל פחות מש"פ או גוזל דבר שאינו מקפיד עליו **ר' אליהו** כגון שהולך אצל חנונים וטועם משל כולם מעט מעט **ר"ת** אוכל בשוק סעודת פת יותר גנאי, **רא"ש** טור כר"ת ולא הזכירו בה פת אלא שקובע סעודתו בשוק

רמב"ם אנשים בזויין שאין מקפידים על בושות כגון אוכלים בשוק בפני כל העם או הולכים ערומים בשוק במאלכה מנוולת וכן אלו שלא מקפידים על הבושות חשובים ככלב ואין מקפידים על עדות שקר **מישרים** נוקט שהרמב"ם סובר כר"ת, **ב"י** לא ראיתי הכרע לזה אלא שאוכל בפני השוק בפני כל העם

מקבלי צדקה סנה' כו: אוכלי ד"א פסולים לעדות ה"מ בפרהסיא אבל בצנעה לא ולכן דווקא דאפשר לאיתזוני בצנעה ומבזי נפשיה בפרהסיא ואם לאו כשר פ' המפרשים ד"א היינו צדקה של גויים וכן פסק הטור

ש"ע פסק הגמ' והרמב"ם, **רמ"א** מביא שיטת הרמב"ן כל מי שנוטל שכר להעיד עדותו בטל (**פת"ש** מדרבנן) כנוטל שכר לדון ואינן צריכים הכרזה אלא הדין והעדויות בטל מעצמו, ואם החזיר הממון דינו ועדותיו קיימין (נו"ב קיימין למפרע, **פת"ש** בשם הר"ן חולק דצריך להעיד מחדש) דאינו אלא קנס שיתבטלו מעשיו כל זמן שנוטל שכר ודלא כשאר פסולים דבעי הכרזה ותשובה, ודווקא בעדים שכבר ראו המעשה ומחוייבים להעיד אבל מי שאינו מחוייב להעיד ונוטל שכר לילך ולראות הענין שיהיה עד מותר **סמ"ע** נלמד מבכורות כט. 'ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כשאר צוני ה' מה אני בחנם אף אתם וכן לדורות

רמ"א דיין שדן כבר ובא הבע"ד ליתן לו מתנה על שהפך בזכותו אסור לו לקבלו, **רא"ש** דווקא פטירת ממס שרי לקבל דבלא"ה פטור כדין ת"ח, **פת"ש** בשם תשב"ץ מדובר שלימד זכות לחבירו לפני הדיין דבכה"ג מותר לקבל מחבירו מתנה ורק לדיין אסור לו וכן לעד לאחר שהעיד מותר הבע"ד ליתן לעד מתנה דלא שייך שוחד **רמ"א** כל מה שמעיד לסיבת יסורין ויראה אין בו ממש

סעיף יט': גוים ועבד הגהות אשר"י בשם רבינו יקר גוים המוחזקים שאינם שקרנים כשרים לעדות **ב"י** מתקשה דמתנ' היא ב"ק יד: ע"פ עדים בני חורין ובני ברית ואמר' בגמ' למעוטי עבדים וגוים? **מרדכי רמב"ם תוס' טור ב"י** גוי פסול דאינו בכלל אחיו ולא עדיף מעבד **רי"ף רא"ש כותי פסול, רמב"ם** חציו עבד חציו בן חורין פסול, מחוסר גט שחרור פסול **ש"ע** פסק דעובד כוכבים ועבד פסולים לעדות

סעיף כ': שונא הגהות אשר"י כלבו שונא שאמר לו בפני רבים אזילנא ומסרנא לך פסול דהוא רשע **ב"י** היינו במוחזק שעושה מעשה דאל"כ עביד איניש דגזים ולא עביד ואפשר דמשום הכי נקט שונא ואמר ברבים דבזה חזקתו שימסור ופסול **ש"ע** השונא לחבירו וא"ל בפני רבים אלך ואמסור ממונך פסול לעדות, **סמ"ע** דווקא בשונא חששו

סעיף כא': ממזר ופצוע דכא תוס' כשרים לעדות **הגהות אשר"י** ערל שמתו אחיו מחמת מילה כשר לעדות

-כ"כ השו"ע, סמ"ע דלא מעשיהן הרעים גרמה להן

סעיף כב': מורד וכופר **רמב"ם** מוסר אפיקורוס מין משומד לא הוצרכו חכמים למנותן בכלל פסולי עדות שלא מנו אלא רשעי ישראל אבל המורדים וכופרים פחותין מהגוים דמורידים ואין להם חלק לעולם הבא

-כ"כ השו"ע, פת"ש היום מוסר בעי הכרזה

ב"י בשם מצא כתוב פגע בחבירו וביקש מחילה אפ' מחל לו עדיין פסול לעדות אפ' אחרי יו"כ דצריך לשוב

מהרי"ק בשם מרדכי משומד שחזר בו כיון שהותר בציבור וקיבל עליו תענית אפ' לא סיים מיד כשר **ת"ה** דמומר נבלע בין העכו"ם ונבדל מהם וקיבל ע"ע תשובה מוחזק שודאי יעשה תשובה שלימה

רמ"א פסק הב"י והמהרי"ק (**פת"ש** ועכ"פ התחלת עשיית תשובה בעינן), **ש"ך** לפי הת"ה דווקא במומר לעכו"ם, ואינו אלא דמסתמא יקיים דנלמד מכהן שנשא נשים בעבירה דנודר ועובד ויורד ומגרש

פנים מאירות (לפי הפת"ש) מוסר לאנשים כיון דאינו חייב בתשלום אלא מדרבנן מדינא דגרמי, אינו רשע דחמס ואפ' שעבר מדאו' אין מלקות בעבירה זו ואינו פסול אלא מדרבנן ובעי הכרזה

סעיף כג': הכרזת הפסול סנה' כו: אמר רבי אליעזר כל הפסולים צריכים הכרזה בב"ד וה"מ פסולים מדרבנן אבל פסולים מדא' לא בעו, **רמב"ם** והטעם שלא לאבד זכות העם שלא ידעו שהוא פסול דאינו אלא מדרבנן

טור פוסק הגמ' והלכה כדברי המיקל בין רב אחא לרבינא ואפ' רועה דבסתם פסול פ' בסתמא מכריזין **נ"י בשם הרא"ה** לאותו עדות שנפסל בשבילו אפ' בלא הכרזה פסול

מרדכי בשם ראב"ן מי שהוציאוהו הקהל מבה"כ מפני ששחק בקוביא אין לך הכרזה גדולה מזו **ריב"ש** ואין לפוסלו אלא מודאי ולא מספק כגון שהעיד בב"ד ואח"כ באו עדים עליו שעבר עבירה שנפסל בה מדאו' אבל לא יודעין אם עבר קודם שהעיד או אח"כ מוקמין גברא אחזקתיה

שו"ע פסק הגמ', וה**רמ"א** פסק הריב"ש והמרדכי, **סמ"ע** מביא הנ"י וה**ש"ך** מתקשה דהנ"י לא כ"כ אלא למקשה דפסול לעדות ע"ע וכשמעיד לדידי אוזיף ברבייתא אינו נאמן דהו"ל פסול אבל לתרצן דפלגינן דיבוריה לא משכחת האי דינא דאי מעידים עליו שהוא לוח ברבית הו"ל עדות אחרת, וה**פת"ש** מביא נפק"מ גם למסקנה בג' שמעידים על המלוה שהלוה להם ברבית דרבנן דאם לא בעי

הכרזה נפסל עדותן

פת"ש נחלקו האחרונים אם דווקא בעדות ממון בעי הכרזה או אפ' בעדות איסור

סעיף כד': ודאות בפסול **רמב"ם** העידו ב' עדים שעשה עבירה אפ' לא התרו בו פסול לעדות ודווקא שעבר על דבר פשוט בישראל שהוא עבירה אבל בדבר שקרוב העושה להיות שוגג צריכים להזהירו ורק אח"כ יפסל כגון קושר או מתיר בשבת, וכן עושה מלאכה ביו"ט ושבת אפשר ששכח שהיום קודש, וכן משחק בקוביא תמיד או נעשה מוכס או גבאי שמוסיף לעצמו צריכים העדים להודיעו שעושה זה נעשה פסול לעדות

ב"י נראה שלמד מעובדא דהנהו קבוראי שלא התרו בהם ותולים שהם חושבים דמצוה עבדין

וכן פסק **השו"ע**, **סמ"ע** ג' הודעות: א) על איסור מלאכה ב) הודעה על יום קודש ג) הודעה שיפסל על כזה איסור

סעיף כה': ע"פ **עצמו** סנה' ט: אין אדם נפסל בעבירה ע"פ עצמו אלא ע"פ ב' עדים וכן פוסק **הטור** **רמב"ם** אבל אין עושין אותו עד לכתחילה, **מרדכי** אפ' אמר אעשה תשובה ואוציא הרבית ערומי קמערים כדי שלא יעיד לחבירו ואינו נאמן **בעל התרומות** דווקא לענין עדות אבל בטענות מהני

שו"ע פסק הגמ', **רמ"א** פסק הרמב"ם, **ש"ך** פ' שאין מוסרין לו עדות לכתחילה **פת"ש** דווקא ע"פ ב' עדים אבל בע"א מהני רק אם מודה לדברי העד וכן ע"פ ב' עדים פסולים במודה להם

י"א אם רואים שבא להתנצל שלא חטא ורק שבדבריו נתפס בחטא אמר' דאדם נפסל ע"פ עצמו דכבר לא קמערים אבל **מהר"ם מלובלין** דוחה ואין לחלק דאינו מסברא אלא מדין דאדם קרוב אצל עצמו ופסול מקורבה

חשוד על עבירה סנה' נו: אמר רב נחמן החשוד על העריות כשר לעדות, אמר רב ששת ארבעין בכתפיה וכשר? **רש"י** ר"ת רי"ף שבא על הערוה ומכשיר רב נחמן דיצרו תקפו **רא"ש** רז"ה חולק דל" לא משמע הכי אלא דרגיל וגס בעריות ומתייחד עמהם

אמר רבא ומודה רב נחמן שפסול לעדות אשה, **רש"י** אמר רבינא לא אמרן אלא לאפוקה אבל לעיולה לית לן בה

רא"ש רי"ף גורסים "ומודה בין לאפוקה בין לעיולה"

לענין הלכה כתב הרי"ף בשם הגאון ורמב"ם דהלכה כר"ש דהלכה כמוהו באיסורין ופסול לכל עדות וכפ' ר"ת

רא"ש הלכה כר"נ דלא נחלק עליו ר"ש בהדיא וטרו רבא ורבינא ור"פ בר"נ ופסול לעדות דמי לדינא ולא לאיסור

ב"י מכריע אם העידו עליו ב' עדים שבא על ערוה לכו"ע פסול להרי"ף דפסק כר"ש ולרש"י דהוא כתב דכשר דבעינן רשע דחמס וקיי"ל דלא בעי וממלא אידחי ר"נ וקיי"ל כר"ש דפסל, ובחשוד להרי"ף ורש"י כשר לשאר עדויות ולהרא"ש הרי פסק כר"נ, ולעדות אשה לכו"ע פסול ויש להסתפק דווקא לאפוקי או אפ' לעיולי

מרדכי בשם גאונים בועל ארוסתו בלא כתובה ובוועלי גויות או נדות פסולים להעיד קלא דלא פסיק מישרים רא"ש גם כשר לעדות, רשב"א חולק ופסול אם אין לו שונאים (סמ"ע)

רמ"א פוסק דהחשוד על עריות שרגיל ומתייחד עמהם וקול יוצא עליו כשר לכל עדות חוץ מלעדות אשה

סעיף כו': פלגינן דיבוריה לפסול סנה' כה. בר בנתוס אסהידו ביה תרי א' אמר קמי דידי אוזיף ברביתא וא' אמר לדידי אוזפן ברביתא, פסליה רבא לבר בנתוס משום דאדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע ופלגינן דיבוריה ונאמן לומר שהמלוה הלוח ברבית ואינו נאמן ע"ע שלוח ברבית מרדכי בשם ראב"י העזרי חולק ודווקא שמעיד שהלווה ברבית אבל לא שקיל הרבית, טור פוסק הגמ'

סנה' ט: אמר רב יוסף פלוני רבעו לאונסו הוא ואחר מצטרפין להרגו ורבא אמר אפ' לרצונו דפלגינן דיבורא

דף י'. וכן העיד פלוני בא על אשתי הוא ואחר מצטרפין להורגו ולא להורגה דאדם קרוב אצל אשתו שם פלוני רבע שורי הוא ואחר מצטרפין להורגו שאין אדם קרוב אצל ממונו, רש"י רמב"ם גם השור יסקל

ראב"ד גם על השור נתכוין להעיד ומתוך שאינו נאמן על השור שהוא ממונו אינו נאמן גם על הרובע דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה

שו"ע פסק הגמ', רמ"א וה"ה שהנגזל יכול להעיד על הגזלן כמו לוח על המלוה ובלבד שלא יהא הנאה מעדותו

סמ"ע השו"ע כהרמב"ם דאמר 'הלוה לי ברבית' וכ"כ הריב"ש ודלא כהמרדכי שצ"ל 'דלא שקיל מידי'

ש"ך חולק דל' הרמב"ם ושו"ע כל' הגמ' והרמ"א להדיא פוסק שלא יהא הנאה מעדותו ודלא כהריב"ש שנוקט דגם בנוגע בעדות אמר' במעיד ע"ע דכאילו לא העיד כלל ופלגינן דיבוריה, אלא חיישינן שמעיד בשביל הנאה

סעיף כז': פסול בנשבע להכחיש עד רא"ש מרדכי בשם רבינו יקר העד (אותו שהכחיש) ואותו שנשבע לו (התובע) מצטרפין להעיד עליו לפוסלו דלא חשיב כנוגע בדבר דכבר נשבע לו ונפטר ממנו **מרדכי** ה"ה אם תבעוהו ב' בב"א או בזא"ז דיכולים להעיד עליו לפוסלו **ריב"א** נפסל מיד מכאן ולהבא ודווקא בפקדון דדרך להשביע אם הפקיד אצלו אבל לא במלוה דשמא היה חייב לו ממקום אחר ונשבע באמת **רא"ש** חולק דצריך להעיד עליו כדי לפוסלו דשמא תביעתו לא היתה אמת, **בדק הבית** מתקשה דקיי"ל כאביי וכשיעידו עכשיו שנשבע לשקר אז, יפסל למפרע **רשב"א** חולק דכיון שהאמינתו תורה להכחיש העד א' שוב אין אותו עד נאמן לפוסלו מחמת אותה שבועה אבל לפני שהוא נשבע נאמנים לפוסלו ואפ' ב' נגזלים ובר בנתוס מדובר לפני שהעמידו את המלוה בדין

שו"ע מביא שתי השיטות ב"א (רבינו יקר והרשב"א) והרמ"א מביא המרדכי **מהרש"ל** מצטרפים לפסול לשבועה אבל לא להוציא ממון, **פת"ש** וה"ה שני נגזלים בב"א קודם שהכחיש הגזלן א' מהם או שהעידו שלא בפניו

סעיף כח': תרי ותרי לפסול **רמב"ם** ב' שהעידו בא' שהוא פסול בא' מן אלו העבירות ובאו ב' והעידו שעשה תשובה וחזר בו או שלקה הרי זה כשר, אבל אם מכחישים שלא עשה עבירה ולא נפסל הוי ספק פסול לפיכך לא יעיד ואין מוציאין ממון בעדותו ולא ידון עד שיודע שעשה תשובה **ב"י** נלמד מכתובות כא: ג' שישבו לקיים שטר וקרא ערעור על א' מהם עד שלא חתמו מעידים עליו וחותרם משחתמו אין מעידים עליו, ערעור דמאי? ואסיקנא בערעור דגזלנותא דאמרי ידענא ביה דעבד תשובה **פרש"י רי"ף רא"ש רבינו ירוחם** (רמב"ם) קאי אעד שלא חתמו אמאי, די"ל תרי בהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה אע"ג די"ל אוקי גברא אחזקתיה חזקת ממון עדיפא, ומשני דהוי ערעור בגזלנותא... **הר"ח** חולק דקאי אמשחתמו אין מעידים עליו דאמאי, תרי ותרי נינהו ואוקי גברא אחזקתיה, ומשני...

שו"ע פסק כרוב הראשונים, **סמ"ע** דווקא בעדות שהעיד אחר שנולד הספק דתו לית ליה חזקת כשרות

רמ"א פוסק המהר"ם פאדואה דתרי שהעידו על א' שהוא פסול כגון שא' אומר גבב והשני שהלוח ברבית נפסל

מל"מ במחל' הפוסקים בכשרות של העד הרי הוא פסול מספק לכו"ע דחזקת כשרות לא יעזור
דהפעולה כבר נעשית ובכל זאת לא ידעינן מה הדין של הפעולה
פת"ש יש לדון בספק פסול אם הוא נאמן להחזיק ממון של הנתבע ורק להוציא ממון לא מהני עדותן

סעיף כט': חוזר לכשרות מכות כג. ונקלה אחיך לעיניך, משלקה הרי הוא כאחיך

רמב"ם טור דווקא מי שנתחייב מלקות כיון שנלקה בב"ד חזר לכשרותו אבל שאר פסולי עדות,
מחמת ממון שחסמו או שגזלו אע"פ ששלמו בעי תשובה ופסולים עד שיודע שחזרו בהם מדרכם
הרעה
ב"י מתספק עבר על לאו שמחייב מלקות ולא התרו בו או שאין הדין נותן להלקותו או פסולי דרבנן
במה יחזור?

מישרים דווקא בחשוד על השבועה בעי חזרה אבל בשאר עבירות די שילך לב"ד שבעירו ויקבל ע"ע
שלא לעשות עוד, **תוס'** חזרתן במקומן זולת הטבח שמא הערים כדי שיחזירוהו לאומנתו
עיטור חשוד על הגניבה אם החזירו בתשובה ולא על יראה ופחד וקבל שלא לגנוב גם לגוי מקבלים
עדותו ודווקא בגנב וגזל באקראי בעלמא אבל מי שרגיל לגזול ולגנוב בעי כל הני כדלעיל

שו"ע פסק הרמב"ם, **רמ"א** כהעיטור

סמ"ע בשם הר"ח והרי"ף גזלן לא מתכשר אלא משעה שהעידו עליו בב"ד שעשה תשובה וכל
שטרות שחתם בינתיים פסולים, **והר"ן** מתמיה ע"ז דכיון שהעידו עליו דכשר היה בשעה שחתמו
התגלה שראוי היה להעיד

פת"ש לדינא כהר"ן

ש"ך אין דין תחלתו בפסולות בפסולים מחמת עבירה ואפ' עדות שראו בשעה שהיו פסולים כשירה
פת"ש מסיק דהש"ך חזר בו ובפסול מחמת עבירה שאינו חמס וחימוד ממון יכול לטעון קים לי כהש"ך
וחת"ס די ש לחלק דסגי בהרהור תשובה ואמר' דבידו כל שעה לשוב ואין תחלתו בפסולות משא"כ
בחמס דבעי להחזיר הגזילה והוי מחוסר מעשה (כגר) ועוד דבחמס כתיב 'אל תשת ידך עם רשע
להיות עד חמס' הכתוב קראו עד והוי תחלתו בפסולות משא"כ מחמת עבירה נפקא לן מ'אל תשת
רשע עד' שלא יעשה אותו עד כלל וא"כ כשיחזור בתשובה אז הוא דנעשה עד והו"ל תחלתו בכשרות

חזרת מלוה ברבית סנה' כה: משיקרעו שטרותיהם ויחזרו בהם חזרה גמורה דאפ' לגוי לא מלויים
ברבית

פרש"י שישתכח שם רבית מפיהם דתו ודאי לא הדרי לקלקולייהו
רא"ש טור וצריך גם להחזיר מה שלקח ברבית לבעליו ואם אינו יודע ממי לקח צריך לעשות בו צרכי
רבים אם ירצה לעשות תשובה שלימה
ב"י ל"ד 'אם ירצה תשובה שלימה' אלא מחוייב להוציא מעות של איסור מידו כדי שיחזור לכשרותו
שו"ע פסק הגמ' והטור, **רמ"א** ו"א דכל זה דווקא במי שרגיל לגזול ולגנוב אבל באקראי בעלמא מיד
שהחזיר מה שגנב וגזל הוי תשובה אם החזירו בעצמו, ואם החזיר רק מכפיית ב"ד לא מהני עד
שיעשה תשובה
סמ"ע בשם המישרים המלוה יעשה מה שמוטל עליו והנגזל יעשה כדינו פ' אם הוא גזלן רגיל לא
יקבל ממנו אם הוא חושש שיהא רוח חכמים נוחה הימנו אלא שאם רוצים לעשות תשובה מעלייתא
צריך לצאת ידי שמים ולהוציא מידן מה שאינו שלו, ואם הוא גזלן אקראי מקבלים מהם

סעיף ל': חזרת משחקי בקוביא שם משישברו כליהם ששוחקים בהם ויחזרו בהם חזרה גמורה
טור שלא יעשו בהם אפ' בחנם
מישרים צריך להחזיר גם המעות שהרויח בקוביא דאסמכתא הם, ו"א דלא וזה עיקר
ב"י להרא"ש צריך להחזיר המעות כל היכא דאיכא דררא דממונא (בקוביא וביונים), **סמ"ע** לקמן חולק

שו"ע פסק הגמ' והטור, **סמ"ע** להרמב"ם דהפסול שאוכל מקוביא ניחא ולהרא"ש יש ליישב

סעיף לא': חזרת מפריחי יונה שם משישברו כליהם העשויים לכך ויחזרו בהם חזרה גמורה דאפ'
'במדבר לא עבדי' וכ"כ הרמב"ם (**ב"י** שסובר כמ"ד דהוי ארא אבל למ"ד אי תקדמיה צריך לקבל שלא
לעשות אפ' בחנם)
טור אפ' 'בחנם לא עבדי' (שסובר כמ"ד אי תקדמיה)

שו"ע פסק כהרמב"ם, **והרמ"א** מביא הי"א של מישרים דצריך להחזיר המעות שהרויח בקוביא
וביונים
סמ"ע הב"י וד"מ כתבו כן בשם הרא"ש ואדרבה מדבריו מוכח איפכא ודווקא למ"ד דפסול משחק
בקוביא דהוי אסמכתא דלא קניא כלל או במלוה ברבית או טבח שיש בהם איסור גמור במעות מדאו'
אבל להרא"ש דטעם הפסול דאינם ביישוב העולם לא בעי להחזיר וכ"כ **המישרים**

סעיף לב': חזרת סוחרי שביעית שם משתגיע שביעית ויבדלו ולא חזרת דברים בלבד אלא כותב אני
פב"פ כנסתי ר' זוז מפירות שביעית והרי הם נתונים במתנה לעניים
פרש"י לא סגי בקבלה 'דלא אוסיף עוד' אלא חזרה הניכרת שיפזרו הפירות לעניים וגורס 'שאומר'

רמב"ם ושו"ע גורס 'כותב', **סמ"ע** דהוא ליתר קיום מה שקיבל אנפשו

סעיף לג': חזרת מועלי בשבועות **ירושלמי** שבועות משבא לב"ד שאין מכירים אותו ואומר חשוד אני

רמב"ם או שיתחייב שבועה בממון חשוב בב"ד שאין מכירים אותו וישלם ולא ירצה לישבע, **הטור**
מביא שתיהם

אור זרוע דווקא בעבר על שבועת ביטוי דאין בה ריוח ממון אבל שאר שבועות צריך שיחזיר מה
שהרויח

רמב"ם טור (לפי הב"י) הירושלמי מיירי אפי' בשבועה שיש בה ממון

שו"ע פסק ה**טור**, **רמ"א** פוסק **המישרים ותוס'** (לפי הב"י) דדוקא מועלי שבועות אבל עבר על שאר
עבירות מיד כשמקבל בב"ד שבעירו שלא לעשות עוד סגי ליה, ודווקא שלא העבירוהו בשביל העבירה
מאיזה אומנות אבל העבירוהו דינו כטבח, **סמ"ע** חולק דאינו כוונת התוס' אלא כל שהוכשר לדבר
שנפסל בו מיקרי אומנתו

סעיף לד': חזרת טבח שם אמר ליה רבא האי איערומי קמערים ואין תקנה עד שילבש שחורים
ויתכסה שחורים וילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב או שיוציא טריפה מתחת ידו
בדבר חשוב

נ"י י"א דתרתני בעינן שילך ויחזיר או יוציא טריפה כששחטה לעצמו (דלאחרים א"א דכבר עברינן ליה
מאומנתו ועוד מ"ש בדבר חשוב)

רמב"ם רא"ש (לפי הב"י) דווקא בבודק לעצמו ומוכר לאחרים שיש לו הנאת ממון בעי כל הני אבל
בודק לאחרים סגי בתשובה לחוד

תוס' הטעם בטבח שמערים כדי שיחזירוהו לאומנתו, **ב"י** לפ"ז גם בודק לאחרים בעינן כל הני
שו"ע פסק כה**רמב"ם** ודווקא בבודק לעצמו ומוכר

סעיף לה': חזרת עד **זומם רמב"ם טור** שהולך למקום שאין מכירין אותו ונותנין לו ממון חשוב להעיד
שקר ואינו מקבל וכן כל כיוצא בזה וכן פסק ה**שו"ע**

ב"י למד מהדין של טבח, וחלוק משאר הפסולים דשייך בהם להתנהג לפנים משורת הדין כיון שקיבל
כך בפני ב"ד הוכשר משא"כ טבח אי אמר' ליה אל תאכל בשר גם כשר נראה דעדיין פסול הוא וכן
בחשוד על השבועה ועד זומם, ויש עוד טעם בעד זומם דאם אמר' אל תעיד גם על האמת עובר על
מצוה 'והוא עד' לכן בעי כל הני

ולפי טעם התוס' דטבח משום שמערים לחזור לאומנתו לא ילמדו מטבח לעד זומם ודינו כשאר פסולים
וקשה ה**טור** והירושלמי למה פסקו בחשוד על השבועה דבעי כל הני ?

סמ"ע חז"ל החמירו בדבר שיש להם הכשר לשוב אליהן עצמן דהיינו טבח שחטא בטבחות וחזר להיות טבח וכן עד זומם לחזור להיות כשר לעדות וכן מועלי שבועות וכיון דהוצרכו להחמיר עליו להכשירו לאותו דבר עצמו שחטא בו החמירו עליו ג"כ שלא להיות כשר אפ' לענין עדות ושבועה בעירו דאין הכשר למחצה משא"כ קוביא ויונים דלא יוכשרו לחזור להתעסק באלו כי אם להיות כשר לעדות ולשבועה שנפסלו עבורו לכן הקילו בעירם

סימן מב': כותבין שטר בכל ל' ודין במטבע

סעיף א': דבר שיכול להזדייף גיטין דף כא: משנה אין כותבין לא על הנייר המחוק ולא על הדיפתרא מפני שהוא יכול להזדייף וחכמים מכשירים, גמ' וחכמים היינו ר"א דע"מ כרתי ואמר רבי אלעזר לא הכשיר ר"א אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא דילמא הוה ביה תנאי וזיף, ורבי יוחנן אמר אפ' מכאן ועד י' ימים מידכר דכירי אינשי, ואמר ר"א לא הכשיר ר"א אלא בגטין אבל בשטרות לא ואפ' לאלתר דכתיב 'ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים' דגזה"כ דבעינן שטרות הראוי לעמוד לזמן ור"י אמר אפ' בשטרות והפסוק רק עצה

רי"ף רמב"ם רא"ש טור הלכה כר"י דהוי רביה דר"א אבל לא בשאר שטרות ופסול גם לגבות לאלתר

ר"ח רא"ש (לפי הש"ך) **ר' ירוחם רשב"א** אכוליה הלכה כר"י אם בא לגבות מיד

שו"ע פסק הרמב"ם, **רמ"א** ודווקא שטר חוב אבל שטר אקנייתא כשר **ש"ך** מכריע כהר"ח ואם יש ע"מ לפנינו אפ' לאחר זמן כשר דלא סמכינן אשטרא אלא אעדים ומידכר דכירא

ובשטר מכר ומתנה לא בעי אפ' עדי מסירה דלא כהב"ח כיון דעיקרו של השטר לא נעשה לראיה ואפ' המוכר אינו מודה שמסרו לו נאמן הלוקח והמקבל כיון שהשטר בידם והוא חתום בכתיבת ידו או עדים חתומים (דאז ידוע שהמוכר כתבו) אבל נאמן לטעון תנאי היה בו וזייפתו

רמ"א כל שטר שאינו עשוי כתקנת חכמים אע"פ שאין טעם לפסולו פסול ולכן אם עשה בזמן הזה שטר מקושר פסול וי"ח והכי קי"ל

ש"ך מסיק דלכו"ע נפסל אם לא עשה כתיקון חז"ל כגון עדים מאחוריו כמקושר או חתמו מהצד, אבל חזרה מעניינו של שטר אינו אלא עצה כדי ללמוד משיטה אחרונה דאל"כ יאבד בשיטה אחרונה ואינו תקנ"ח ואם לא עשה השטר לא נפסל

סעיף ב': בכל ל' ובכל כתב שם יט: רק שידקדק הסופר בכתב ההוא שלא יהא בו שום שינוי וכן פסק **השו"ע**

סעיף ג': אם יש שינוי ב"ב קסז. ב' מעשים שהכיר הדיין הזיוף ע"י דוחק ב' אותיות או ע"י הרווחתן וכפתיה לבעל השטר ואודי

רמ"ה טור כפאו ע"י יסורין, ולכן הסופר צריך ליזהר בכתיבת השטר שיהו אותיותיו דומות זל"ז ויהיה הכתב מיושר ושווה בכל דבר שלא ירחיק או יקרב אותם יותר מדאי, ואל ידחוק במקום א' וירחיק במקום אחר לפיכך אין העדים רשאים לחתום עד שידקדקו היטב בכל אותיותיו, וכשיבוא שטר לפני הדיין צריך לעיין בכל אותיותיו שלא יהא שום שינוי ואם יש לא יגבה בו עד שיבדוק הדבר ויכול לכוף הבעל השטר כדי שיצא הדין לאמיתו

רמ"ה ודווקא בלאפוקי מיורשין או מלקוחות דקיי"ל טוענים ליורש וללוקח אבל לא בלאפוקי ממלוה וממוכר ומנותן אם הם בעצמם לא טוענים טענות דשייכא בההיא ריעותא דאשתכח בשטרא **טור** חולק אם לא יטעון הנתבע חייב הדיין לטעון כדי להוציא הדין לאמתו **נ"י** אי לאו דאודי לא פסלין שטרא ומיירי שלא היה המחק ניכר דאי לא כל מה שאתה יכול לתלות במחק תולים ומיהו טוב לקיימם כדי שלא יהא נראה כהערמה ויצטרכו ב"ד לכוף עליהם

ש"ע מתיקון חכמים להתבונן בוואוין וזיינין שלא יהיו דחוקים בין התיבות שמא זייף והוסיף ולא יהיו מרוחקים שמא מחק כגון ה"א או ח"ת והניח רגלה א' במקום וא"ו וכן כל כיוצא בזה ... (ל' הטור) ומביא בשם **יש מן שאומר** שיטת הרמ"ה דדווקא לאפוקי מיורשין ולקוחות **רמ"א** וכל דבר שנוכל לתלות במחק תלינן(נ"י), **סמ"ע** והשטר פסול **ש"ך** הטור והרמ"ה לא חולקים אלא הרמ"ה מיירי כשלא טען נתבע בההיא ריעותא כלל והטור מיירי שטוען שאינו חייב כלום בשטר זו דבכה"ג טענינן ליה

סעיף ד': מספר בסוף שיטה שם מימרא דאביי צריך ליזהר שלא יכתוב בסוף שיטה משלש עד עשר שמא יעשה מעשר עשרים, ומשלש שלשים, ואם נזדמן לו בסוף שיטה מחזיר הדבר פעמים רבות עד שיבוא בתוך שיטה, וכן יזהר שלא יכתוב חשבון באותיות כגון ב' או ד' שלא יעשנו כ' או ר' **רשב"א** יכול לכתוב בסוף שיטה אחד עשר דלא חיישינן שיזייף לעשרים שצריך להוסיף וי"ו(א') ועשרים) וזה ניכר

נ"י אי כתב הכי ולא חזר עד אמצע שיטה פסול דיכול להזדייף וכן במניח ריוח חלק בסוך שיטה שיכול לזייף שם

ואי אשכח תלתין או חמשיין בסוף שיטה כשר דחזקה על העדים שעושים כהוגן **ב"ח** כתב למעלה באמצע שיטה שלש וחזר וכתב בסוף שיטה שלש השטר פסול דאכתי יזייף דהתחתון עיקר

ש"ע פסק הגמ', **רמ"א** ואם כתב שלשה או עשרה שפיר דמי דליכא למיחש לזיוף, ואם לא עשה כהוגן פסול אבל אי כתב גמטריאות או ראשי תיבות שא"א לזייף כשר (**סמ"ע ש"ך** דליכא למיחש שהוסיף יו"ד על ג' דהעדים לא היו חותמין כשהיה שם רויח כ"כ כדי לזייף ולהוסיף יו"ד) **סמ"ע ש"ך** לא כותבין ל' זכר אמספר אמות או אצבעות שהוא ל' נקבה

סעיף ה': סתירה בשטר משנה שם קסה: כתוב בו מלמעלה מנה ומלמטה מאתים או הפוך הכל אחר התחתון כלומר די"ל שחזר בו מן העליון

הגהות מיימונית טור דווקא בא"א לקיימם שלא יהו סותרים זא"ז אבל היכא דאפשר לקיימן אפ' הם מרוחקים זה מזה מקיימין אותם וכ"ש היכא דסמיכי אהדדי דלאו אורחא לסתור דבריו תוך כדי דיבור

נ"י בשם הריטב"א והרא"ה אם כתוב מלמעלה מנה ומלמטה מאתים והוי בשיטה אחרונה אין למדים מהתחתון דחיישינן שמא אחר שנחתם זייף והוסיף אבל איפכא דמלמטה כתוב סכום פחות למדין מהתחתון אפ' בשיטה אחרונה כיון שבא להוציא מידו או מיד יורשיו **הגהות אשר"י** אם נמחק סכום של מטה כל השטר פסול דיש לחוש שמא לא היה כתוב כי אם דינר א' **ר' ישעיה טור** אם למעלה היה פורט והולך ולמטה כתוב סכום כללי שלא תואם עם הפירוט דלמעלה ודאי טעה בחשבון ואחר הפרט אנו הולכים

משנה שם היה כתוב בו ל' שמתשמע כך או כך הולכין אחר הפחות כגון מאה זוזי דאינון כ' סלעים אין לו אלא כ' סלעים שיש לפרש מאה זוזי גריעי וכן להיפך דיד בעל השטר על התחתונה וכן פסק ה**טור בעל התרומות רשב"א** ב' לשונות בדיבור א' אמר' יד בעל השטר על התחתונה, ובב' דיבורים מחולקים וסותרים זא"ז וכל א' דיבור בפנ"ע ואין צריך לחבירו מיהדר קהדר ביה והולכים אחרי התחתון אפ' שהוא יותר

ש"ע פסק ההגהות מיימון (**סמ"ע בשם ד"מ** אפ' הקיום בדוחק, **ש"ך** חולק והד"מ רק מחדש גם במרוחקים)

ש"ע פסק הגמ' בסתרי אהדיי וכמו הנ"י כשאינו בשיטה אחרונה ודווקא כשלא כתוב בשטר 'והכל שריר וקיים' **רמ"א** ומיהו לאפקועי מבעל השטר למדים גם משיטה אחרונה ואם נמחק הסכום דלמטה פסול

פת"ש בשם חוט שני יש להסתפק אם שייך גם אם כתב למעלה חבית של יין ולמטה של שמן דלכא' נפסל ולא דומה למה שכתב למעלה מנה ולמטה מאתים דבכלל מתאים מנה, עוד יש לחלק דדוקא חזרה התלוי בבעלי הדבר אבל בחזרה התלוי בעדים לא מקיימים, דמה שהתחיל לכתוב זמן מוקדם הוי זיוף ולא שייך לומר חזר בו

ש"ע מביא בשם **יש מי שאומר** ר' ישעיה

ש"ע פסק המשנה שהולכים אחרי הל' שמשמע בהכי פחות, **סמ"ע בשם פסקי מהרא"י** שטר שכתוב בו וכל הא דלעיל קבל עליו בקנין ולא היה כתוב בו במנא דכשר למקניא ביה יש לחוש שקנה בקנין אחר המועיל ויד בעל השטר על התחתונה, **ש"ך** מתקשה בע"כ מיירי שאותו קנין אינו מועיל והוי שטר בטל לגמרי ובזה לא אמר' יד בעל השטר על התחתונה כדלקמן? וי"ל דמיירי שהסופר טעה וסבר שאותו קנין האחר היה מועיל ויש ספק בדין בהאי קנין כדלקמן

סעיף ו': נמחק אות סוף משנה שם א"כ למה כותבין את העליון שאם תמחק אות א' מהתחתון ילמד מהעליון

גמ' ילמד מן העליון באות א' ולא בב' אותיות ואסיקנא משום דילמא מיתרמי שם בן ג' אותיות והו"ל רובא

רשב"ם אלא יתן למי ששמו כך דב' אותיות לא חסר הסופר אלא חזר בו **י"ג** שנמחק אות א' אבל בב' אותיות שנמחקו נפסל השטר לגמרי **ב"י** לדינא שתי הגירסאות לא נחלקו למעשה וכן נוקט **הטור** שפוסק שתי הדינים

ב"י מדובר במי שנתחייב במתנה או הלואה או מכר ונתן השטר ליד שלישי והשלישי מצא כתוב בו חנני וכן ואינו יודע למי יתננו יתן לחן דודאי ב' אותיות לא חסר הסופר אלא חזר בו מהשטר שהתחיל לכתוב לחנני

מ"מ ירושלמי יש לדון אם כתוב למעלה חנן ולמטה נני מהו שילמד תחתון מעליון ולא איפשטיא **ב"י** פוסל

ש"ע פסק הב"י ולמעשה קיי"ל כשתי הגירסאות, **סמ"ע בשם הב"י** וד"מ דווקא ביד שלישי אבל ביד חנני או חן גובה בו בין בחסרון בין בנמחק

ש"ך חולק דבב"י לא כ"כ והדין לא מוכרח דבשלמא ביד חן יכול לומר הלואה מחקו שחזר בו אבל ביד חנני ממ"נ אם מפני חזרה מחק יתן לחן ואם לפסול כולו פסול

סעיף ז': תלייה בזבוב שם קסו: אמר רב פפא פשיטא לי ספל (סאה וחצי) מלמעלה וקפל (קב וחצי) מלמטה הכל הולך אחר התחתון, בעי ר"פ קפל מלמעלה וספל מלמטה מי חיישינן לזבוב או לא, תיקו וחומר לתובע וקולא לנתבע ותלינן בזבוב ולא גבי אלא ספל וכן פסק **הטור** דיד בעל השטר על התחתונה

ב"י אם הוי שטר מחילה לא תלינן בזבוב דהממע"ה

רשב"א מי שמשכן בית לחבירו ויש בהם עליות ע"ג עליות וכתוב בשטר ראובן משכן ביתו מתחתית המשכון עד סוף עלייתה ושמעון טוען שכל הבתים והעליות משכן לו וראובן טוען שלא משכן לו אלא התחתית והעליה שע"ג והסופר אומר שכונתו לסוף כל העליות וכן דרכו לכתבו והוא א' מעדי השטר והמלוה מחזיק בכולם מסתבר כשמעון דהו"ל לכתוב אלא תחתית והעליה שע"ג וכן הסופר עושה סניף אל האמת

שו"ע פסק הגמ', **סמ"ע** הרמב"ם שהצריך הטעם דקפל הוא הפחות נוקט דזבוב יכול גם להאריך ס' לק'

סעיף ח': תפיסת בעל השטר רי"ף טור אי תפס לא מפקינן מיניה

בעל התרומות בשם רמב"ן (לפי הב"י) היינו בנתן מרצונו דכיון דברשותיה יהיב הממע"ה **הגהות מיימוני** דיד בעל השטר על התחתונה הוי משום דהמעמ"ה והשתא דבעל השטר תפס הוי אידך מוציא

מהרי"ק (לפי הב"י וד"מ) חולק דל' מסופק ואפ' הוא מוחזק אם בא להפקיע בשטר מה שהוא מחוייב בדין ידו על התחתונה

בדק הבית מתמיה איך חלק עליהם ?

מ"מ טור (לפי הב"י) אפ' תפס בעדים דאוקי תרי בהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה אבל אם כתוב דינרים סתם אין גובה אלא ב' ואם תפס יותר מוציאים מידו (ובלא עדים נאמן במיגו דאי בעי אמר לא נטלתי)

ב"י דקדק הטור לכתוב תפיסה במטלטלין דאילו בקרקעות לא שייך תפיסה דבחזקת בעליה עומדת **נ"י רא"ה** שובר שיוצא וכתוב בו שנתפרע ממנו דינרים בשובר נדון הל' על עליונה והמעמ"ה, **ריטב"א** חולק

שו"ע פסק הטור, **ש"ך** גם הבעל התרומות בשם הרמב"ן לא פליגי אלא דמיירי בטוען שמא ובא לזכות מהשטר

רמ"א וכ"ש שאומרים בשובר ידו על העליונה הואיל והוא מוחזק דלא כ"ח (וכן **שו"ע** סי' נד') **סמ"ע** וקשה די"ל דלא מהני שובר של' מסופק נגד שט"ח מבורר שהוא ביד המלוה ויש בשטר שיעבוד קרקע ?

ש"ך לא קשה שכך דרך לכתוב שובר לבטל השטר וא"כ יד בעל השטר על התחתונה נגד השובר וממלא יד בעל השובר על העליונה נגד השטר אבל אחר שנתבטל השטר הו"ל בעל השובר לענין

תביעת מלוה בע"פ, בעל השטר ובזה אמר' ידו על התחתונה ויצטרך לישבע וה"נ בתפס המלוה (לעיל)
הלוח יכול להשביעה את המלוה

ש"ך (לקמן ס"ב) ודווקא בשטרי הלואה אמר' כיון דידיעי עדים דיד בעל השטר על התחתונה אילו
היה יותר מב' היו כותבים בפ' אבל בשובר אדרבה דילמא לא ידעי הסכום ממון השטר וכתבו סתם
לגרע השטר הלואה

ש"ך אין חולק בשובר ודלא כהרמ"א, והמהרי"ק קאי אמי שהיה חייב בלא שטר לפרוע לצדקה לפי
ממונו ועתה טוען שאין לו לפרוע להוצאת פדיון שבויים רק שוה בשוה מחמת שהוזכר בשטר שביניהם
דבהוצאת צדקה יפרע כל א' בשוה וע"ז כתב דאין הפדיון בכלל צדקה ואמר' יד בעל השטר על
תחתונה גם במוחזק מאחר שמכח הדין מתחייב לפי ממונו אלא שמכוח השטר בא להפקיע דין תורה

סעיף ט': דבר שהשטר בטל בו **רא"ש נ"י רמב"ן רבינו שמשון ריב"ש בשם הר"ח מ"מ דווקא**
בכה"ג שאין השטר בטל לגמרי אבל בדבר שהשטר בטל בו לא כגון כתב בו שנתחייב אחר הפסח
צריך ליתנו אחר פסח הבא ראשון ואינו יכול לומר לא אתנם לך אלא אחא פסח הבא אחרון
רשב"א פסח מטעם אחר דאין במשמע אלא פסח ראשון דהמתחייב לדבר לזמן ולא פ' חייב בזמן
הבא ראשון

ר"ן בשם הרשב"א ירושלמי וכן פסקה עמה לזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים
הראשונות
ריטב"א שמעינן מהירושלמי שהמתחייב לעשות דבר לשום זמן ולא פ' אימתי חייב לעשות כן בזמן
הבא ראשון

שו"ע פסק הרא"ש, **פת"ש** דווקא בשטר דעביד מעשה לכתוב ולחתום ולא בדבר הנקנה בע"פ
בדיבורא
פת"ש שטר שכתוב שנתחייב לפרוע אחר כמה שנים יש לדון לפי מנהג המקום ולשער כפי רגילות
שמאחרין הלואה כזו לפי ערך הממון ולפי מה שהוא אדם ואם אין לתלות מחוייב עכ"פ אחר ט' שנים
דלסכום י' מסכי

רמ"א וי"א היינו דווקא בדבר דליכא למיתלי בטעות דאם אפשר לתלות שטעה בו הנותן כגון דאמר ל'
דלא מהני במתנה ודאי נתבטל השטר

סמ"ע דמירי בל' שמקנה לו בו מתנות כגון 'שדה זו אתננו לו' דבזה אמר' לא נתכוין לבטלו אלא טעה
ש"ך גם השו"ע מודה בזה, וחולק על הסמ"ע דהמהרי"ק מדבר בכתב שטר צוואה 'אני מניח לפלוני'
וגם 'באתננו לו' ליכא מ"ד דמהני איך נאמר שהנותן טעה בזה ובכה"ג לא נפרש בל' המבטלו ויד בעל
השטר עה"ע

פת"ש מחל' סמ"ע וש"ך ישתנה לפי האדם דאם הוא ע"ה גמור אף בקנין אתן טעה ואמר' יד בעה"ש עה"ת דזיל בתר טעמא דל"א יד בעה"ש עה"ת בביטול השטר דא"כ למה כתב שטר וכאן הע"ה באמת טעה ובטל

סעיף י': שטרות שלנו רבינו ירוחם רמב"ן בשם ר' סעדיה נ"י ר"ן ריב"ש נהגו לכתוב היום 'דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי' ובכה"ג בל' מסופק יד בעל השטר על העליונה **רשב"א** כל שמשמעותו ניכר לב"ד מתוך הכתב שהוא כן דנין אותו ואפי' ליפוי כוח של בעל השטר וכן אם דרכן של בני אדם לכתוב כן בענין שהיא בו יפוי כוח לבעל השטר דנין אותו ואע"פ שיש לו משמעות אחרת לגרעון

שו"ע הרבה מהמפרשים כתבו הדין הראשון, **רמ"א** פסק הרשב"א, **רדב"ז** דרשין ל' יתורא (גם אלו שלא מבוארים בגמ') להחזיק אבל להוציא דרשין רק האלו שבגמ' **פת"ש בשם ר"מ מרוטנבורג** מסיק דכל מה דנכתב ע"פ ציוויו ובא לחייב א"ע או בהודה וכן בא להקנות מידק דייק בשטר ומסתמא כוונתו בל' ב"א ודעת השומעין אבל כשאינו מכוון להתחייב רק טוען לפני הב"ד אפי' שאינו יכול לחזור מהם מ"מ יכול ליתן אמתלא לדבריו אף אם היא רחוקה קצת

סעיף יא': מטבע דאינון משנה ב"ב קסו: כסף זוזין דאינון ונמחק אינו פחות משנים וכו' וכן פוסק **הטור** **והשו"ע**

סמ"ע (ס"יב) מסתבר דמהני תפיסה, מהב"י וד"מ לא משמע הכי דדייקי מדלא כתב הטור דין זה בתר הני דיני **ש"ך** חולק דאל"כ כל מי שיש לו שטר יתפוס הרבה וימחוק הסכום אלא ודאי אין דנים מחק אלא להורעת מוציא

סעיף יב': סלעין ב"מ ד: נחלקו ר"ל ור"ע היכא דלוח אומר שלש ומלוה אומר חמש ואסיקנא דכו"ע היכא דלוח אומר שתיים פטור משבועת התורה דמן השטר לא משמע אלא ב' והוי שעבוד קרקעות וכשם שלא נשבעים על כפירת קרקעות ה"נ בהודאתם אבל חייב בשבועת היסת וכן פוסק **הטור** **והשו"ע** בלוח אומר שתיים **סמ"ע** ה"ה בלוח שאמר ג' דאינו אלא משיב אבידה והשו"ע רק כתב דין הנלמד מל' השטר ושהוא מוסכם לכו"ע

שו"ע ואי תפס מפקינן מיניה, **סמ"ע** והיינו תפס בעדים דאל"כ נאמן במגו ושאני הכא דל' השטר מסייע ללוח דסתם סלעים אינם משמע יותר משתיים

ש"ך דווקא בטוען המלוה ברי שהלוה לו יותר אבל בשטר חיוב שנתחייב לו הלוה בשטר אפ' תפס שלא בעדים מפקינן דלא ש"ך מגו כיון דא"י לטעון ברי אבל הניחו ליה למלוה לאכול הפירות איתרע ליה סהדותא דשטרא

סעיף יג': כסף שם כתוב בשטר 'כסף' נותן חתיכה של כסף כל דהו הפחות שבמשקלות

זהב נותן לו חתיכה של זהב הפחות שבמשקלות

מטבע של כסף אם פרוטות של כסף יוצאות באותו מקום נותן לו פרוטות ואם לאו נותן לו מטבע של

כסף הקטן שיוצא שם

מטבע של זהב נותן לו מהמטבע הקטנה היוצא של זהב

דינרין כסף או כסף דינרין נותן לו ב' דינרין של כסף דינרין זהב או זהב דינרין נותן לו ב' דינרין זהב

כסף בדינרין נותן לו כסף ששוה ב' דינרין זהב זהב בדינרין נותן לו דהבא פריכא ששוה ב' דינרין זהב

כסף בדינרין נותן לו שברי כסף ששוה ב' דינרין של כסף זהב בדינרין זהב שוה ב' דינרין כסף

-וכן פוסק השו"ע והרי"ף רמב"ם השמיטו החילוק בין דינרין לדינרין, מ"מ והטעם שעכשיו אין אנו

מדקדקים בל' כל כך וכן פוסק הרמ"א ונותן לו הפחות

סמ"ע כלל הדינים דסתם דינרין הוא דינרין זהב, סתם דינרין הוא בין כסף בין זהב ומפני שיד בעל השטר

על התחתונה אינו נותן אלא של כסף, וה"מ בסתם אבל כתב בצדו דינרין כסף או כסף דינרין וכן בזהב

הולכין אחרי הדבר המפורש, ואם כתב עם ב"ת מפרשים אותו הפוך מהמשמעות דסתמא

ולפ"ז יש לגרוס בטור ושו"ע דינרין כסף ודינרין זהב לרבותא דאם כתוב במפורש אין מקפידים על הל'

דני"ן

ש"ך חולק דהתוס' כתבו דבדינרין כסף וכסף דינרין בלא נו"ן הוא ספק ואי תפיס לא מפקינן וכן ברמזי

הרא"ש

סעיף יד': אין מטבע מפורש כתובות קי': הולכים אחרי המטבע של אותו מקום שנכתב בו ואם אינו

מפורש בו נותן לו מהמטבע הקטן היוצא במקום שמוציא אותו וכ"כ הטור

נ"י בשם הרשב"א כתוב מטבע סתם במקום שיוציאים ב' או ג' מטבעות אי כולהו סגי כחדא נותן לו

מהגרוע שבהם אבל אם א' יוצא להדיא ולא האחרים נותן מאותו שיוצא להדיא (ריטב"א פ' שנוחין

ונותנין בהם סחורה)

ר"ן טעמיה דדינא היינו דכיון שלא פ' מסתמא נשתעבד הלוה לפורעו במטבע של מקום גוביינא

רמב"ם טור אם טוען הלוח שהתחייב מהמעות הפחותים מזה ישבע המלוה ויטול, **ב"י** ולשיטתו הטעם לעיל היינו דמסתמא אמר' דבמקום גוביינא היה דר מעיקרא וא"כ אם א' הביא ראייה מקום הדירה בשעת הלואה נוטל כמקום הלואה וכ"כ **בעל התרומות** (ר"ן חולק ע"ז), וכתב עוד שה**רמב"ם** פסק דהלוח יכול להשביעה המלוה ולא ברור לו

ב"י מתקשה עליו דהו"ל כמי שטוען פרעתי שנשבע בעל השטר ונוטל **מ"מ** הלכה זו היינו כשכתוב בו דינרים או סכום מטבע אחר אבל אם לא כתוב שום מטבע ורק סכום הלוח מגבהו במה שירצה שהוא מכסף

בדק הבית ולפ"ז בטור מדובר דכתוב סלעין או דינרים אלא שאינו מפורש ממטבע של איזה מקום

שו"ע פסק הטור והמ"מ, וה**רמ"א** מביא הב"י שמועיל ראית הלוח של מקום ישובו בשעת ההלואה **רמ"א** מבאר דלא מתפרש איזה מטבע, **סמ"ע** היינו אם במטבע החריפים או לא

סעיף טו': חשבון סתם ב"ב קסו: עובדא דהוה כתוב ביה שית מאה זוזא ויש להסתפק בשית מאה

איסתרא זוזא או בשית מאה זוזי זוזא דאמר' שיתן לו שית מאה איסתרא שהוא הפחות אבל אין

לספק בשית מאה פרוטות דאין עושים סכום חשבון מפרוטות

רשב"ם **ר"י** ו**ר"י מיגש** איסתרא היינו סלעים זוזי היינו דינר

ר"ח רמב"ם טור מפרש להיפך דאיסתרא הוי פלגא דזוזא בשווי ובחשיבות ולכו"ע נותן את הפחות

נ"י ריטב"א ומכאן למדים אם כתוב בו מאה וחמשה דינרים אף המאה מדינרים ואין אומרים שהם

מעות

רבינו ירוחם תוס' רא"ש תפס מטלטלין לא מפקינן אלא בראיה ברורה ובדבר שלא עבידא לאיגלויי

ויש מי שכתב דמפקינן מיניה בשטר שכתוב בו והראשון עיקר (**רי"ף**)

לשונות ומנהגים בל' השטר ב"מ קד. תנאי טובא היו דורשין ל' הדיוט ו**פרש"י** ל' שהרגילו הדיוטות

לכתוב שלא כתקנ"ח היה דורש ל' לפסוק הדין אחריו

ריב"ש אפ' מן הדין לא קנה באותו ל' הכתוב בשטר קנה מחמת המנהג שנהגו להגבות בכזה שטר

תוס' רא"ש רשב"א ר"ח ר"ן טור אפ' לא נכתב כמאן דנכתב דמי דאל"כ פשוט שיש לו לקיים מה

שהתנה בפ'

ב"י (רמב"ם להבנת הב"י) מנהג שנהוג ברוב המקומות דנים בכל מקום בסתם ואם אינו נהוג אלא

במקצת דנים רק באותם מקומות

רמב"ם (ע"פ י"א) ל' שנהגו ההדיוטות מעצמם בלי תקנה הו"ל כתנאי כתובה ואע"פ שלא נכתב, נהגו ע"פ הסכמת הקהל שכולם ידעו בעשייתה ג"כ כאילו נכתב, סכמו רק על תקנת גאונים דלא מתפשט כ"כ רק בנכתב

שו"ע פסק שתי הגמ' והב"י, והש"ך מפרש הרמב"ם דעכשיו שכותבים בשטרות יכול לטעון שלא ידע מתקנת הגאונים אלא שכן נוהגים בכל השטרות ואפ' שראה שגובים גם ממטלטלין (בכתובה) סבור היה מחמת שכתבו כן ולכן הוא לא כתב בכוונה בכתובה 'מטלטלין' שלא לגבות מהם ומ"מ הכל לפי ראות הדיינים

רמ"א וה"ה תקנת הקהל או דבר שהוא מנהג העיר, מי שמגדל יתום בתוך ביתו וכתב עליו בשטר בני או היתום כתב על המגדלו אבי או אמי לא מקרי מזוייף וכשר הואיל וגדלוהו ראוי לכתוב כך **סמ"ע** וכן יש להכשיר אם כתב לחמותו אמו

כנה"ג דווקא כשאין למגדל בנים משלו ומבאר **החת"ס** דבשלמא כשאין לו בנים עביד איניש דמחמת חיבה קורא לו בנו ולא חייש דנפיק מיניה חורבה ואפ' יעדיף שהוא יירש מאחיו או קרוביו משא"כ כשיש לו בנים משלו חושש טובא שלא יבוא מזה טעות והפסד להפקיע בניו מנחלתו וחזקה לא שביק אינש בריה ויהיב לאחריו

סימן מד': חזרת שטר בשיטה אחרונה ולקיים מחק ותלוי

סעיף א': שיטה אחרונה ב"ב קסא: מימרא דרב הונא ורב עמרם דבעי להחזיר מעניינו של שטר בשיטה אחרונה דאין למדים משיטה אחרונה משום שאין העדים יכולים לצמצם שיחתמו מיד סמוך לכתב ויש לחוש שמא הניחו שם כדי שיטה זזיף שם, ולפיכך תקנו שיחזיר בה מעניינו מה שכבר כתוב למעלה ואין צורך בו

רא"ש רשב"ם טור אפ' אם יש אויר כדי שיטה בין הכתב לעדים דאז ודאי לא הוסיף בו והיה לנו ללמוד מהשיטה אחרונה מ"מ פסול כולו אם לא הוחזר בו מעניינו של שטר דאינו עשוי כתיקון חז"ל אע"פ שאין בו חשש זיוף
רמב"ן רשב"א ורמב"ם (לפי המ"מ) **נ"י ריטב"א** חולק ורק שיטה אחרונה פסולה ואין למדים ממנה

הגהות מיימון ה"מ דבר חדש או שסותר מה שלמעלה לגמרי אבל דבר שאינו סותר את הלמעלה כגון קנו ממני בכל ל' של זכות דלא ידעו אם עשו הקנין ילמד סתום מהמפורש ואדרבה שיטה אחרונה עיקר
ב"י היינו לשיטת הרמב"ן דאם לא החזיר לא מיפסל כל השטר

שו"ע פסק הרמב"ם, **רמ"א** ודלא כ"א שהשטר כולו פסול, ואם השיטה אחרונה לחובת מוציא השטר למדים ממנה דודאי לא זיף (נ"י)
סמ"ע פסק הה"מ, **ש"ך** חולק על הגהות מיימון ובסתם אין למדים משיטה אחרונה גם באין בה דבר חדש

סמ"ע פוסק דאם לא הוחזר אפ' יש אויר כדי שיטה בין השטר לחתימות אין למדים דגזרו הרחיקו שיטה א' אטו לא הרחיקו ולא פלוג, **ש"ך** חולק ודווקא לשיטת הרא"ש תוס' וטור דפסלי כל השטר ובע"כ דכך הוא תיקון חז"ל להחזיר מעניינו של שטר גם שאין בו חשש זיוף הלכך לא פלוג וגזרינן הרחיקו אטו לא הרחיקו, אבל להרמב"ם סמ"ג ומהשו"ע לא משמע כן שכתבו סתמא מחשש שמא נכתבה בזיוף א"כ כשיש שיטה אויר דכבר אין חשש למדין ממנה ואזלו לשיטתם דאין זה פוסל אלא השיטה אחרונה והדין החזרה אינו אלא עצה טובא

סעיף ב': כתב ידו רשב"א לומדים משיטה אחרונה אם השטר כולו מכתיבת ידו של מי שנתחייב לו שהרי נודע שהכל מכתיבת ידו ולא זיף ולא הוסיף בעל השטר כלום, אבל אם היה שטר מיד אחר והוא חתום למטה לא

סעיף ג': חתימה באמצע שיטה טור לקמן סי' מה' אין למדים מחצי שיטה אחרונה ולא משיטה שלימה שלפניה

וכן פסק השו"ע, והרמ"א מדגיש דווקא שחתמו זה תחת זה אבל אם חתמו זא"ז כל השטר פסול

סמ"ע כאן מיירי בשטר שידוע שבתחלה כשחתמו הרחיקו חתימתם שורה ומחצה ובשעה שבא המלוה לגבות בב"ד רואים שאין הריוח אם העדים חתומים זת"ז השטר כשר אלא שאין למדים משיטה אחרונה כיון שנודע שניתוסף, ואם הם חתומים זא"ז כל השטר פסול כיון שהיה יכול לזייפו לחתוך העליון ולכתוב בחצי השורה שלפני העדים והו"ל שטר ועדיו בשורה א' דכשר וכ"ש אם בא לפני הב"ד ועדיין יש האוויר דפסול דראוי לזיוף אבל לקמן מיירי הרמ"א לכתחילה שהשטר הסתיים בחצי שורה יכולים לחתום בחצי הנשאר זא"ז ולמדים גם מחצי שיטה שלפניהם דאמר' דאם לא היה כתוב כן מתחלה לא היו העדים חותמים כך ש"ך פ' אחרת אם חתמו זה תחת זה אין למדים דאם העדים היו מניחים כזה ריוח השטר היה נשאר כשר ויש חשש של זיוף משא"כ בחתמו זא"ז למדים דהרי אם היו מניחים כך ריוח כל השטר נפסל ובע"כ לא הניחו כלום

סעיף ד': שריר וקיים רשב"ץ אם כתוב בו שריר וקיים למדים משיטה אחרונה ומעשים בכל יום לכתוב קיום מחיקות בשטה אחרונה ולמדים ממנה כיון דכתיב שריר וקיים וכן פוסק השו"ע, רמ"א וא"צ לחזור מעניינו

סמ"ע ליכא למיחש לזיוף דלא יכול להוסיף ולקיים שוב דהוי פסול (ס"י), וגם למחוק הקיום הראשון נפסל (ס"ח) ובזמן הגמ' דלא בכל שטר כותבים ש"ו ואם היו כותבין ש"ו היו למדים משיטה אחרונה גם שלא הוחזר בעיני שיש בשעת הגבייה אויר חלק שיטה בין השטר לעדים דאל"כ יש לחוש דבשעת החתימה העדים לא היה כתוב שיטה אחרונה ואח"כ בעל השטר הוסיף זכותו בזיוף בשיטה אחרונה ולבסוף כתב ש"ו, אבל האידנא דאין העדים חותמין בלי ש"ו כבר לא בעינן דווקא כשיש מחק במקום ש"ו בעינן שיהא אויר שיטה

ש"ך אם לא הוחזר ענינו של שטר ודאי העדים כתבו שריר וקיים ואפ' אין אויר חלק לא חיישינן שהוסיף ש"ו אבל כשהוחזר ענינו של שטר ואח"כ כתוב ש"ו אמר' דהעדים עשו כהוגן וכיון שהחזירו לא היו צריכים לכתוב ש"ו וחיישינן שמא השאירו אויר חלק וניתוסף אח"כ מאי דבעי וכתב לבסוף ש"ו לכן בעינן בכה"ג אויר חלק

ש"ך חולק על השו"ע דכולם חולקים ע"ז שאין למדים משיטה אחרונה בזמן הגמ' גם בכתב ש"ו ורק האידנא דבכל השטרות כותבים ש"ו למדים משיטה אחרונה דודאי שלא חתמו א"כ היה כתוב ש"ו ולא ניתוסף אח"כ

סעיף ה': מחק ותלוי שם אמר רבי יוחנן כל המחקים צריך לכתוב קיומיהן

טור שיכתוב למטה אות או תיבה פלונית שעל המחק או תלויה וזו קיומה והכל שריר וקיים ואם לא קיים התלוי אין כל שטר נפסל אלא התלוי לבד פסול שאין למדין ממנו דכמאן דליתיה אבל אם לא קיים המחק נפסל כל השטר דשמא היה בו שום חובה לבעל שטר ומחקו א"כ יהא מוכח ממה שלפניו ולאחריו מה הוא המחק כההיא דכסף זוזי דאינון ונמחק אז לא נפסל כל השטר נ"י חולק וגם מחקים שלא קיימו רק המחק לבד פסול ולא כל השטר

ריב"ש אם יש העברת קולמוס על איזו תיבה דינה כתלויה ואין למדים הימנה ושאר השטר כשר **ב"י** והיינו כשהתיבה נקראת גם עתה דאל"כ היינו מחק

רשב"א שטר שיש בו מחקים וקדם וגרר אותם וכתב אותם אותיות לא פסל אלא נהג בו מנהג רמאות

ר"ת צריך לכתוב קיום המחקים והתלויות קודם שיכתוב וקנינא לפני שיטה אחרונה דאל"כ אין למדים

שו"ע פסק דצריך לקיימם לפני ש"ו והנ"י דאם לא קיימם לא נפסל, **רמ"א** ואין צריך לכתוב ודין קיומיהן (**סמ"ע** אלא ... הוא על המחק או הוא תלוי)

ואם היה בגופו של שטר (שם הלוח והמלוה והמענות) נפסל השטר אם לא קיימם ואם היו בזמן ולא קיימם הוי כשטר שאין בו זמן, **פת"ש** לשיטתו דזמן אינו אלא טופס

רמ"א מביא **בי"א** הטור דהכל נפסל אם לא קיים המחק א"כ מוכח מתוך השטר מה היה המחק **ש"ך** כשמוכח מתוך השטר מה הוא אם היה בגופו של שטר נפסל כל השטר ואם מוכח שאינה מגופו של שטר אינו נפסל רק המחק והתלוי ואם אינו מוכח מתוך השטר פסול כולו

סעיף ו': גרר רשב"ץ בשם הרמ"ה רא"ש כל שנמצא גרר בין השיטין חיישינן שמא תברא הוה כתוב

רשב"א חולק ואין לחוש ומ"מ יש לאיים על בעל השטר אבל מגופו של שטר (שם הלוח מלוה זמן ומעות) פסול

שו"ע מכשיר גרר מאחורי השטר או בין השיטין (**סמ"ע** דהשטר מוחזק ביד המלוה וכאילו הממון שכתוב בו מוחזק בידו) ויש שפוסלים

ש"ך הרשב"א לשיטתו דאפ' כתב פרעון להדיא מאחורי השטר אינו מועיל אבל לשיטת השו"ע דכן מהני צ"ע כיון דיש ריעותא דמחק לפנינו ונהגו לכתוב פרעון מאחוריו? ולדינא פסול

סעיף ז': צורת הקיום ליקוטי מהר"י וויל כתבו התוס' והרשב"ם שטה א' למאי חזי דאי מזייף ביה וכתב ב' שיטין דקות יהא ניכר ולפ"ז אין לקיים המחקים אלא בכתב שהוא כמו כתב השטר ולא בכתיבה דקה יותר וכן פוסק השו"ע, **ש"ך** אם מקיים למעלה אפשר אפ' בכתב דק

סעיף ח': מחק בסוף השטר שם קס': וליחוש דילמא מחיק ליה לשריר וקיים וכתב מאי דבעי והדר כתב שריר וקיים הא אמר רבי יוחנן תלויה מקויימת כשירה מחק פסול אע"פ שמקויים ולא אמרו מחק פסול אלא במקום שריר וקיים וכשיעור שריר וקיים **נ"י בשם הריטב"א** אם הוא מקויים כשר בפשוט אלא שאנו נוהגים בו פיסול אפ' בפשוט **מ"מ** היינו בשיטה א' סמוך לאחרונה, **תוס'** וכשיעור שריר וקיים וכ"ש יותר מזה

רבינו ישרים טור אין לפוסלו אלא דווקא כשאין אויר שיטה בין עדים לשטר דיש לחוש שמא אותו הוסיף באותו אויר שהניחו העדים אבל אם יש אויר שיטה כשר ולא חיישינן שמא הניחו אויר ב' שיטין **ב"י** דחזקה על העדים שעושים כהוגן ומסתמא לא הרחיקו ב' שיטין, **בדק הבית** וצריך שיהיו מוחזקים בידועים

שו"ע פסק המ"מ תוס' רבינו ישרים ב"י והבדק הבית, **סמ"ע** אפ' לא נמצא כתוב במקום המחק זכות של בעל השטר דשמא מחק למעלה חובתו דבעל השטר או כתב שם זכותו ואפ' גם זה לא נמצא שם פסול שיכול לזייפו

ש"ך חולק דלא הו"ל שטר שיכול לזייפו דהא פסלינן אם נעשה כן ודווקא אם המחק אינו ניכר פסול דילמא היה כתוב דבר המבטל כל השטר, אבל אם ניכר והקיום בשיטה אחרונה רק הקיום נפסל וכאלו לא נמחק

ש"ך מתקשה על הטור דאפ' מחק למעלה או למטה בפחות מהשיעור דש"ו פסול כיון דהקיום בשיטה אחרונה (לשיטתו דגם להטור אין למדים גם בש"ו)? וכן להטור גזרינן הרחיקו אטו לא הרחיקו ומה משני שהניח אויר חלק (ולהשו"ע לא קשה דלא גזרי)? **והסמ"ע** תירץ דמיירי האידינא דכותבין בכל השטרות ש"ו ולא משמע כן מהטור דרק אח"כ מזכיר הטור דברי הרא"ש (ס"ט), וצ"ע

סעיף ט': מקום הקיום האידנא רא"ש האידנא נהגו לכתוב קיום המחקים ותלויות אחר וקנינא לפי שהורגלו עתה לכתוב בכל השטרות שריר וקיים וא"א לזייף ולמדים משיטה אחרונה ואין צריך להחזיר מעניינו של שטר

רא"ש טור ויוצא דהיום השטר נפסל אם אין בו שריר וקיים דאל"כ שמא יבוא ליד בעליו בלא שריר וקיים ומחק מה דבעי וכותב על המחק ומקיים בשיטה אחרונה, ואין לעדים לחתום אם לא כתוב בו שריר וקיים (**מהרשד"ם** וה"ה 'הכל אמת')

שו"ע פסק הרא"ש, **ש"ך** להשו"ע האידנא כשלא כתוב ש"ו הפסול קאי אעדים וודאי אם בא שטר לפנינו בלא ש"ו ואנו רואים שהעדים חתומים מיד בסמוך לשטר ואין כאן שיטה חלק כשר ורק שאין למדים משיטה אחרונה אבל להתוס' הרא"ש והטור ס"ל דש"ו במקום חזרת שטר ואם לא החזירו מעניינו של שטר הכל פסול דכן הנוסח אע"ג דליכא חשש זיוף

פעמיים שריר וקיים רא"ש טור לפ"ז יש לפסול אם כתב בו שני פעמים שריר וקיים דשמא אחר קיום הראשון זייף וקיימו פעם שנית

ר"י ברצלוני רמב"ן נ"י חולק ובפשוט כיון שעדיו מתוכו כתבין שפיר שריר וקיים טובא אבל במקושר לא

רשב"ץ ורבינו **ירוחם בשם הרשב"א** כשר דווקא כשאינם בשיטה אחרונה דאל"כ חיישינן שמא זייף והוסיף שוב שריר וקיים, ואם החזיר מעניינו של שטר בשיטה אחרונה אע"פ שכתב תרי שריר וקיים בשיטות שלמעלה אין חשש דהעדים לא הרחיקו ב' שיטות

בדק הבית כיון שר"י ברצלוני והרמב"ן והרשב"א מכשירים הכי נקטינן להלכה

שו"ע פסק דכשר, **סמ"ע** דווקא כהרשב"ץ דנשאר שורה אויר, **רמ"א** ולכתחילה לא יעשה כן **ש"ך** מתקשה דהשו"ע לא הדגיש דבעי שישאר שורה חלק ופשוט דלא מכשרינן אלא כשאינם בשיטה אחרונה

סעיף י': קיום גרר שלא נמצא רשב"א שטר שנמצא כתוב בקיומו נ"ו על הגרר ובדקנו וחפשנו השטר אות באות ולא נמצאו אותם כיון שנתקיים בחותמיו כבר העידו העדים על השטר וכשר דשמא נגרר כ"כ שלא ניכר

-וכן פסק **השו"ע**

סעיף יא': קיום בין עד לעד רשב"א שטר שיש בו מחקים ושכחו העדים ולא קיימום בסוף השטר וכתבו שריר וקיים וחתם העד ונזכרו, יכתבו 'אנחנו עדים לבתר דחתים א' משנינו עד שלא קיימונו כך

וכך מחקים דאית ביה קיימנום כדחזי והכל שריר וקיים ויחזרו ויחתמו שניהם (להלכה ולא למעשה סגי שרק השני יחתום אחרי הקיום)

-וכן פסק השו"ע, רמ"א וכ"ש אם כתוב בו איזה דבר למטה מחתימת עדים וחזרו וחתמו דכשר ש"ך ואם חתום רק א' אח"כ פסול דהוי לתועלת המלוה ולא דמי לדלקמן בשטר על נייר ועדים על המחק דמה שנכתב בין עד לעד הוי לתועלת הלוה שלא יזייף המלוה את השטר

סימן מט': שם הלואה ומלוה וטעות בשמות ובסכום

סעיף א': איזה שם לכתוב גמ' גיטין דף לד: ההיא דהוה קרו לה מרים ופורתא שרה צריך לכתוב מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום לה

בעל התרומות טור היינו דווקא בגיטי נשים אבל בממון כותבים שם העיקר בלבד ולא מזכירין הטפל דאין תקנת ר"ג אלא בגט, ואם כתב שם הטפל והוחזק לו אותו שם מהני והיינו שאין שם מקום לחוש לשני יב"ש, וכן אין צריך להזכיר כהן או לוי או חניכא, דדוקא בשני יב"ש בעיר א' הצריכו לכתוב משלוש או מסומן

שו"ע אם יש ללוה או למלוה ב' שמות א"צ לכתוב אלא שם העיקר (**סמ"ע** ואפ' לכתחילה) ואם כתבו שם הטפל לבד כשר וא"צ לכתוב החניכה או כהן ולוי אלא אם היו בעיר שנים ששמותיהם שוים

סעיף ב': הכרת העדים בשמותם גמ' ב"ב קסז. בגט ושובר ובלבד שיהיו מכירין ואמר' בגמ' דצריך שיכירו שם האיש והאשה ואינו די בהכרת מי שכותבין לו בלא חבירו שמא שם אחר כשם הבעל ואפ' אין שם אשה כשם אשתו יזייף שמו ומעלה לה בשם אשת חבירו וכן בשובר יש לחוש שיש אשה כשם אשתו

רמב"ם טור מכאן למדו דלכל השטרות בעינן הכרת שניהם **מ"מ** מחלק בין גט ושובר לשאר שטרות דבגט ושובר שבאים להפקיע ולא להתחייב בעי הכרת שניהם אבל במכר והלואה כיון שהמוכר או הלואה מודה ואנו מכירים המוכר או הלואה מה צורך להכיר הלוקח או המלוה והרמב"ם תמוה, ואפשר דהרמב"ם מדבר אלא כשאין בהם קנין דלא כותבים אותם ללוה ולמוכר בלי המלוה והלוקח לכן בעי הכרת שניהם דאל"כ שמא אינן אלו ונמצא שכתב בלי המלוה ולוקח משא"כ בשטרות שיש בהם קנין כיון שכותבים אותם בלא ראיית מלוה ולוקח מודה הרמב"ם שאינו צריך הכרת שמותם, אלא שקשה שלא הצריך קנין בשטר מכר ?
בעל עיטור אפ' שם הלואה ומוכר לא בעינן להכיר דלא חציף איניש לשנות שמו

שו"ע פסק המ"מ ורק בשטר מלוה בלא קנין צריכים להכיר אף שם המלוה וכן בשובר, **סמ"ע** בשטר הלואה לא כותבים בלי המלוה דיש לחוש שיכתוב הלואה זמנו מהיום ללוות ולא ילוה מהמלוה אלא מחר ויהיה השטר מוקדם לכן בעי הכרת שניהם לפני הסופר ויתן השטר ליד המלוה בפניהם להרמב"ם, ושאר גאונים אפ' אינן רואים הנתונה דמסתמא יתנו לו מיד כיון שהוא עמו בשעת החתימה (ולמ"ד עדיו בחתומיו זכין לו בכל ענין לא בעי הכרת שניהם)

סמ"ע חולק אפ' בשטר דאית ביה קנין בעי הכרת שניהם כשיטת הטור
ש"ך מתקשה על השו"ע דמשמע דבשטר מכר א"צ להכיר שם הלוקח אפ' בשטר שאין בו קנין וזה
דווקא להרמב"ם שלא הצריך קנין בשטר מכר אבל לרוב הפוסקים רק בשטר שיש בו קנין כותבין בלי
הכרת שניהם ?

עדות על שמו רא"ש נ"י בעל התרומות בשם הראב"ד ומ"מ בשם הרשב"א לא בעינן עדות גמורה
אלא אפ' אשה או קרוב סגי דמילתא דעבידא לגלויי
בעה"ת בשם הראב"ד היכא דסמיך אאיתתא או קרוב ואשתכח טעותא לת"ח מקבלינן, לאחר
דאורחיה למידק לא מקבלינן דודאי מידק דק והשתא הדר וקמשקר
רשב"א עדי השטר לא נאמנים לומר ששכחו לבדוק אם היה גדול דקיי"ל חזקה אין העדים חותמין על
השטר אא"כ נעשה בגדול וכל מי שלא עשה כן רשע מקרי ואין אדם משים עצמו רשע

שו"ע פסק הרא"ש והראב"ד דאפ' אשה או קרוב נאמנים (**סמ"ע** דמילתא דעבידא לגלויי לא משקרי)
ואם אשתכח טעות לת"ח מקבלינן אבל לאחר דאורחיה למידק לא מקבלינן דודאי מידק דק והשתא
הדר וקמשקר

רמ"א וי"א דדוקא באשה אין לת"ח דרכו דקדק דאין דרכו להסתכל בנשים אבל בשאר דברים לא
מקבלינן ותמוה מה שפסק השו"ע דלעיל בכט' כתב שהעיקר כהי"א?
סמ"ע ל"ד עדות אשה דא"כ מה סיים הרשב"ם 'ויכול לסמוך על אחרים' אלא כל שהת"ח סמך על
אחרים כגון אשה וקרוב מקבלים ממנו אח"כ לטעון הטעוני וסמכתי עליהם אפ' שכתב סתמא דטריד
בגירסא ואינו פנוי לחקור, ובאשה אפ' עומדת לפניו ואם היה מסתכל בה היה מכירה אינו צריך לבטל
לימודו ומקבלים ממנו בטענה שלא רצה להסתכל אבל באיש בכה"ג אינו נאמן רק בטענה דגם שהיה
מסתכל בו לא היה מכירו והיה צריך לחקור, אבל לאחר כשכתב סתמא אינו נאמן לטעון הטעוני
וסמכתי עליהם דאורחיה לחקור אם לא שכתבו להדיא שהם סמכו על אחרים
ש"ך חולק אלא שהשו"ע גם לא דיבר אלא בעדות אשה דלאו אורחיה למידק

רמ"א וכן בשאר טעות סופר דמוכח שטעה השטר כשר ואמר' דטעה כמו באחריות סופר

סעיף ג': החזקת שם שם מימרא דרב הונא בר חנינא אמר רב כל שהוחזק שמו ל' יום בעיר אין
חוששין שמא שינה שמו כדי לעשות קנוניא
נ"י טור לא כותבים שטר לשום אדם עד שיהא מוחזק בשם זה ל' יום אבל כל זמן שלא הוחזק שמו
ובא לפני ב"ד ואמר כתבו עלי שאני חייב לפלוני כך וכך אין כותבים עד שיביא ראיה ששמו כך
שו"ע פסק הגמ'

סעיף ד': פחות מ"ל יום ב"ב קסז: גט דלא איחזיק שמא מאי, אמר אביי דקרו ליה ועני רב זביד אמר

רמאה ברמיותיה זהיר

רמ"ה אע"ג דהלכה כרב זביד מ"מ בדיעבד מהני אי כתבו ליה שטר חוב ולא נמלכו בב"ד, א"נ נתחייב בכת"י אי קראו ליה ועני מחזקין ליה בההוא שמא אע"ג דלא איתחזיק ל" יום (דלא כהסמ"ע דלא מהני שהוא יכתוב ורק מצאו כתוב)

שו"ע פסק הרמ"ה, **סמ"ע** גורס 'וכתוב' שמלוח מוציא שטר שכתוב שראובן חייב אבל ראובן שהולך לסופר ולעדים לכתוב ע"ע שהוא חייב לשמעון אינו נאמן דשייך רמאות דיעלה לו שם ראובן כדי להוציא מראובן אחר

סעיף ה': לוח שטוען רמאות בעל התרומות רמב"ם טור שטר הבא לפנינו וטוען הלוח איני חייב לו

כלום שמא אחר רמאי העלה שמו כשמי והודה לזה או שאמר איני חייב לזה כלום אלא לאחר וזה רמאי הוא שהעלה שמו כשם בעל חובי אין שומעין לו, דחזקה שאין העדים חותמין על השטר אא"כ מכירין אותם הנזכרין שם

רמב"ן אין לחוש בהלואה שמא יכתוב שטר כשמו ויש בעיר אחרת אדם אחר כשמו ונותן למלוח ועושין קנוניא ע"ז (דהרי לא בעינן בהלואה שם עירו) דאל"כ אין לדבר סוף ואפ' המלוח בשעת החתימה שניהם עושים קנוניא

שו"ע פסק הרמב"ם בין שהלוח טוען שאחר העלה שמו כשמי או שטוען שחייב לאחר מאחר שלא הוחזקו שם שנים ששמותיהם שוין אין חוששין לדבריו

סמ"ע למסקנתו הטעם קאי גם אסיפא, ואפ' הלוח טוען שראה אותו עומד מאחורי בצד בע"ח כשהודיתי לפני עדים ובודאי הטעה העדים דווקא אם הוחזקו שניהם באותו שם היו מחמיצין הדין לחקור האמת ואם לאו לא

וכן הטעם של הטור קאי גם אסיפא דמאחר שאין חותמין אא"כ מכירים גם המלוח בשם ובטביעות עינא א"א לכה רמאות שיכירוהו שאינו זה כשבא לקחתו

ש"ך קאי גם אסיפא (דאפ' שהוחזק שמותיהם מוציאים שטר על אחר) ומדובר היכא דאין השטר יוצא מחת יד המלוח דרק אם היו מוחזקים שנים באותו שם הלוח היה נאמן לטעון שלאחר אני חייב

סעיף ו': טעות בשמו **רא"ש** טור הוחזק שם כינויו בעיר וכתבו עליו שטר באותו כינויו ואח"כ נודע שהיה לו כינויו אחר יכולים העדים לעשות שטר אחר בשם הכינוי השני ולא אמר' עשו עדים שליחותן

וכן טעות בשם הלוח ומלוח ואפ' בסכום המעות יכתבו אחר, ואפ' לא כתבו אחר ויתברר הדבר שיש בו טעות סופר השטר כשר

רא"ש אם הקהל חלוקין על השם יעמדו למנין וילכו אחרי הרוב

רשב"א דווקא בגט אם כבר כתבו עשו שליחותן דכתיב 'וכתב' לומר דבעינן גט שיכתוב ע"פ הבעל ועד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו וכן בשטר מכר אם חוזרים לכתוב האחריות דעכשיו משתעבדין נכסיו בשטר זה והם כבר עשו שליחותן אבל סתם הרשאה חוזרים וכותבים עד שהיא עשויה כתקונה וכן שטר מתנה ומכר חוץ מן האחריות שבו (להבנת הד"מ בכל שאר שטרות יכול לכתוב כמה פעמים וחולק על הר"ן)

ר"ן (לכא' חולק) שטר המחוסר נתינה כל עוד שלא נתנו לידו לא עשו שליחותן וחוזרים וכותבים, אבל אמר כתבו ותנו לשליח ונתנו לשליח יש להסתפק אם חוזרים וכותבים דבגט אסיקנא בתיקו **נ"י** שטר חוב או מכר באחריות שחתם בו רק א' ואבד או נמחק יכולים לחזור ולחתום שניהם דכל זמן שלא עשו שניהם המעשה שטר אף הראשון לא עשה שליחותו

רשב"א אם יצא השטר והוחזק בב"ד אין העדים חוזרים וכותבים אפ' מכירים בטעותם

שו"ע פסק הרא"ש, **רמ"א** מביא הר"ן בשם הי"א ואם מחוסר נתינה או שעוד לא כתבו הקנין עדיין לא עשו שליחותן, וי"א דלא שייך כלל בשטרות לומר כבר עשו עדים שליחותן **ש"ך** חולק על הרמ"א, והרשב"א והר"ן לא חלקי אהדדי ולכו"ע דווקא שטר מתנה או מכר בלי האחריות אפשר לחזור ולכתוב אבל שטר מכר באחריותו או מלוח א"א לחזור ולכתוב

סעיף ז': שני יב"ש להוציא זע"ז משנה ב"ב קעב. היו שנים בעיר ששמותיהן שוין אין שום א' מהם יכול להוציא שטר על חבירו שיאמר לו שטר זה שאתה מוציא עלי שלי הוא והחזרתיו לך כשפרעת לי החוב שהיה לי בידיך

משנה שם ולא אחר יכול להוציא שטר חוב עליהן שכל א' יאמר לא עלי נכתב שטר זה אלא על חבירי גמ' שם כשם שמוציאים שט"ח על אחרים כך מוציאים זע"ז ואמר' דפליגי בכותבין שטר ללוח אע"פ שאין מלוח עמו דהמשנה נוקט שכותבין, והברייתא לומד דלא כותבין **פרשב"ם** ומסתמא שניהם היו במעמד וכיון דלא קפדי זע"ז לא חיישינן לשום רמאות כיון דלנפילה לא חיישינן **מ"מ בשם הרשב"א** שמעינן מהא דבשטרי דלא אקנייתא לכו"ע מוציאים זע"ז דלא כותבים בלי המלוח

נ"י בשם הריטב"א א' מהם היה קטן בזמן הכתיבה גובין מהאחר דחזקה אין העדים חותמין אא"כ
נעשה גדול

שו"ע אין א' יכול להוציא על חברו אם יש קנין שיאמר לו שטר זה שאתה מוציא עלי שלי הוא
והחזרתי לך כשפרעת לי החוב שהיה לי בידך ולא אחר יכול להוציא שטר חוב עליהם שכל א' יאמר
לא עלי נכתב אלא על חברי, ואם היה א' קטן בזמן הכתיבה גובין מהאחר (נ"י)

רמ"א סותרים אהדדי דלפי טעם השו"ע אין חילוק בין שטר שיש בו קנין לאין בו קנין, וי"מ הטעם
משום דכותבים שטר ללוה אע"פ שאין המלוה עמו וחיישינן שזה המוציא הוא הלוה ובזה אין לחוש
רק כשיש בו קנין

סמ"ע מתרץ דבאין בו קנין ירא הלוה לשקר מאחר שלא ניתן ליכתב בלי המלוה והעדים יכירו אותם
משא"כ כשיש בו קנין דניתן ליכתב ללוה לחוד יש לחשוש שישקר, וצ"ע דל"ל האי טעמא דאם יש בו
קנין יש חשש אחר שזה המוציא הוא הלוה ולא מלוה ?

ש"ך אפ' לטעם של השו"ע והטור דווקא ביש בו קנין דכותבים בלי המלוה דאל"כ למה החזיר לו
בפרעון הו"ל לקורעו לכך קאמר בש"ס טעם נוסף דהמשנה ס"ל כותבים שטר ללוה לחוד וא"כ יוכל
לומר מה שהחזרתי לך בשלימות בפרעון משום שלא חששתי שתבעני בו שידעתי ששטר כזה לא
שזה כלום דכותבים אותו בלי המלוה אבל מתחילה שלקחתי כזה שטר חשבתי כתנא ברא דאין
כותבים אותו בלי המלוה, ולפ"ז באין בו קנין דלא כותבים בלי המלוה א"י לטעון שהחזרתי לך בפרעון
שלך דהו"ל לחוש שיתבענו דהוי שטר מעליא, ולכן הטור שפסק כאב"י דעדיו בחתומיו זכין לו אפ' באין
בו קנין כותבים ללוה לחוד אין לחלק בקנין אבל להשו"ע שלא פסק כאב"י שפיר מחלק בין יש בו קנין
לאין בו קנין, דרק ביש בו קנין כותבים ללוה לחוד

העדאת עדות: רמב"ם באו עדי השטר בעצמם ואומרים זהו השטר שהעדנו עליו וזה שהעדנו לו
בהלואה מהני

מ"מ (ברמב"ם) **ריב"ש** משמע שדינו כדין שטר והטעם שהאלו יכולים לשלש השמות שהרי לא עשו
גמר שליחותן ורק אם באו עדים אחרים דינו כדין מלוה ע"פ
רשב"א לרש"י ור"ת ס"ל דלר"מ כשר השטר כל שהו מתברר ע"י עדים ואפ' לשיטת ר"י אפשר שעדיין
לא עשו שליחותן דבעי לשלש וכל שיכולים לחזור ולכתוב ולגבות ע"פ כתבם גובין על פיהם
י"א דאפ' בהעדאת עדי השטר דינו כדין מלוה ע"פ לפי שאין מוכיח מתוכו

שו"ע פסק הריב"ש דעדי השטר יכולים להעיד ודינו כמלוה בשטר ורק אם עדים אחרים העידו דינו
כמלוה ע"פ

תקנתן משנה שם מה תקנתן יכתבו שם זקנן ואם שוין יכתבו שום סימן

רבינו ישעיה דווקא בעיר א' אבל בשתי עיירות מוציאין א' על השני ולכתחילה בעי לכתוב שם העיר כדי שלא יטעון הלוח 'לא אני לויתי ממך אלא אותו שמעיר אחרת לוח ממך' לפיכך בעי לכתוב שם עיר של הלוח והמלוח ואין חילוק בין שטרות לגיטין
רמב"ם רא"ש ר' ישעיה טור (לפי הב"י) ובדיעבד שלא כתב המקום כשר ודווקא אם הלוח לא טען גובין ממנו

רשב"א כתוב בשטר אני יב"ש נ"ר לויתי מפלוני, ואביו של א' מהם כבר מת בשעת הלואה יש לחוש שמא הערים לכתוב כן כדי לפטור את עצמו ולחייב את חברו שעדיין אביו חי ואפ' עדים חתומין בו לא אמר' אכולה מילתא מסהדי, אבל היה כתוב בשטר 'אמר לנו יב"ש נ"ר לויתי מפלוני' הוי סימן כמו ביב"ש הכהן
ב"י חולק גם בכה"ג לא הוי סימן דאפשר דנ"ר לא קאי אלא ליוסף ולא לאביו

שו"ע פסק הגמ', **רמ"א** מביא בי"א הר' ישעיה (**סמ"ע**) ובעי שם מקום של שניהם דלא כהרמ"א דסגי בשם מקום הלוח) וי"א דאין כותבים שם העיר בשטרות וכן נוהגים, מיהו אם כתבו שם העיר של א' לא גרע מסימן

רמ"א פסק הרשב"א, **ש"ך** מוכיח מהראשונים וחולק דהרגילות לכתוב נר"ו על שם האיש שעסוקין בו עתה ואין לו לכתוב קודם שלא להפסיק את החתימה, וכן שפיר העדים מדקדקים אכולה מילתא שלא יחתמו על דבר שקר ורק שהם מעידים על חזקתו (על שמו) שהוא כהן דסגי לתרומה אבל לא על הידיעה הברורה מדורות שהוא כהן ליוחסין ומסיק דשני יב"ש שהוחזקו בעיר א' וכתוב בשטר א' יב"ש נר"ו או שליט"א לוח מפלוני ואביו של א' חי אין מוציאין שט"ח עליהם דאפשר דקאי על יוסף שעסוקים בו, אבל אם כתוב בל' 'אני' וחתמו העדים על יב"ש נר"ו גובין מזה שאביו חי, דלא היה חותמין אם לא היו יודעים שאביו חי

להוציא על אחר ברייתא שם אבל הם מוציאין שטרות על אחר ולא יכול לטעון לא נתחייבתי לך אלא לחבירך ששמו כשמך שכל מי שהשטר יוצא מתחת ידו מחזקין לו בשלו ואם יש ביד האחר שובר מא' מהם אין שום א' מהם יכול לתובעו שיאמר לכל א' מהם אתה כתבת לי שובר זה **רשב"ם רא"ש מ"מ בשם הרשב"א** ואם יכתבו הרשאה זל"ז יגבה א' מהם שהרי מודה

שלא פרע אלא לא' אבל אם יטען פרעתי לשניכם וצויתי לכתוב שובר א' כי הוא יספיק לי להראותו לכל מי שיבוא מכם שיתבעני חובו טענתו טענה ולא יועיל הרשאה

שו"ע פסק הגמ' והרא"ש, **רמ"א** ואם אין השטר יוצא מתחת ידו אפ' שמודה שחייב לא' מהם אינם יכולים להוציא ממנו אלא בהרשאה
ש"ך בשם ראב"ד ורמב"ן (דלא כהבע"מ) גם יודה שהשטר בידו הוי של השני לא מהני דלא נקנה במסירה לחוד

סעיף ח': משולש בשטרות ולא בשובר **רמ"ה** דווקא אינו משולש לא בשטרות ולא בשובר דבע"ח איהו דאפסיד אנפשיה דאזיף בשטר דאינו משולש אבל משולש בשטרות ולא בשובר על בעל השובר להביא ראיה
טור מתקשה מה יועיל שילוש שטרות לענין שובר זה? וכן מה צורך בשילוש שטרות דמוציאין שט"ח על אחר?
שו"ע פסק הרמ"ה, **ש"ך** חולק ומסיק כהטור דהדין עם בעל השובר

סעיף ט': מלוה לשני יב"ש משנה ב"ב קעב. נמצא לא' בין שטרותיו שטרו של יב"ש פרוע שטרות שניהם פרועים, ופריך בגמ' טעמא דנמצא הא לא נמצא לא והאנן תנן 'ולא אחר יכול להוציא עליהם שט"ח'? אמר רבי ירמיה במשולשין ... ולא בשובר, אביי אמר ה"ק נמצא ללוה בין שטרותיו שטרו של יב"ש פרוע שניהם פרועים
טור רבי ירמיה ואביי לא פליגי דנמצא שובר מקויים ולא היה שובר משולש ונמצאו ב' שטרות בין שטרותיו של מלוה הקרועים הורע כחן של השטרות ושניהם בחזקת פרועין
ב"י מתקשה על הטור שבפסקיו הוא נמשך לדעת הרא"ש ורי"ף והם לא כתבו התירוץ דרבי ירמיה אלמא ס"ל דפליגי אהדדי וקיי"ל כאביי דהוא בתרא? **בדק הבית** י"ל דהטור למד בשיטתם דמה שלא הביאו היינו משום דרבי ירמיה הוי דבר שאינו מצוי, ועוד מילתא דפשיטא דלא הוצרכו לכתוב
שו"ע פסק הטור, **סמ"ע** כיון שהשובר מקויים ראה שלא המלוה הזמינו דלמה לקיימו, אבל בגמ' ליתא ומשמע דסגי בריעותא דנמצא בין השטרות הקרועים
ש"ך בשם בעה"ת צ"ל 'או' נמצאו דבחד סגי וכן בטור

סעיף י': ערב ליב"ש גמ' בכורות מח. נמצא לא' מהם שדה שקנה מיב"ש השני או שהיו שותפים בו אין המלוה יכול לטרוף השדה ולומר אם לך הלויית מוטב ואם לאו אני גובה ממשועבדים שאין לחבירך בני חורין, וכן בשותפים לא יכול לגבות החצי ממ"נ דאין נכסים של בע"ח משועבדים אלא מטעם ערב

והערב אינו משתעבד אלא במקום שיכול לתבוע מהלוה בעצמו וכיון שאינו יכול לתבוע מהלוה עצמו
אינו גובה מנכסיו

טור נמצא ערב לשני יב"ש בין לב' מלוים בין למלוה א' כשם שאינו יכול לתבוע מהם כך אינו יכול
לתבוע מהערב

שו"ע פסק הגמ' והטור, **ש"ך** וכן בירש שדה מיב"ש דודו וה"ה יב"ש שהוא ערב ליב"ש השני
(התומים חולק)

תם ונשלם בעז"ה הל' זוהפה וקידושיין